

MTTL

**Suomen EU-
maatalousratkaisu
ja kansalliset tuet**

**Lauri Kettunen
Jyrki Niemi**

JULKAISUJA 75

**SUOMEN EU-
MAATALOUSRATKAISU
JA KANSALLISET TUET**

LAURI KETTUNEN
JYRKI NIEMI

MAATALOUDEN TALOUDELLINEN TUTKIMUSLAITOS
AGRICULTURAL ECONOMICS RESEARCH INSTITUTE, FINLAND
RESEARCH PUBLICATIONS 75

ISBN 952-9538-49-9
ISSN 0788-5393

Esipuhe

Suomen liittyminen Euroopan Unioniin on lopullista päätöstä vailla. Liittymissopimus on neuvoteltu ja kansalliset toimenpiteet on valmisteltu liittymissopimuksen mukaisesti. Kansanäänestys on ratkaiseva, tuleeko Suomesta EU:n jäsen.

Integraatio koskee eniten maataloutta. Maatalous on ollut yksi Suomen kansantalouden suljetuimpia sektoreita, eikä se ole joutunut kohtaamaan kansainvälistä kilpailua. EU:iin liittyminen muuttaa tilanteen lähes täydellisesti. Markkinat avautuvat ja hinnat putoavat EU:n sisäiselle tasolle.

Neuvotteluihin käytettiin varsin lyhyt aika. Siitä huolimatta neuvottelutulos on laaja asiakirja, joka määrittelee ne erikoisehdot, joiden turvin Suomi katsoi mahdolliseksi liittyä EU:iin. Oleellinen osa neuvottelutulosta oli sopimus siitä, että Suomi saa maksaa kansallista tukea kompensoimaan sitä tulomenetystä, joka seuraa markkinahintojen putoamisesta 40-50 %. Kansallinen tukipaketti sisältää monia yksityiskohtia. Tässä julkaisussa käydään läpi neuvotteluratkaisun pääpiirteet erityisesti varsinaisen maatalouden osalta. Sen lisäksi tarkastellaan, miten viljelijäin tulot tulevat muuttumaan neuvotteluratkaisun ja tukipaketin seurauksena.

Olemme lisäksi tehneet arvioita siitä, miten maatalous tulee kehittymään EU:iin liittymisen seurauksena. Selvitykset koskevat niin maataloustuotannon laajuutta kuin rakennetta. Arviot ovat toistaiseksi alustavia. Suurta yleisöä on kiinnostanut se, miten kuluttajahinnat tulevat muuttumaan. Maataloustuotteiden markkinahinnat tulevat alenemaan huomattavasti, minkä voi olettaa alentavan elintarvikkeiden hintoja. Arvonlisävero nousee kuitenkin hieman, mikä pienentää todennäköistä kuluttajahintojen alenemista.

Liittymissopimuksen soveltaminen on vielä hieman avoin. Tulevaisuus on muutoinkin monessa suhteessa arvoitus. Tämä julkaisu auttaa toivottavasti lukijaa muovaamaan omaa kuvaa siitä, miten hyvä tai huono liittymissopimus on maatalouden osalta ja miten hyvin kansalliset toimet on suunniteltu. Se toivottavasti antaa myös taustaa arvioille maatalouden kehityksestä lähitulevaisuudessa. Kiiitämme Jaana Ahlstedtia ja Laura Alastaloa, jotka ovat avustaneet meitä julkaisun toimittamisessa.

Tämä julkaisu ilmestyy myös englanninkielisenä tutkimuslaitoksen julkaisuja - sarjassa No 75a.

Helsingissä 31. heinäkuuta 1994

Tekijät

SUOMEN EU-MAATALOUSRATKAISU JA KANSALLISET TUET

LAURI KETTUNEN

JYRKI NIEMI

The EU settlement of Finnish agriculture and national support

Abstract. Finland's accession to the European Union presents a serious challenge to Finnish agriculture and food industry, a challenge for which these sectors are not well prepared. In the membership negotiations on agriculture, the Finnish government stressed the unique conditions prevailing in Finland, and called on the European Union to provide permanent support measures for the farming sector.

The outcome of the negotiations was that Finland will adopt, immediately on accession, the basic mechanism of the CAP, and border controls will be abolished in trade with other Member States. However, considerable scope for national action is allowed in the Accession Treaty. There is a provision for national measures - to which the EU will make a substantial financial contribution - to compensate for the costs of adjustment. There will also be long-term aids, especially operating north of the 62nd parallel. To cover any outstanding problems, Finland was granted permission to pay direct national aid, to which certain restrictions will be applied.

Under the conditions of the Accession Treaty, Finnish government has prepared a long-term national support package for the farming sector. Direct payments will be paid to all agricultural areas and livestock units totalling about FIM 3,8 billion. In addition, agriculture will receive FIM 3 billion in compensation for directly aligning its prices with those of the Union from the first day of accession. This money will be paid out over a five-year transitional period, with a heavier weighting in the first years.

Under the support scheme, farmers' income level will be maintained at roughly the current level, but will be made up of a new combination of support measures. Price support is replaced by direct payments to the farmers. In the first year of accession, subsidies drawn up by the proposal would cost Finnish tax-payers FIM 10,8 billion, which is FIM 4,3 billion more than the current level. After the transitional period, subsidies will decrease to FIM 6,1 billion, which is FIM 1,0 billion less than the current level.

According to the farm models farmers' income will fall by 10-45% depending on the production line. The impact on production will be small, at least at the beginning of the transition period. Retail prices are estimated to fall by 10% on the average due to the decrease of producer prices. Changes in consumption will be small due to the small price elasticities.

Key words: EU-membership, Accession Treaty, agriculture, national aid, production, retail prices

Sisällysluettelo

I. TAUSTAA INTEGRAATIOELLE	9
1. Lähtökohta	9
2. Maatalouden vaikeudet liittyä EU:iin	10
2.1. Satotaso ja rakenne	11
2.2. Hinnat ja tuki	11
2.3. Tuotannontekijäin hinnat	12
2.4. Suomen ja EU:n maatalouspolitiikan vertailu	13
II. NEUVOTTELUTULOS	15
3. EU-neuvottelut	15
3.1. Suomen neuvottelutavoitteet	15
4. Suomen liittymissopimus	16
4.1. Yleiset perusteet	17
4.2. Tuotantoa koskevat päätökset	18
4.3. Tukipäätökset	20
4.4. Elintarviketeollisuus	21
4.5. Siirtymäkauden järjestelyt.....	22
4.6. Alue- ja rakennepolitiikka	22
III. KANSALLISET TUKITOIMET JA ARVIOITA VAIKUTUKSISTA	25
5. Maa- ja puutarhatalouden kansallisen EU-tukipaketin sisältö	25
5.1. Tukitarvelaskelman perusteet	25
5.2. Tuen tarve kokonaistasolla	26
5.3. Tuen tarve siirtymäkaudella.....	29
5.4. Maatalouden kansallinen tukijärjestelmä	31
5.5. Tuen rahoituksen jakaantuminen Suomen ja EU:n kesken sekä vaikutukset valtiontalouteen	35
6. EU-jäsenyyden vaikutukset maatalojen tuloihin ja rakenteeseen	37
6.1. Tarkastelun lähtökohta	37
6.2. Maatalojen EU-tuet	38
6.3. Alueellinen ja tuotantosunnittainen tulonmuutostarkastelu	40
6.3.1. Maidontuotanto	40
6.3.2. Naudanlihantuotanto	43
6.3.3. Sianlihantuotanto	43
6.3.4. Kanamunantuotanto	46
6.3.5. Viljantuotanto	46
6.3.6. Sokerijuurikas	48
6.3.7. Perunantuotanto	49

IV. VAIKUTUS ELINTARVIKETAALOUTEEN	50
7. Vaikutus maatalouteen ja elintarviketeollisuuteen	50
7.1. Maatalous	50
7.2. Elintarviketeollisuus	55
8. Vaikutus kuluttajahintoihin	57
9. Suomen ja EU:n maksutasapaino	61
10. Keskustelu sopimuksesta ja tukipaketista	64
11. Yhteenveto	65
Lähteet ja aiheeseen liittyvää kirjallisuutta	68
Liitteet	71

I. TAUSTAA INTEGRAATIOLLE

1. Lähtökohta

Suomi on saanut valmiiksi liittymissopimuksen Euroopan Unionin kanssa. Mikäli se hyväksytään kansanäänestyksessä, joka järjestetään lokakuun 16. päivänä, ja lopullisesti eduskunnassa, se tulee voimaan ratifiointien jälkeen todennäköisesti vuoden 1995 alussa.

Sopimuksella on suuri vaikutus maatalouteen. Kansallisen maatalouspolitiikan tilalle tulee EU:n yhteinen maatalouspolitiikka. Päättäntävalta maatalouspolitiikan yleislinjoista siirtyy EU:lle. Yleisesti ottaen Suomen tulee noudattaa yhteisön maatalouspolitiikkaa. Tosin Suomi saa oikeuden vaikuttaa maatalouspolitiikan laatimiseen, mutta pienen maan mahdollisuudet tulevat olemaan vähäiset. Tehtäväksi jää pääasiassa huolehtia yhteisen maatalouspolitiikan toteuttamisesta Suomessa.

EU:n keskeisiä periaatteita on, että tuotteet saavat liikkua vapaasti maasta toiseen. Integraation ideologian tulee toteutua maataloudessakin: tuotteita tuotetaan siellä, missä se on edullisinta. Täysin markkinavoimien hallittavana maatalous ei kuitenkaan ole, vaan epäedullisissa oloissa toimivaa maataloutta tuetaan mm. ympäristö- ja sosiaalipoliittisista syistä. Maaseutua kehitetään maatalouden turvin niin EU:ssa kuin Suomessakin.

EU:n jäsenyyden seurauksena Suomessa tulevat vallitsemaan suurin piirtein samat tuottajahinnat kuin muissa jäsenmaissa. Tästä pitää huolen vapaa kilpailu. Hinnat voivat tosin poiketa maasta toiseen kuljetus- ja jalostuskustannusten takia. Laatuerot ja kansalliset kulutustottumukset voivat myös erilaistaa hintoja jossain määrin.

Vastapainona sille, että päätätävältä siirtyy EU:lle, Suomen maatalous pääsee hyödyntämään EU:n tukijärjestelmiä, jotka on tarkoitettu viljelijöiden tulotason ja maatalouden rakenteen kehittämiseen. EU vastaa myös mahdollisen ylituotannon kustannuksista. Suomi saa kansallisen maidontuotantokiintiön, jonka se saa toteuttaa haluamallaan tavalla. Muita tuotannonrajoitustoimia on kulloinkin EU:ssa käytössä olevien säännösten mukaan. Esim. kesannointia tulee jatkaa yhteisen maatalouspolitiikan reformin mukaisesti.

Suomen neuvottelutavoitteena oli, että sopeutuminen EU:n hintatasoon voisi tapahtua usean vuoden siirtymäkauden aikana. Tähän pyyntöön ei suostuttu, ja niin rajasuoja poistuu Suomen ja muiden jäsenmaiden väliltä heti. Kotimainen tuottajahintataso putoaa tällöin EU:n hintatasoon. Suomi saa kuitenkin maksaa viljelijöille kansallista tukea, joka on välttämätön maatalouden jatkumisen varmistamiseksi.

Suomen maataloudella on suuria vaikeuksia integroitua EU:iin. Tuottajahinnat ovat Suomessa huomattavasti korkeammat kuin EU:ssa, eikä integraatio tuo kovin suuria kustannussäästöjä. Viljelijöiden tulot alenevat huomattavasti ilman ylimääräisiä tukitoimia. Merkittävä ongelma on alueelliset tuloerot. Suomi on alueellisen

tukijärjestelmän avulla tasoittanut tuloeroja maan eri osien kesken. Näin kattavaa järjestelmää ei ole EU:ssa. Tilalle pitää luoda kansallinen tukijärjestelmä.

Elintarviketeollisuus on pääosin toiminut suojattuna ulkomaiselta kilpailulta. Vaikka osa siitä onkin uudenaikaista ja kilpailukykyistä, rajojen avautuminen on uhka monille yritysille. Tätä varten on luotu sopeuttamisohjelma.

Liittymissopimukseen liittyy sekä siirtymäkauden järjestelyjä että pitkäaikaisia tukia, joiden tarkoituksena on helpottaa maatalouden sopeutumista uuteen kilpailutilanteeseen ja taata maatalouden pysyvä harjoittaminen Suomessa. Suomi saa sopimuksen mukaan maksaa ns. kansallista pohjoista tukea 62. leveysasteen pohjoispuolella ja pakottavista syistä myös ko. leveysasteen eteläpuolella. Maa jaetaan alueisiin tuen maksamista varten.

EU:n hallinnolliset järjestelmät eivät tuota ylipääsemättömiä vaikeuksia Suomen maataloudelle tai sen hallinnolle. Suomen lainsäädäntöä muutettiin vuoden 1994 alussa niin, että siirtyminen yhteisen maatalouspolitiikan käyttöön olisi mahdollisimman helppoa. Asioiden käsittely tulee kuitenkin muuttumaan huomattavasti, koska niiden hoito tapahtuu EU:n komission alaisuudessa.

Tässä julkaisussa tehdään selkoa varsinaisesta EU-ratkaisusta ja siihen liittyvästä kansallisesta tukipaketista. Sen lisäksi on tarkasteltu ratkaisun vaikutuksia koko elintarviketjuun tuottajasta kuluttajaan saakka. Tässä vaiheessa ei ole kuitenkaan tiedossa tai päätettyinä kaikki asiaan vaikuttavat tekijät - mm. kaikille ohjelmille ei ole voitu saada EU:n hyväksymistä - joten tutkijoiden ei ole mahdollista tehdä lopullisia arvioita integraation vaikutuksesta Suomen maatalouteen. Tosin käsityksemme on, että arvioiden tekeminen tulee olemaan hyvin vaikeaa, vaikka kaikki tarvittava informaatio olisikin käytettävissä. Tässä yhteydessä ei ole tehty kvantitatiivisia analyysejä integraation vaikutuksista, vaan on tyydytty yleisiin arvioihin vaikutuksista niin maatalouteen kuin elintarviketeollisuuteenkin. Raportin alussa on lyhyt yleinen katsaus integraation taustatekijöihin ja käytyihin neuvotteluihin.

2. Maatalouden vaikeudet liittyä EU:iin

Viljelijät ovat suhtautuneet hyvin varauksellisesti Suomen liittymiseen EU:iin. Suurin osa heistä on liittymistä vastaan. Syynä on ilman muuta pelko tulojen romahtamisesta. Luonnonolot ovat epäedulliset Suomessa ja satotaso jää puoleen Keski-Euroopan maihin verrattuna. Maatalouden rakenne on vielä kehittymätön vastaamaan kovenevaan kilpailuun. Tuottajahinnat ovat EU:ssa 40-50 % alemmat kuin Suomessa, mutta tuotantopanosten hinnoissa ei ole suurta eroa lannoitteita ja rehuja lukuunottamatta.

Taulukko 1. Satotaso Suomessa ja eräissä EU-maissa vuonna 1991, kg/ha.

	Suomi	Tanska	Saksa	Belgia	Ranska
Vehnä	3 620	7 040	7 170	6 530	6 850
Rehuvilja	3 290	5 340	5 570	6 510	6 090
Peruna	18 570	33 200	29 800	35 800	31 600
Sokerijuurikas ¹⁾	5 000	7 200	6 770	8 240	9 400

¹⁾ kiteytyvän valkosokerin määrä hehtaaria kohti

Lähde: COMMISSION 1993.

2.1. Satotaso ja rakenne

Edellytykset maatalouden harjoittamiselle Suomessa ovat yleensä paljon huonommat kuin nykyisissä EU-maissa. Kasvukausi on Suomessa lyhyempi ja lämpösomma pienempi kuin esimerkiksi lähimmässä kilpailijamaassa Tanskassa. Syysviljat, jotka antavat paremman sadon kuin kevätiljat, ovat pääasiallisia viljakasveja Keski-Euroopassa, mutta Suomessa on tyydyttävä kevätiljoihin.

Epäedulliset luonnonolot paljastuvat parhaiten satotasossa. Viljasadot ovat Suomessa lähes puolet pienemmät kuin Keski-Euroopassa (taulukko 1). Heinä kasvaa tosin varsin hyvin Suomessa, mutta toisaalta laidunkausi on selvästi lyhyempi kuin EU-maissa.

Maatilamme ovat selvästi pienempiä kuin keskeisten EU-maiden maatilat. Tilojen keskikoko oli vuonna 1987 Suomessa 12,4 (aktiivitulojen keskikoko noin 4 ha suurempi), Tanskassa 32,5, Saksassa 17,6, Hollannissa 17,2 ja Ranskassa 30,7 ha. Pääomakustannuksemme ovat näin ollen korkeat ja myös työnmenekki tuoteyksikköä kohti on sitä suurempi mitä pienempi tila on. Varsinainen ongelma on, että Suomessa on vähän suuria tiloja. Jotta maataloutemme olisi kilpailukykyinen, tilojemme pitäisi olla jopa suurempia kuin vertailumaissa.

2.2. Hinnat ja tuki

EU:ssa käytetään hallinnollisia tavoitehintoja kuten Suomessa. Viljelijöiden markkinoilta saamat todelliset tuottajahinnat ovat yleensä alemmat kuin tavoitehinnat, mikä johtuu vaikeasta ylituotantolanteesta.

Hintavertailut muuttuvat markan kurssin kellumisen mukana. Kun tehtiin ensimmäiset arviot hintaeroista, Suomen tuottajahintataso oli yli kaksinkertainen esim. Tanskan tai Saksan hintatasoon verrattuna. Sen jälkeen markan kurssi on laskenut 25 %, mikä on muuttanut asetelmaa huomattavasti.

Taulukko 2. Tärkeimpien maataloustuotteiden toteutuneet tuottajahinnat kaikkine lisineen Suomessa ja eräissä EU-maissa vuonna 1993 (31.5.1994 valuuttakursseilla), mk/kg (maito mk/l)¹⁾.

	Suomi	Tanska	Saksa	Belgia	Ranska
Vehnä	2,19	0,98	0,96	0,89	0,85
Ohra	1,63	0,98	0,85	0,83	0,77
Maito, mk/l	3,21	2,23	2,09	1,97	1,95
Naudanliha ²⁾	29,34	18,57	19,47	19,72	21,11
Sianliha	16,24	7,03	8,76	8,15	7,93
Kananmunat	11,58	5,41	8,56	4,18	5,84
Kurssi	1,0	0,8443	3,3100	0,1608	0,9683

¹⁾Lähde: EUROSTAT 1993

²⁾Sonninliha

Maidon tuottajahinta oli vuonna 1993 Suomessa 3,21 mk/l ja Tanskassa 2,23 mk/l nykyisten kurssien mukaan. Eroa on yksi markka eli noin 30 % (taulukko 2). Rehuviljan hinta on Tanskassa 40 % alempi kuin Suomessa ja vehnän hinta sitäkin alempi. Sianlihan tuottajahinta on Tanskassa vain 43 % Suomen hinnasta. Keskimäärin Tanskan tuottajahinnat ovat vajaa 40 % alemmat kuin Suomen tuottajahinnat.

Taulukon 2 vertailu koskee markkinahintoja. Tuottajille maksetaan niin Suomessa kuin EU:ssakin erilaisia tukia. Suomen hinnoista puuttuvat mm. hehtaarituki ja pinta-alalisät, jotka ovat yhteensä noin vajaa 2 mrd. mk. Kaikkiaan budjetin kautta maksettavia tuki on noin 4 mrd. mk eli noin 16 % koko tuotannon arvosta. EU maksaa myös monenlaisia tukia, joista huomattavimmat ovat LFA-tuki sekä CAP-reformituki.

Suomen syrjäinen sijainti antaa meille pienen luonnollisen rajasuojan, sillä kuljetuskustannukset nostavat tuonnin hintaa (ehkä noin 30-40 p/kg maitotuotteiden osalta). Markkinamme ovat varsin pienet, mutta silti on varauduttava siihen, että ylijäämille pyritään hakemaan markkinoita kaikkialta, eikä Suomikaan siten voi jäädä huomaamatta vientiyrityksiltä.

2.3. Tuotannontekijäin hinnat

Maatalouden tuotantotarvikkeet ovat teollisuustuotteita, joiden hinnat riippuvat yleensä teollisuuden kustannuksista. Suomen kustannustaso on yleensä korkea ja yritykset pieniä. Sen takia maatalouden tuotantotarvikkeiden hinnat ovat olleet

Suomessa hieman korkeammat kuin EU-maissa. Harvaan asutun maan infrastruktuurikustannukset ovat korkeat ja rasittavat osittain maatalouttakin. Kauppa ja palvelut hajaantuvat laajalle maaseudulle nostaten siten kustannuksia.

Rehun hinta on Suomessa noin kaksinkertainen EU:n hintoihin verrattuna, mikä johtuu pääasiassa rehuviljan hintaerosta. Rehujen samoin kuin lannoitteiden hintoihin on sisällynyt veroja, joita on kerätty maatalouden ylituotannon vientikustannuksiin. Ne tulevat poistumaan integraation myötä. Tällöin lannoitteiden hinnat laskevat lähelle EU:n keskitasoa.

Kylmä talvi nostaa kotieläintuotannon kustannuksia, koska kotieläinsuojat joudutaan rakentamaan vahvemmin kuin lämpimämissä maissa.

Maatalouden tuotantotarvikkeiden hintoihin on sisällynyt liikevaihtoveroa arvioiden mukaan keskimäärin noin 7%. Kun Suomi siirtyy EU:n mukaiseen arvonlisäveroon, tämä verorasitus poistuu maataloudelta. Se ei tapahdu kuitenkaan välittömästi, koska pääoman poistoista se loppuu vasta muutaman vuoden kuluessa.

Maan hinta on tärkeä kustannustekijä maataloudessa. Se on kuitenkin sidoksissa maatalouden sisäisiin tekijöihin. Hyvä kannattavuus lisää maan kysyntää ja nostaa sen hintaa. Maan hinta on ollut sen tuottoarvoon nähden aivan liian korkea Suomessa, mutta on nyt laskenut huomattavasti. Aivan asutuskeskusten läheisyydessä maan hinta voi sen sijaan muodostua korkeaksi muiden kuin maatalouden tekijöiden vaikutuksesta. Maan hinta näyttää olevan korkea EU-maissakin.

2.4. Suomen ja EU:n maatalouspolitiikan vertailu

Peruseriaatteiltaan Suomen maatalouspolitiikka ei ole poikennut EU:n maatalouspolitiikasta. Maatalous on ollut voimakkaasti suojattu talouden sektori. Ulkomainen kilpailu on estetty tehokkaan tuontisuojan avulla ja maataloustuotannon ylijäämien vientiä on tuettu subventioiden avulla. Näin sisäinen hintataso on voitu pitää halutulla tasolla.

Suomen maatalouspolitiikan päätavoitteita ovat olleet

- omavaraisuus elintarvikkeiden suhteen
- maanviljelijöiden tulotason turvaaminen ja kehittäminen pitäen samalla elintarvikkeiden hinnat kohtuullisella tasolla
- maatalouden rakenteen kehittäminen
- maaseudun asutuksen säilyttäminen.

Ne ovat myös lähellä EU:n tavoitteita, vaikka painotukset ovat ehkä erilaiset.

Hintapolitiikalla on ollut erityinen paino Suomen maatalouspolitiikassa. Sitä varten on ollut käytössä Maataloustulolaki vuodesta 1956 alkaen. Lain pääsisältö koskee tuottajahintojen määräämistä. Tärkeimmille maataloustuotteille on asetettu tavoitehinnat, joiden toteuttamiseksi vientiä ja tuontia on säännelty markkinoimis-

maksujen ja tullien sekä vientisubventioiden avulla.

Oleellista tavoitehintojen asetannassa on ollut, että tuotantopanosten hintojen noususta johtuneen kustannusten nousu on korvattu täydellisesti viljelijöille. Tämän politiikan tarkoituksena on ollut siirtää tuottavuuden nousu kokonaan viljelijöiden hyödyksi. Näin on voitu tasoittaa viljelijöiden ja muiden tulonsaajien välisiä tuloeroja. Järjestelmän takia tuottajahinnat ovat nousseet lähes inflaation mukaisesti. Niinpä seurauksena on ollut, että kansainvälisesti verraten Suomen tuottajahinnat ovat hyvin korkeat.

Päätuotteiden (viljan, maidon, lihan ja kananmunien) tuotanto ylittää kotimaisen kulutuksen. Ylituotannon kasvu on johtanut laajoihin tuotannonrajoitustoimiin. Maidontuotantoa rajoitetaan kiintiöiden avulla kuten EU:ssakin. Vielä käytössä olevat kananmunien kaksihintajärjestelmä ja kotieläintuotantoyksiköiden laajentamisen luvanvaraisuus kuitenkin poistuvat jäsenyyden myötä. Viljanviljelyä rajoitetaan kesannoinnin avulla Suomessa kuten EU:ssa. Ylituotannon viemiseksi on kerätty viljelijöiltä markkinoimismaksuja sekä lannoite- ja rehuveroja, jotka kuitenkin poistuvat integraation myötä. Maataloustuotanto on ollut ylipäätään vahvasti säänneltyä.

II. NEUVOTTELUTULOS

3. EU-neuvottelut

Integraationeuvottelut lähtivät käyntiin helmikuussa 1992 Suomen hakemuksella päästä EU:n jäseneksi. Seuraava vaihe oli EU:n vastaus hakemukseen eli ns. avis, jossa EU tarkasteli Suomen valmiutta aloittaa neuvottelut. EU:n komissio sai avis'n valmiiksi lokakuussa 1992. Siinä todettiin, että liittyminen EU:iin on suuri haaste Suomen maataloudelle, koska se johtaa aikaisempaa alempiin hintoihin ja matalampaan tukitasoon sekä lisääntyvään kilpailuun. Komission mielestä ongelmiin oli mahdollista löytää tyydyttävä ratkaisu.

Kevään 1993 kuluessa käytiin virkamiestasolla neuvotteluja, joissa verrattiin Suomen lainsäädäntöä EU:n vastaavaan lainsäädäntöön sekä otettiin joko Suomen tai EU:n toimesta esille ne asiat, jotka vaativat yhtenäistämistä tai neuvotteluja.

Varsinaiset neuvottelut alkoivat sen jälkeen, kun Suomi jätti syyskuussa 1993 ns. positiopaperinsa EU:n komissiolle. Siinä määriteltiin Suomen vaatimukset mm. maatalouden osalta.

Komissio antoi lausuntonsa EU:n ministerineuvostolle kaikkien neljän hakijamaan Suomen, Ruotsin, Norjan ja Itävallan neuvottelutarjouksesta joulukuussa 1993. Neuvotteluja jatkettiin vuoden vaihteen jälkeen ja ne tiivistyivät helmikuun loppupuolella. Lopullinen ratkaisu saatiin aikaan maaliskuun ensimmäisenä päivänä 1994.

3.1. Suomen neuvottelutavoitteet

Suomi jätti neuvottelutavoitteensa (ns. positiopaperinsa) syyskuussa 1993 käyden sitä ennen kuitenkin jatkuvia keskusteluja komission kanssa. Positiopaperissa vaadittiin, että epäedullisten luonnonolojen aiheuttama haitta tulee ottaa huomioon ja maksaa sen tähden ns. pohjoista tukea sekä peltopinta-alan että kotieläinten määrän mukaan. Pinta-alatuen tuli olla koko maan peltoalalle 271-371 ecua per hehtaari eli tämän hetkisen kurssin (vihreä ecu = 7,6 mk) mukaan 2 060-2 820 mk/ha. Nämä summat perustuivat epäedullisten alueiden tuen (121 ecu/ha) ja ympäristötuen (154 ecu/ha viljalla ja 250 ecu/ha nurmella) enimmäismääriin.

Kotieläintuen rajoiksi asetettiin vähintään 250 ecua (1 900 mk) ja enintään 600 ecua (4 560 mk) kotieläinyksikköä kohti. Suomi esitti positiopaperissaan, että tukea voitaisiin maksaa kaikille kotieläimille, myös sioille ja kanoille, jotka ovat EU:n nykyisten tukijärjestelmien ulkopuolella. Tukea tavoiteltiin maksettavaksi viidellä tukialueella pinta-alalisän aluejakoa noudattaen.

Tukilaskelmat oli tehty siten, että ne säilyttäisivät tulotason ennallaan. Pinta-ala- ja kotieläintuki nousivat yhteensä noin 7,8 mrd. markkaan. Tästä EU:n osuus olisi ollut arvioiden mukaan 2,6-3,9 mrd. mk ja kotimainen budjetin kautta

maksettava osuus 3,9-5,2 mrd. mk.

Suomen tavoitteena oli myös saada maksaa kansallista hintapoliittista tukea maidolle sekä naudan- ja lampaanlihalle kahdella pohjoisimmalla tukialueella. Neuvottelutavoitteisiin kuuluivat lisäksi kuljetustuet maidolle, lihalle ja kananmunille. Tukea haettiin myös rehujen kuljetuskustannuksiin pohjoisilla tukialueilla.

Puutarhatuotannon jatkamiseen haettiin pohjoista tukea noin puoli miljardia markkaa. Neuvottelujen kohteena oli lisäksi joukko pienempiä tukimuotoja, jotka katsottiin tarpeellisiksi maataloutemme säilyttämiseksi.

Suomi tavoitteli neuvotteluissa 2 992 milj. kilon maitokiintiötä, josta varsinainen kiintiö olisi 2 515 milj. kiloa ja tuotannosta luopuneiden kiintiö 477 milj. kiloa. EU:n tuotantopalkkioihin oikeuttavina kotieläinkiintiöinä tavoiteltiin 254 000 sonnin, 100 000 emolehmän ja 150 000 uuhien kiintiöitä. CAP-reformin mukaiseen viljan hinnanalennuskorvaukseen oikeuttavaksi viljan perusalaksi Suomi vaati 1,8 miljoonaa hehtaaria. Sokerijuurikkaan A-kiintiöksi Suomi esitti 183 miljoonaa kiloa juurikassokeria.

Suomen lähettämistä 130 maataloutta koskevasta positiosta 30 koski eläinlääkintää. EU:n eläinlääkinnälliset tavoitteet vastaavat pitkälti Suomen kansallisia tavoitteita. EU:n ja Suomen eläinlääkintäpolitiikat eroavat kuitenkin siinä suhteessa, että EU:ssa painotetaan eläinten ja niistä saatavien tuotteiden vapaata liikkumisen edistämistä. Suomi puolestaan pitää tärkeänä maan hyvän eläintautitilanteen säilyttämistä. Pääosa EU:n eläinlääkintäsäädöksistä sisältyy jo ETA -sopimukseen tai ETA:n lisäpakettiin. Se on merkinnyt eläintautilain, lihantarkastuslain, maidontarkastuslain, kala- ja munahygienialain ja eläinlääkärin toimenharjoittamisesta annetun lain muuttamista. ETA-sopimus tuli eläinlääkintömääräysten osalta voimaan pääosin 1.7.1994. ETA-sopimuksen ja EU-jäsenyyden keskeinen ero on siinä, että EU:ssa luovutaan unionin sisäisistä rajatarkastuksista. EU:n ulkopuolelta tulevien eläinten ja tuotteiden rajakontrollia sitä vastoin kiristetään.

EU-lainsäädännön ongelmana on Suomen kannalta se, etteivät sen sisältämät taudinvastustustoimenpiteet ole vielä ehtineet vaikuttaa EU-maissa toivotulla tavalla. Suomen eläintautitilanteen säilyttäminen saattaa olla useiden tautien osalta vaikeaa. Se on ollut kuitenkin yhtenä tavoitteena EU-neuvotteluissa, ja tästä syystä Suomi haki EU:n tautisäännöksiin joitakin poikkeuksia. Esimerkiksi tuotavat eläimet halutaan tutkia salmonellan takia myös EU-jäsenenä.

4. Suomen liittymissopimus

Suomi asetti neuvottelutavoitteekseen sellaisen tukitason, joka säilyttäisi maataloustuotannon ennallaan. Työllisyystilanne on hyvin vaikea Suomessa taloudellisen laman takia, eikä maataloutta haluta ajaa alas tässä tilanteessa. Yhteiskunta- ja aluepoliittisesti pidetään maatalouden säilyttämistä tärkeänä Suomen kaltaisessa harvaan asutussa maassa. Maatalous muodostaa tärkeän perusasutuksen, joka

mahdollistaa muun elinkeinotoiminnan maaseudulla pienemmässäkin mittakavassa, kun infrastruktuuri on olemassa maatalouden takia.

4.1. Yleiset perusteet

Liittymissopimuksen ehdot ja määräykset voidaan jakaa kolmeen osaan: tuotantoa koskeviin ehtoihin, tukialueita ja tuen tasoa koskeviin sopimuksiin sekä siirtymäkauden järjestelyihin.

Tuotantoa koskevat määräykset koskevat maitokiintiöitä, naudan- ja lampaanlihan tuotantopalkkioihin oikeuttavia kiintiöitä, CAP-reformin mukaiseen tukeen oikeuttavaa viljanviljelyaluetta sekä sokerijuurikaskiintiötä. Sopimukset perustuvat pääosin nykyisiin tuotantomääriin ja ne vastaavat suurin piirtein neuvottelutavoitteita.

Suomi piti tärkeänä riittävän suuren tukitason saavuttamista. Koko maa haluttiin epäsuotuisten aluiden tuen piiriin ja toiseksi, Suomessa tuli saada maksaa pohjoista tukea, josta osa piti saada EU:n yhteisistä varoista. Tältä osin neuvottelutavoitteet eivät täysin toteutuneet. Liittymissopimuksen mukaan pohjoinen tukialue kattaa 62. leveyspiirin pohjoispuoliset alueet sekä joitakin olosuhteiltaan niitä vastaavia ko. leveyspiirin eteläpuolisia alueita. Alueet tuli määrittää ottaen erityisesti huomioon alhainen väestötiheys, maatalousmaan osuus pinta-alasta ja ruuaksi käytettävien kasvien osuus viljelyalasta.

Pohjoista tukea maksetaan hehtaarien ja eläinten määrien perusteella. Tukea ei saa sitoa tulevaan tuotantoon eikä tuki saa lisätä tuotantoa tai ylittää komission määrittelemän liittymistä edeltävän vertailujakson kokonaistukitasoa. Tuki voidaan maksaa alueittain porrastettuna. Pohjoisia oloja varten tarvittavaa siementuotantoa voidaan tukea tietyissä rajoissa.

Liittymissopimuksessa painotetaan erityisesti, että tuki ylläpitää alueille luontaisesti soveltuvaa perinteistä tuotantoa ja jalostusta. Tuen tulee parantaa maataloustuotteiden tuotanto-, markkinointi ja jalostusrakennetta ja edistää kyseisten tuotteiden käyttöä. Lisäksi vaaditaan, että ympäristönsuojelu ja maaseudun säilyminen otetaan huomioon.

Siirtymäkauden tukia voidaan maksaa vain 5 vuoden ajan. Tuen on oltava alueittaista ja alenevaa. EU:n normaalit tuet on otettava huomioon kansallisen tuen tasoa määritettäessä. Komissio hyväksyy tuen lähtötason ja alenemisaikataulun. Mikäli yhteisessä maatalouspolitiikassa tapahtuu muutoksia, ne koskevat myös Suomea.

Liittymissopimukseen liittyy myös eräitä siirtymäkauden määräyksiä, jotka koskevat täkkelysperunan hinnanalennuskorvauksia, emolehmäpalkkioita, elävien kasvien ja kukkien tukea, kuivarehun tuotantotukea ja eräiden kasvien siementuotantoa.

Sopimuksen mukaan siirtymäkaudella voidaan maksaa tilakohtaisia tukia, jotka eivät koske mitään erityistä kasvia. Niiden tulee olla alenevia ja poistua kokonaan

siirtymäkauden jälkeen. Leipävehnälle, leipärukiille ja mallasohralle voidaan siirtymäkaudella maksaa lisätukea. Siirtymäkaudella voidaan maksaa investointitukea sika-, kana- ja siipikarjataloudessa ja puutarhataloudessa.

Mikäli kaikkien näiden tukimuotojen maksamisen jälkeen esiintyy vielä vaka-
via liittymisestä johtuvia vaikeuksia, komissio voi myöntää Suomelle luvan sellai-
sen kansallisen tuen maksamiseen, jolla edistetään tuottajien täydellistä integroi-
tumista yhteiseen maatalouspolitiikkaan. Tätä tukea ei spesifioida mitenkään.

Neuvotteluissa sovittiin markkinahäiriöiden varalta suojalausekkeesta. Sen
mukaan Suomi voi markkinahäiriöiden torjumiseksi vaatia komissiota ryhtymään
toimenpiteisiin 24 tunnin kuluessa vakavien häiriöiden toteamisesta.

Eläinlääkintää koskevissa kysymyksissä EU ei pääsääntöisesti myöntänyt poik-
keuksia edes siirtymäajaksi. Perusteena oli yleensä se, että se häittäisi yhteis-
markkinoiden toimintaa. Vain salmonellakysymyksessä ja eräissä teknisissä kysy-
myksissä EU myöntyi Suomen vaatimukseen. Neuvotteluissa sovittiin, että Suomi
saa soveltaa samoja vaatimuksia sekä omaan kotieläintuotantoon että EU-maista
tuotaviin eläimiin ja niistä saataviin tuotteisiin. Tämä edellyttää esim. salmonellan
osalta erityisen kontrolliohjelman toimeenpanemista jo ennen mahdollista EU-
jäsenyyttä.

4.2. Tuotantoa koskevat päätökset

Neuvottelutulos vastaa tuotannon osalta suurin piirtein nykyistä tuotantotasoa.
CAP-reformin mukaiseen hehtaaritukeen oikeuttavaksi vilja-alaksi neuvotteluissa
sovittiin 1,6 milj. hehtaaria. Se on jopa suurempi kuin viime vuosien vilja-ala, mutta
kun otetaan huomioon nykyinen kesannointiala, joka on ollut lähes 20 % koko
viljelyalasta, viljanviljely voi nousta lähelle 1,6 milj. hehtaaria. Koska niiden tilojen,
joiden tuotanto jää alle 92 tonnin, ei tarvitse kesannoida, velvoitekesannoinnin
odotetaan jäävän varsin pieneksi Suomessa, ehkä noin 5 %:iin viljanviljelyalasta.

Kaura on Suomessa melkein yhtä tärkeä viljakasvi kuin ohra. Kaura ei ole kui-
tenkaan interventiotuote, eikä sitä liitetty interventiotuotteisiin Suomen vaatimuk-
sista huolimatta. Neuvotteluissa sovittiin kuitenkin, että kauran vientiin voidaan
käyttää vientitukea. Ohratärkkelyksen tuotantoon voidaan käyttää tukea 50 000
tonniin saakka.

Sokerikiintiöstä käytiin neuvotteluja viime hetkeen asti, joskin kyseessä oli
enemmänkin periaatteelliset kysymykset kuin merkittävät kiintiömääriä koskevat
erot. Suomen saama juurikassokerin A-kiintiö on 133 433 tonnia. B-kiintiö, jonka
hintaa on 36 % A-kiintiötä alempi, on 10 % A-kiintiöstä. Isoglukoosin A-kiintiö on
10 845 tonnia. Raakasokeria saa tuoda 40 000 tonnia. Kiintiö vastaa suurin piirtein
nykyistä tuotantoa, joka on 60-70 %:ia kotimaisesta kulutuksesta.

Nautakarjatalouden osalta Suomen kiintiöt vastaavat nykyistä tuotantotasoa.
Kansallisen maitokiintiön suuruudeksi sovittiin 2 342 milj. kg, ja suoramyynti-

TUOTANTOA KOSKEVAT SOPIMUKSET

Maitokiintiö	2 342	milj. kg
+ luopuneiden kiintiö	200	milj. kg
Viljan perusala	1,6	milj. ha
Sonnipalkkiokiintiö	250 000	kpl
Emolehmäkiintiö	55 000	kpl
Uuhipalkkiokiintiö	80 000	kpl
Juurikassokerin A-kiintiö	133	milj. kg

kiintiön suuruudeksi 10 milj. kg. Kiintiö on vuoden 1992 meijeriin tulleen maitomäärän suuruinen. Kiintiö on sidottu nykyiseen verrattain korkeaan rasvaprosenttiin. Mikäli rasvaprosentti alenee, kiintiö kasvaa vastaavasti.

Määräaikaisia maidontuotannon vähentämissopimuksia tehneitä viljelijöitä varten on ns. SLOM-kiintiö (200 milj. kg), jotta nämä viljelijät voivat palata takaisin tuotantoon. Monien osalta se voi olla kuitenkin vaikeaa, jos tuotanto on lopetettu kokonaan. Suomi lisää hieman paineita EU:n maitomarkkinoilla, sillä ylituotanto on noin 20 %. Tosin Suomella on vakiintuneet vientimarkkinat ja esim. USA:n kanssa juuston vientisopimus, joka säilyy jonkin aikaa vielä yksinomaan Suomen kiintiönä. Osa maitotuotteista on viety EU-alueelle.

Sonnipalkkiokiintiö on 250 000 eläintä eli nykyisen tuotannon suuruinen. Sonninlihan tuotantopalkkiota maksetaan kaksi kertaa eläimen elinaikana, 10 ja 22 kuukauden ikäisenä. On todennäköistä, että Suomen osalta maksu jää vain yhteen kertaan, koska täällä ei ole taloudellista kasvattaa eläimiä kuin korkeintaan noin 16 kuukautta. Tukea saa, jos eläimiä on vähemmän kuin kaksi eläinyksikköä viljeltyä rahuhehtaaria kohti. Tämä vaatimus ei tuota ongelmia Suomessa.

Suomessa on suhteellisen vähän varsinaista lihakarjaa, joka luokitellaan ensimmäiseen laatuiluokkaan ja voidaan ostaa interventiovarastoihin. Sopimuksen mukaan Suomi voi kuitenkin viiden vuoden siirtymäkauden aikana myydä interventiovarastoon myös O-luokan lihaa, jota Suomen sonninihasta oli noin 68 % vuonna 1993.

Emolehmäpalkkioihin oikeuttava kiintiö on 55 000 eläintä. Lisäksi emolehmien osalta sopimustekstiin on liitetty lausuma mahdollisesta lisäystarpeesta.

Suomessa on varsin vähän lampaita ja niinpä uuhiikiintiö on vain 80 000 eläintä. Tuotannon lisäämiseen ei ole juuri varaa.

Suomi tuottaa hieman yli oman tarpeen sianlihaa ja kananmunia. Niiden tuotanto ei säädellä EU:ssa. Ulkomaiselta kilpailulta suojaudutaan kuitenkin tuontimaksujärjestelmän avulla. Investointitukea ei kuitenkaan anneta tuotannon laajentamiseksi. Sianlihan ja kananmunien tuotannon määrä Suomessa jää riippumaan tuotannon kilpailukyvästä.

TUKEA KOSKEVAT SOPIMUKSET

- Suora siirtyminen EU:n hintatasoon
- Epäsuotuisten alueiden vuoristotuki 85%:lle peltoalasta
- Kansallista pohjoista tukea 62. leveyspiirin pohjoispuolelle ja siihen verrattavilla alueilla
- Oikeus tukea kustannus- ja rakennesopeutusta viiden vuoden siirtymäkauden ajan
- Maatalouden ympäristönhoito-ohjelmiin EU varaa 850 milj. markkaa
- Jäljelle jäävien vakavien vaikeuksien hoitamiseksi voidaan maksaa kansallista tukea

4.3. Tukipäätökset

Suomen tavoitteena oli saada sellainen tukipaketti, jonka turvin maataloutta voitaisiin jatkaa kannattavasti, vaikka tuottajahinnat putoavatkin 40-50 % siirryttäessä EU:n hintatasoon heti liittymispäivästä eli vuoden 1995 alussa. Suomi haki normaalia epäsuotuisten alueiden tukea (LFA-tukea) koko maahan ja sen lisäksi ns. pohjoista tukea, jonka perusteena on epäedulliset ilmasto-olot verrattuna EU-maiden ilmasto-oloihin.

Ensimmäinen tärkeä päätös oli LFA-tuen rajan määrittäminen. Neuvottelutuloksen mukaan 85 % viljelyalasta kuuluu LFA:n vuoristotuen piiriin. Se on noin 1,9 milj. ha. Suomen tehtäväksi jäi määrittää se 15 %:n alue, joka jää LFA-tuen ulkopuolelle. Tämä alue on määritetty vehnänviljelyn yleisyyden mukaan. Siihen kuuluu Etelä-Suomen viljanviljelyalueita, joilla erityisesti viljellään vehnää (katso kartta s. 34).

Toinen oleellinen raja on 62. leveyspiiri, jonka pohjoispuolella ja niihin läheisesti liittyvillä alueilla saa maksaa pitkäaikaista ns. pohjoista kansallista tukea. Kansalliselle tuelle asetetaan rajoituksia. Se on sidottava pinta-alaan tai kotieläinmääriin, sekä kiinteisiin tuotantokattoihin, joiden määrittämisessä on otettava huomioon aikaisempi tuotanto. Tuki ei saa kasvattaa tuotantoa tai sen intensiteettiä.

Liittymisratkaisu mahdollistaa myös kansallisen tuen käytön 62. leveyspiirin eteläpuolella, mutta miten kauan ja millä ehdoilla se saa jatkua, on edelleen avoin. Suomi on lähtenyt siitä, että tukea tulisi saada maksaa jatkuvasti.

Liittymissopimukseen liittyy myös ympäristötukea koskeva määräys. EU maksaa vuosittain 850 milj. mk ympäristötukea. Koska sen lisäksi Suomen tulee käyttää vähintään yhtä paljon omaa kansallista ympäristötukea, käytettävissä on varsin suuri tukipaketti ympäristötukeen. Sitä tullaan soveltamaan mm. siihen 15 %:n alueeseen, joka jää LFA-tuen ulkopuolelle. Tosin toistaiseksi on vielä sopimatta komission kanssa ympäristötuen soveltamisesta erityisesti tälle alueelle.

Suomi saa sopimuksen mukaan käyttää kansallista tukea 62. leveyspiirin pohjoispuolella ja ainakin siirtymävaiheen aikana koko maassa. Liittymissopimuksessa ei suoranaisesti määritetä tuen suuruutta, mutta sen ylärajana on aikaisemmin maksettu tuki. Suomessa on ollut käytössä hyvin yksityiskohtainen aluetuki, jota on maksettu lisähintana tuoteyksikköä kohti. Se on kasvanut pohjoista kohti mentäessä.

4.4. Elintarviketeollisuus

Suomen elintarviketeollisuus on toiminut suljetussa taloudessa lukuunottamatta eräitä aloja, joilla kilpailu on ollut suhteellisen vapaata. Elintarviketeollisuus on kuitenkin uuden tilanteen edessä rajojen avautuessa koko EU:n kilpailulle. Niinpä se on vaatinut erikoistukea siirtymäkaudelle, jotta se olisi kilpailukykyinen siirtymäkauden jälkeen. Liittymissopimukseen sisältyy erityinen elintarviketeollisuuden siirtymäkauden tukipaketti, joka rahoitetaan kansallisin varoin.

Elintarviketeollisuuden kilpailukyvyyn parantamiseksi tukea on saatavissa a) tutkimus- ja tuotekehitykseen, b) vienninedistämiseen ja markkinointiin, c) uusiin investointeihin ja tuotannon lopettamiseen sekä d) pelastustukeen.

Elintarviketeollisuuden kilpailuedellytysten parantamiseen on useita perusteita. Tukea voi saada tuotteiden ja tuotantomenetelmien kehittämiseen, hankkeiden esiselvityksiin ja niiden tulosten hyödyntämiseen, teknologian hankintoihin ja käyttöönottoon liittyviin ohjelmiin ja yhteishankkeisiin. Tuen myöntämisessä noudatetaan voimassa olevia tukiperusteita.

Vienninedistämiseen ETA-maiden ulkopuolisiin maihin on käytettävissä tukea siinä tapauksessa, että kyseessä on uuden tuotteen markkinointi tai uudelle markkina-alueelle tapahtuva viennin käynnistäminen. Tuen edellytyksenä on edelleen, että kyseessä on pitkäaikaiseen vientiin tähtäävä projekti. Etusijalle asetetaan uusi vientitoiminta.

Uusiin investointeihin ja tuotannon lopettamiseen sekä yleensä rakennemuutosohjelmiin varataan siirtymäkaudeksi määräraha. Tuen ja suunniteltujen toimenpiteiden on johdettava yrityksen elinkelpoisuuteen pitkällä aikavälillä. Eri-tyistä huomiota on kiinnitettävä tuen kilpailuvaikutuksiin. Tuki voi kohdistua normaaleihin maataloustuotteita jalostaviin yrityksiin. Etusijalle asetetaan kuitenkin uusiin sovellutuksiin tähtäävät investoinnit. Tuen myöntämisessä noudatetaan EU:n yleisiä ohjeita.

EU:n säännösten mukaan pelastustukea voidaan myöntää silloin, kun on järkevää yllä pitää yritystä ja tervehdyttää se jälleen toimintakuntoiseksi. Tuki muodostuu lainatakuista tai markkinaehtoisista lainoista. Tukea voidaan maksaa yleensä vain kuuden kuukauden ajan. Se ei saa häiritä muiden yritysten toimintaa Suomessa eikä muissa EU-maissa.

4.5. Siirtymäkauden järjestelyt

Suomen tulee siirtyä yhtenäiseen EU:n markkina-alueeseen heti liittymispäivästä alkaen. Kaikki rajasuoja pitää tällöin purkaa. Tuottajahinnat alenevat tällöin noin 40-50 %, mikä on suuri shokki koko hintajärjestelmälle. Erityisesti varastojen arvo putoaa ja se aiheuttaa häiriöitä markkinoilla jo ennen liittymispäivää. Suomi toivoi pitkää siirtymiskautta maatalouden osalta ja liittymistasausmaksujärjestelmän (ACA, Accession Compensatory Amounts) käyttöä. Tähän EU ei suostunut. Sen sijaan EU suostui korvaamaan varastojen arvon alenemisesta ja muista järjestelmän aiheuttamista kustannuksista yhteensä 457 milj. ecua eli noin 2,9 mrd. mk neljän vuoden aikana. Ensimmäisenä vuonna korvaus on 150 milj. ecua eli noin 1 000 milj. mk.

Kaikki myyntikasvivarastot korvataan kertamaksulla tammikuun ensimmäisen päivän 1995 tilanteen mukaan. Yritysten ja tilojen on tehtävä sitä varten inventaario varastoistaan. Laskelmissa on otettava huomioon mahdollinen tuottajahintojen alentaminen jo ennen liittymispäivää.

Siirtymäkauden aikana Suomella on mahdollisuus rakennemuutoksen nopeuttamiseen ilman niitä rajoituksia, joita muutoin on EU:n tuen avulla tapahtuvalle rakennemuutokselle. EU:n investointituen säännökset rajoittavat investoinnit yli-tuotannon vuoksi perusparannusten ja korjausten luontoiisiin investointeihin. Liittymissopimuksen perusteella mm. tilakohtaiset tuotannon laajennukset sallitaan siirtymäkaudella, kuitenkin niin, ettei koko maan tuotantokapasiteetti kasva. Yrityskoko on yleisesti ottaen aivan liian pieni Suomessa, joten sen kasvattaminen on varsin tärkeää kilpailukyvyn parantamiseksi. Rakennemuutokselle on varattu viiden vuoden siirtymäkausi. Velkasaneerauksen jatkamiseen on käytettävissä seitsemän vuotta.

Kotieläintuotteiden kustannuksiin liittyy aikaisemman hintajärjestelmän kustannuksia vielä liittymisen jälkeen. Tämä kompensoidaan maksamalla vuosittain alenevaa lisähintaa kotieläintuotteille ja erikoiskasveille. Lisätuki poistuu kokonaan viimeistään vuoden 1999 lopussa. Ellei lisähinta ole mahdollinen, se muutetaan kotieläin- ja hehtaaritueksi.

Hintojen pudotessa nopeasti liittymiskauden alussa viljelijöiden maksuvalmius joutuu vaaraan. Sen tähden kotieläintuen haku on suunniteltu tapahtuvaksi joulukuussa 1994, jotta maksatus voisi tapahtua jo tammikuussa 1995. Kansallista rahoitusta on käytettävä, mikäli esim. ympäristötukea ei saada välittömästi EU:sta.

4.6. Alue- ja rakennepoliittikka

Maataloudella on keskeinen merkitys aluepolitiikassa ja maaseudun elinvoiman ylläpitäjänä. Maatalouden aluetuki on osa yleistä aluepolitiikkaa, vaikkei tätä kytkentää kaikkina aikoina ole tietoisesti tehtykään. Maatalouden merkitystä sosiaalipoliittisena ja maaseupoliittisena tekijänä korostetaan myös EU:ssa. Vaikka

Taulukko 3. Rakennerahastoja koskeva neuvottelutulos. Arvio rahoituksen jaosta tavoitteittain, milj. mk.

	1995	1996	1997	1998	1999
Tavoite 6 ¹⁾	567	599	636	693	725
- siitä LFA ²⁾	170	170	170	170	170
Tavoite 2 ja 5b					
- väestöosuus 37 %	347	410	466	536	573
Tavoite 3 ja 4					
- tavoite 6-alueen ulkopuolelle	567	504	472	441	441
Tavoite 5a					
- tavoite 6-alueen ulkopuolella	504	554	567	567	567
- josta LFA	284	284	284	284	284
Yhteensä	1 985	2 067	2 141	2 237	2 306

¹⁾ Tavoitteiden 3,4 ja 5a mukaisten toimenpiteiden osuus ja rahastoittainen jakauma määräytyy tavoite 6-ohjelman perusteella.

²⁾ EU:n rahoitusosuus muun 5a:n osalta määritellään ohjelmatyön yhteydessä.

yhteisten markkinoiden tarkoituksena on, että tuotanto keskittyisi alueille, joissa tuotantokustannukset ovat alhaisimmat, niin monille heikoimmille maatalousalueille on alettu maksaa erityistä alue- ja/tai rakennetukea perusasutuksen säilyttämiseksi.

Suomen liittyessä EU:n jäseneksi unionin alue- ja rakennepolitiikka korvaa Suomen nykyisen alue- ja rakennepoliittisen lainsäädännön. EU:n alue- ja rakennerahastotukea kohdennetaan viiteen erityiskohteeseen: köyhimmille alueille (tavoite 1), taantuville teollisuusalueille (2), työttömyyden ehkäisyyn (3 ja 4), maatalouden rakenneongelmien korjaamiseen (5a) ja maaseutualueiden kehittämiseen (5b). Lisäksi jäsenyysneuvotteluissa sovittiin uudesta pohjoisten harvaanasuttujen alueiden erityistavoitteesta 6, joka sisällöltään vastaa tavoitetta 1. Erona on kohdealueiden määrittelyssä käytettävä peruste; ykköstukialueella se on bruttokansantuote, kuutosalueella harva asutus. Kuutosalueiden asukastiheys voi olla korkeintaan kahdeksan asukasta neliökilometriä kohden¹⁾. Tavoitteen 6 tukitasoksi sovittiin noin 770 markkaa henkeä kohden.

¹⁾ Rakennerahastojen uuden, harvan asutuksen tavoitteen (tavoite 6) kohdealueiksi sovittiin Suomen Lapin, Kainuun, Pohjois-Karjalan ja Etelä-Savon maakunnat sekä Kuusamon, Iin, Pyhännän, Nivalan, Saarijärven, Viitasaaren, Kaustisen ja Nilsian seutukunnat. Kaiken kaikkiaan tavoite 6:n piiriin kuuluu Suomessa noin 830 000 henkeä.

Maatalouden ja maaseudun rakenne- ja aluetukea ovat tavoitteen 5 mukaiset tuet, joilla pyritään nopeuttamaan sopeutumista EU:n maatalouspolitiikan muutoksiin joko edistämällä maatalouden rakennehitystä (5a) tai antamalla tukea maaseutualueiden kehittämiseen (5b). Kaikki maatalouden varsinaiset rakennetuet (5a) ovat EU:ssa kehittämissuuntautuneita. Niillä tuetaan kilpailukyvyyn parantamista (investointituki, kirjanpito, liikkeenjohto, ammattikoulutus, starttituki) ja korvataan tuotannon laajaperäistämistä (laajaperäistämistuki, kesannointi) tai tuotannosta luopumisesta (varhaiseläke, metsitys) aiheutuvia kustannuksia. Ainoa poikkeus tähän periaatteeseen on epäedullisten alueiden luonnonhaittaa korvaava LFA-tuki. LFA-tuen päätavoitteena on maatalouden harjoittamisen varmistaminen tietyillä epäedullisilla alueilla, ja sitä kautta minimiväestömäärän säilyttäminen ja maaseudun elinvoimaisuuden turvaaminen (KUHMONEN 1992). EU:n maatalouden ohjausrahasto maksaa 25 % luonnonhaittakorvauksesta, tavoitteen 6 mukaisilla alueilla kuitenkin 30-65 %.

Maatalouden rakennetukeen liittyy läheisesti maaseutualueiden kehittämistuki eli 5b-tuki. Tämän tuen piiriin ei kuitenkaan kuulu perusmaatalous, vaan maatilojen toimintojen monipuolistaminen ja maaseudun muut elinkeinot.

Jäsenyysneuvotteluissa sovittiin, että Suomi saa rakennerahastosta keskimäärin 340 milj. ecua (n. 2 miljardia markkaa) vuodessa vuosina 1995-1999. Ensimmäisenä vuonna ns. kuutostukea maksetaan yhteensä 567 miljoonaa markkaa, josta kuutostukialueen LFA-tuen osuus on 170 milj. markkaa. Maatalouden kehittämistukea (5a-tukea) maksetaan kuutostukialueella noin 80 milj. markkaa. Muualla Suomessa maatalouden kehittämistukea (5a-tukea) maksetaan yhteensä 504 milj. markkaa, josta LFA tuen osuus 284 miljoonaa. Kaikkiaan maatalouden rakennetuki on koko maassa ensimmäisenä jäsenyysvuonna 590 miljoonaa markkaa. Tavoite 5b eli maaseutualueiden tuki on yhteensä 233 milj. markkaa.

Maatalouden horisontaalisia rakenne- ja aluetukia (5a) voidaan käyttää toimenpiteistä annetun lainsäädännön puitteissa ja säädöksistä annettujen edellytysten täytyessä. Suomi voi siten päättää tukien soveltamisesta yhteisön asettamissa puitteissa. Ainoastaan investointituki ja tuotannon laajaperäistämishjelmat ovat pakollisia. Maaseututuen osalta tilanne on toinen. Tuen saamisen edellytyksenä on hyväksyttävien ohjelmien olemassaolo ja riittävä kansallinen rahoitusosuus. EU:n rakennerahastojärjestelmä perustuu ohjelmaperusteiseen alue- ja rakennetoimintaan. Alueilla itsellään on keskeinen rooli alueellisten ohjelmien suunnittelussa ja kehitystarpeiden määrittelyssä. Ohjelmien teko lähtee siten suomalaisten alueiden tarpeista, ideoista ja ehdotuksista. Komissio viime kädessä päättää, mitkä erikseen määritellyt alueet täyttävät edellytykset kyseiseen tukeen ja ovatko kehittämis ehdotukset linjassa alueen tarpeen kanssa.

III. KANSALLISET TUKITOIMET JA ARVIOITA VAIKUTUKSISTA

5. Maa- ja puutarhatalouden kansallisen EU- tukipaketin sisältö

Kansallinen tukipaketti on oleellinen osa maatalouden EU-sopeutusta. Siitä päätettiin jäsenyysneuvottelujen yhteydessä ja samalla sovittiin niistä perusteista, joita sovelletaan tuen tasoa ja alueellista jakoa laadittaessa. Hallitus on laatinut seuraavassa esiteltävän tukipaketin. Sitä ei ole vielä hyväksytty eduskunnassa eikä EU:n komissiossa, joten siihen voi tulla vielä tarkistuksia.

Suomen liittymissopimuksessa määritellään ne periaatteet ja ehdot, joihin kansallisten tukijärjestelyjen tulee nojautua. Liittymissopimus pakottaa katsomaan taaksepäin, koska tukea ei saa kytkeä tulevaan tuotantoon, vaan tuen määrittämisessä on otettava huomioon kunkin tilan aikaisempi tuotanto. Tuen avulla ei saa lisätä tuotantoa eikä tuen määrä saa ylittää liittymistä edeltävän vertailujakson kokonaistukitasoa. Tuki voi olla ainoastaan hehtaareiden ja eläinyksiköiden perusteella maksettavaa, entistä tuotantoa säilyttävää tukea. Tukea maksetaan alueittain porrastettuna ja se on asteittain alenevaa.

Keskeisenä lähtökohtana tukipakettia laadittaessa on ollut määrittää sellainen tukitaso, jolla kotimaisen maatalous- ja puutarhatuotannon edellytykset voidaan turvata. Tukipaketti on toisaalta jouduttu laatimaan niin, että tuki ei ylitä valtiontalouden antamia rajoituksia. Tukipaketissa on lähdetty liittymissopimuksen mukaisesti siitä, että hinnan pudotusten aiheuttama tulonmenetyks korvataan tuottajille suoralla tuella. Kokonaistuen määrä on arvioitu niin, että tuotannon oletetaan jatkuvan kaikilla päätuotantos suunnillamme suurin piirtein nykyisellä tasolla.

5.1. Tukitarvelaskelman perusteet

Maa- ja puutarhatalouden tukitarve koostuu siitä tulonmenetyksestä, joka aiheutuu markkinahintojen alenemisesta ja nykyisen kansallisen tuen poistumisesta. Kompensaatiotarve on selvitetty tuoteyksikköä ja tilaa kohti kaikkien keskeisten tuotantosuintien osalta. Lähtökohtana on vuoden 1993 mukainen tuottajahinta kaikkine tukineen. Vertailukohtana on viljelijän EU-jäsenenä saama hinta kaikkine EU:sta saatavine tukineen. Laskelmassa on otettu huomioon mahdolliset kustannussäästöt. Erotus kompensoidaan kansallisella tuella.

Tukipaketti on määritetty ensisijaisesti tilatasolla, mutta se on aggregoitu sen jälkeen kokonaistasolle. Kokonaislaskelmasta saatava tuki riippuu tuotannon laajuudesta. Kokonaislaskelma on tehty vuoden 1993 tuotanto- ja tuotantopanosmäärin. Erityisen ratkaisevaa on maidontuotannon määrä (2 250 milj. litraa),

rehuvilja-ala (660 000 ha) ja koko viljelyksessä oleva perusala (1,6 milj. ha).

Keskeinen tukitarpeen suuruuteen vaikuttava tekijä on se, millaiseksi jalostusportaan maksamat tilityshinnat EU:ssa muodostuvat. Keskimääräisen tuottajahintatason arviointi sisältää monia epävarmuustekijöitä. Hintoihin vaikuttavat mm. EU:n ja Suomen tuotannon ja kulutuksen tasapaino, GATT -sopimuksen vaikutus ja kotimaisen jalostusteollisuuden kilpailukyky. Valuuttakurssi vaikuttaa myös asiaan. Markan vahvistuminen lisää hintaeroa ja markan heikentyminen vastaavasti pienentää sitä.

Maatalouden kustannuskehityksen arviointi sisältää myös lukuisia epävarmuustekijöitä. Oletettu kustannusten aleneminen perustuu eräiden tuotantotarvikkeiden hintojen alenemiseen ja tilakoon kasvusta seuraavaan skaalavaikutukseen eli keskimääräisen työ- ja pääomakustannuksen laskuun.

Tarvittavan tuen määrään vaikuttavat monet muutkin tekijät, joita ei ole voitu ottaa käytyssä laskelmamallissa huomioon. Näitä ovat mm. hintamuutosten vaikutus eri tuotantopanosten optimaaliseen käyttösuhteeseen. Ostorehujen halpeneminen suhteessa kotoisiin rehuihin lisää niiden käyttöä, mikä alentaa tuotantokustannuksia. Maatalouden sopeutuminen uuteen tilanteeseen vaatii pitkän ajan. Tehdyissä laskelmissa on jossain määrin otettu huomioon tuotannon rationalisoinnista saatavat hyödyt, mutta ne tulevat hyödyttämään maataloutta vasta pitemmällä aikavälillä. Niinpä tukipaketissa on suurin paino hintojen muutoksista aiheutuvien tulonmenetysten kompensoinnilla. Maataloutta ei haluta saattaa voimakkaaseen murrokseen vaikean taloudellisen tilanteen takia.

5.2. Tuen tarve kokonaistasolla

Vaikka tukilaskelma on tehty ensin tilatasolla, tarkastellaan seuraavassa aluksi kokonaistukitarvetta. Liitteessä 1 esitetty kokonaislaskelma on tehty vuoden 1993 määrin. Lähtökohdan hinnat ovat myös vuodelta 1993. EU-laskelma perustuu ennustettuihin markkinahintoihin ilman EU:lta saatavia tukia.

EU-jäsenyyden osalta kasvinviljelytuotteiden hinnat on johdettu EU:n markkina-
vuoden 1995/96 hallinnollisista hinnoista. Laskelmassa on oletettu, että EU:n interventiohintaa (100 ecu/tn) määräisi rehuviljan hintatason ja vehnän sekä rukiin hinnat voisivat olla 10 ja 20 % interventiohintojen yläpuolella. Kotieläintuotteiden tulevat EU-hinnat on arvioitu enemmän toteutuneen markkinahintakehityksen kuin hallinnollisten hintojen pohjalta. Hintaennusteet perustuvat Saksan ja Tanskan vuoden 1992 keskimääräisiin tuottajahintoihin, joita CAP-reformin oletetaan alentavan 15-20 %. Markkinahinnat on muutettu Suomen markkoiksi kaupallisella kurssilla ja hallinnolliset hinnat vihreällä kurssilla. Ecu:n kaupallisena kurssina on käytetty 6,30 mk ja vihreän ecun vastaavasti 7,60 mk.

Tärkeimpien tuotteiden tuottajahintaennusteet ovat:

- rehuvilja	0,76 mk/kg
- leipävehnä	0,84 -"-
- leipäruis	0,91 -"-
- rypsi	1,24 -"-
- sokerijuurikas	0,30 -"-
- sianliha	7,56 -"-
- kananmunat	6,30 -"-
- maito (2 250 milj.l)	2,04 mk/l
- naudanliha	15,75 mk/kg
- broiler	6,55 -"-

Markkinahintaiset myyntituotot putoavat 22,0 mrd. markasta 12,5 mrd. markkaan. Nykyistä hintapoliittista tukea (4,3 mrd. mk) ei voida maksaa aikaisemmassa muodossaan, joten se poistuu myös. Näin ollen tulot alenevat yhteensä 13,8 mrd. markkaa.

Kustannussäästöjä syntyy rehujen ja ostosiementen hintojen laskiessa, vientimaksujen sekä rehujen ja lannoitteiden verojen poistuessa (maatalouden osuus vientikustannusmaksuista poistuu) ja piilevän liikevaihtoveron poistuessa.

Kotieläintuotannon merkittävä kustannussäästö saavutetaan rehun hinnan alenemisestä 40 prosenttia. Kokonaislaskelman perusteella maatalouden rehukustannus alenee 1,7 miljardilla markalla. Kaikki väkirehu saadaan markkinahintaan, joten kotieläintilojen oman rehuviljantuotannon tuen tarve saadaan rehuviljalaskelman kautta. Lannoitteiden hintatason arvioidaan alentuvan 25 %, koska nykyisen kaltaisesta lannoitteiden verotuksesta luovutaan. Lannoitekustannus alenee kokonaislaskelman mukaan 400 miljoonalla markalla. Siemenkustannus alenee 60 miljoonalla markalla vuoden 1993 tasosta viljan hinnan laskiessa.

Maatalouden markkinoimismaksujen poistuminen pienentää tuen tarvetta noin 0,5 miljardilla markalla.

Suomi siirtyy heti jäsenyyden alussa arvonlisäverotukseen, jolloin maatalouden tuotantopanosten sisältämä piilevä liikevaihtovero (laskutavasta riippuen 1,1-1,3 mrd. mk) siirtyy kuluttajien maksettavaksi. Lyhytaikaiset tuotantopanokset sisältävät liikevaihtoveroa kaikkiaan 0,8 mrd. markkaa, mikä on otettu huomioon kokonaislaskelmassa kustannusten alenemisena. Investointimenojen sisältämän piilevän liikevaihtoveron (0,4 mrd. mk) poistuminen on otettu huomioon kiinteissä kustannuksissa.

Kiinteiden kustannusten aleneminen rationalisoinnin ja muiden tekijöiden takia on otettu myös huomioon. Tilamalleissa on lähdetty siitä, että tiloille jätetään tietty omakohtainen sopeutumistarve, josta niiden tulee selviytyä järkevä rakennkehityksen avulla. Kokonaislaskelmassa tämä näkyy kiinteiden kustannusten alenemiskohdassa. Muutamassa vuodessa maa- ja puutarhatalouden kiinteät kustannukset alenevat liikevaihtoveron poistumisen lisäksi noin miljardilla markalla. Kiinteiden kustannusten on siten oletettu alenevan 27 prosentilla vuoteen 2000 mennessä.

Kustannusten aleneminen pienentää tuen tarvetta yhteensä 5,1 miljardilla markalla. Se merkitsee maatalouden kustannusten pienenemistä 25 prosentilla vuoteen 2000 mennessä.

Tulojen ja kustannusten vähenemisen jälkeen kokonaiskompensaation eli tuen tarve on siirtymäkauden jälkeen vuonna 2000 yhteensä 8,7 mrd. mk.

Maatalouden EU:n jäsenenä saama tuki muodostuu kahdesta pääosasta: yhteisen maatalouspolitiikan säännösten perusteella maksettavasta tuesta ja Suomen omista varoistaan maksamasta kansallisesta tuesta. EU:n yhteisen maatalouspolitiikan mukaan maatalous saa CAP-reformin mukaista tukea noin 2,0 mrd. mk. LFA-tukea Suomi saa arvion mukaan 1,5 mrd. mk ja ympäristötukea 1,7 mrd. mk. Oheisissa laskelmissa ja taulukossa 5 on maa- ja metsätalousministeriön mukaisesti oletettu, että ympäristötuesta jäisi 1,4 mrd. mk tulokompensaatioksi, joskin tämä arvio voi olla ylimitoitettu.

CAP-reformiin eli EU:n yhteisen maatalouspolitiikan uudistukseen liittyviä tukimuotoja ovat viljan hinnanalennuskorvaus, kesannointikorvaus, öljykasvien

Taulukko 4. Maa- ja puutarhatalouden kokonaislaskelma vuonna 1993 ja EU-hinnoin, mrd. mk.

	Vuosi 1993	EU-tilanne	Muutos
Myyntituotot	22,0	12,5	-9,5
Hintapoliittinen tuki	4,3	0	-4,3
Kokonaistuotto	26,3	12,5	-13,8
Lannoitteet	1,7	1,3	-0,4
Rehut	3,8	2,1	-1,7
Kone- ja kalustokustannukset			
- poistot	3,3	3,0	-0,3
- kunnossapito	1,0	0,8	-0,2
Rakennuskustannus			
- poistot	1,2	1,1	-0,1
- kunnossapito	0,5	0,4	-0,1
Velkojen korot	1,8	1,5	-0,3
Muut	6,6	5,9	-0,7
Markkinoimismaksut	0,5	0	-0,5
Piilevä lvv-rasitus		-0,8	-0,8
Kokonaiskustannukset	20,3	15,3	-5,1
Maataloustulo	5,9	-2,8	-8,7

**MAA- JA PUUTARHATALOUDEN
EU-TUKIPAKETIN SISÄLTÖ**

Viljelijöiden nettotulonmenetys	8,7 mrd. mk	
	<i>Kompensaatio, josta EU:n osuus</i>	
CAP-reformituki	2,0 mrd. mk	2,0 mrd. mk
LFA-tuki	1,5 mrd. mk	0,5 mrd. mk
Ympäristötuki	1,4 mrd. mk	0,7 mrd. mk
Kansallinen tuki	3,8 mrd. mk	
YHTEENSÄ	8,7 mrd. mk	3,2 mrd. mk

hehtaarituki, valkuaiskasvien hehtaarituki, sonninihnan tuotantopalkkio ja emolehmäpalkkio. Epäedullisiksi luokitelluilla alueilla voidaan maksaa luonnonhaittakorvausta (ns. LFA-tukea). Neuvottelutuloksen mukaan epäedullisten alueiden nk. vuoristotukialue kattaa 85 % Suomen peltoalasta eli noin 1,95 miljoonaa hehtaaria. LFA-tuen kokonaismäärä kohoaa noin 1,5 miljardiin markkaan. LFA-tuen kokonaismäärää on tosin vaikea ennakoita, koska tilakohtaiset tekijät vaikuttavat kokonaissumman suuruuteen.

Maatalouden ympäristöohjelmiin saadaan EU:lta noin 850 milj. markkaa. Lisäksi Suomen on osallistuttava ympäristötuen maksamiseen vastaavalla summalla. Pääosa 1,7 mrd. markan ympäristötuesta, eli noin 1,4 mrd. markkaa, käytetään peltoalaperusteiseen perustukeen. Tämä osuus tuesta voidaan rinnastaa tulotueksi. Loppuosa ympäristötuesta, noin 300 milj. markkaa, käytetään erityistukimuotojen rahoitukseen. Erityistuki on selvemmin korvausta kustannusten noususta viljelijän sitoutuessa järjestelmän mukaisesti toimenpiteisiin.

Laskelman lopputulos on, että siirtyminen EU:n hinta- ja tukitasoon merkitsee siirtymäkauden jälkeen vuonna 2000 noin 3,8 mrd. markan lisätuen tarvetta. Suomen vaatimus on, että se saa maksaa pysyvästi mainitun 3,8 mrd. mk kansallisista varoistaan, jotta maatalouden harjoittaminen olisi kannattavaa.

5.3. Tuen tarve siirtymäkaudella

EU-jäsenyydessä maatalouden kustannukset alenevat viiveellä, eivätkä samassa suhteessa kuin markkinoilta saatava hinta. Siirtymäkaudella tarvitaan näin ollen asteittain alenevaa sopeutustukea tulotason säilyttämiseksi. Tuottajahintojen välitön

lasku edellyttää mm. kasvamassa olevan eläinkannan ja varastossa olevan viljan arvonalennuksen korvaamista.

Laskelmassa on lähdetty siitä, että kustannusten alentuminen kohdennetaan siihen vuoteen, jona myyntitulojakin ao. tuotteesta saadaan. Kun otetaan huomioon kananpoikasten ja välitysporsaiden tuotannossa käytetyt rehut, kustannusten alentuminen tapahtuu kanoilla täysipainoisesti vasta 2 kuukauden ja sioilla 8 kuukauden päästä. Kananmunien osalta täysipainoinen kustannusten alentuminen tapahtuu aikaisintaan 5 kuukauden, naudanlihan osalta runsaan kahden vuoden ja lypsylehmien osalta vasta neljän vuoden kuluttua. Kokonaislaskelmassa rehuviljan vuotuisesta hinnanalennuksesta 1/3 kohdistuu sen vuoden rehukustannuksen alenemiseen, mikä korottaa erityisesti ensimmäisen jäsenyysvuoden tukitarvetta.

Taulukko 5. Maa- ja puutarhatalouden tulokompensaatiotarve hintojen ja tukien alentamisen johdosta.

	Vuosi					
	1.	2.	3.	4.	5.	6.
Tuottajahintaero	9,5	9,5	9,5	9,5	9,5	9,5
Hintapoliittinen tuki	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3
Tulojen aleneminen	13,8	13,8	13,8	13,8	13,8	13,8
Kustannusten aleneminen						
- rehukust. aleneminen	0,5	1,2	1,5	1,6	1,6	1,6
- kiinteiden kust. aleneminen ¹⁾	0,3	0,6	0,8	1,0	1,3	1,5
- vientimaksujen ja panosverojen poistuminen	1,1	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2
- piilevän lvv:n poistuminen	0,5	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
Kust. aleneminen yht.	2,4	3,8	4,3	4,6	4,9	5,1
Tulokompensaatiotarve	11,4	10,0	9,5	9,2	8,9	8,7
- CAP-reformituki	1,7	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0
- LFA-tuki	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5
- ympäristötuki ²⁾	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4
Erotus	6,8	5,1	4,6	4,3	4,0	3,8
Kansallinen tuki	3,8	3,8	3,8	3,8	3,8	3,8
Aleneva kertosopeutustuki	3,0	1,3	0,8	0,5	0,2	0,0

¹⁾ kiinteiden kustannusten alenemisessa on otettu huomioon myös investointien sisältämän piilevän liikevaihtoveron asteittainen poistuminen

²⁾ ympäristötuesta, jonka suuruus on 1 700 miljoonaa markkaa, 1 400 milj. mk kohdennetaan hehtaari pohjaiseen ympäristötukeen ja 300 milj. mk erityistoimenpiteisiin

Lisätukea maksetaan siirtymäkaudella myös pääomakustannusten viiveisen sopeutumisen pehmentämiseksi.

Arvonlisäverojärjestelmässä tehtävät muutokset vaikuttavat jo ensimmäisenä vuonna maatalouden veromenoihin täysimääräisesti. Tuotantokustannuksiin muutokset sen sijaan vaikuttavat hitaasti. Investointimenojen sisältämä liikevaihtovero kirjataan nykyisin poistamattomaan menojäännökseen, jolloin vero vaikuttaa tuotantokustannuksiin poistolaskelman kautta. Toisin sanoen maatalouteen hankitut pitkäaikaiset tuotannontekijät, joita ei ole poistettu loppuun, aiheuttavat hankinta-ajankohdan verojärjestelmää ja toteutunutta hankintamenoa vastaavan kustannusrasitteen vielä verojärjestelmän muutoshetken jälkeen.

Taulukossa 5 esitetään maa- ja puutarhatalouden tukitarve kuutena ensimmäisenä vuonna eli käytännössä em. oletuksin tarvittava *tuen kokonaistaso* ilman rakennetukea ja maataloustuotannon tasapainottamistoimia. Tulojen ja kustannusten vähenemisen jälkeen kokonaiskompensaation tarve on ensimmäisenä vuonna 11,4 mrd. mk ja siirtymäkauden jälkeen 8,7 mrd. mk.

EU:n CAP-reformiperusteiden maksaman suoran tuen, epäsuotuisten alueiden tuen (LFA-tuen) sekä ympäristötuen lisäksi tarvitaan viljelijöiden tulokompensaation toteuttamiseksi vuonna 1995 noin 6,8 mrd. markkaa ja siirtymäkauden jälkeen vuonna 2000 noin 3,8 mrd. markkaa. Lisätuki jakaantuu kansalliseen pitkäaikaiseen tukeen ja siirtymäkauden sopeutumistukeen.

5.4. Maatalouden kansallinen tukijärjestelmä

Edellä olevat laskelmat osoittavat, että tulotason ylläpitämiseksi tarvitaan yhteensä 11,4 mrd. mk ensimmäisenä vuonna ja 8,7 mrd. mk kuudentena vuonna. Tuki muodostuu sekä EU:n että Suomen omasta tuesta. Suomi on pyrkinyt valmistelemaan tukijärjestelmän, joka täyttää liittymissopimuksen hengen ja kirjaimen. Kansallinen tukijärjestelmä muodostuu seuraavista tuista:

- EU:n maatalouden ympäristötuki
- pitkäaikainen pohjoinen tuki
- kansallinen erityistuki Etelä-Suomeen
- nuorten viljelijöiden hehtaarituki
- siementuotannon tuki
- aleneva siirtymäkauden tuki
- kuljetustuki

EU:n maatalouden ympäristötuki on osa maatalouden kokonaistukipakettia, joten sen nivomista muihin tukijärjestelmiin on pidetty tärkeänä. Ympäristötukijärjestelmällä pyritään sekä ympäristöllisiin tavoitteisiin että viljelijöiden toimeentuloedellytysten turvaamiseen. Tukea maksetaan pääosin peltoalaperusteisena

tukena viljelijälle, joka sitoutuu tilallaan tiettyihin maatalouden ympäristökuormitusta vähentäviin toimenpiteisiin. Viljelijät joutuvat tekemään ympäristöhoitosopimuksen, joka tulee rajoittamaan lannoitteiden ja kasvinuojeluaikavälineiden käyttöä. Tukea on tarkoitus maksaa korkeimpana eteläisimmässä Suomessa, jossa viljely on intensiivisintä.

Pitkäaikaisen pohjoisen tuen alue kattaa 62. leveyspiirin pohjoispuoliset alueet ja siihen läheisesti liittyvät olosuhteiltaan vastaavat alueet. Tuki maksetaan kotieläinryhmien ja hehtaareiden perusteella sekä kaikkein pohjoisimmilla alueilla hintatukena tuotantomäärien mukaan. Koska tuki ei saa olla sidottuna tulevaan tuotantoon, tuille on asetettu alueittaiset maksimimäärät eläinmäärien ja hehtaarien mukaan. Näin rakennemuutos on mahdollinen, koska tuki ei välttämättä ole tilakohmainen. Tukitaso on määritelty siten, että tuki ei johda tuotteittain tarkasteltuna tulosten kasvuun ja että EU:n maksama tuki on siinä mukana.

Koko eteläisen Suomen kotieläintalouden ja erityiskasvien viljelyn tuki perustuu liittymissopimuksen ”jäljelle jäävien vakavien vaikeuksien” tukiperusteeseen. Liittymissopimuksen mukaan Suomella on oikeus vakavien vaikeuksien hoitamiseksi turvautua kansallisiin maa- ja puutarhatalouden tukitoimiin, joilla edistetään integroitumista yhteiseen maatalouspolitiikkaan. Tarkastelu vakavista vaikeuksista on valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaan tehtävä heti jäsenyyden alkaessa, eikä odottaa erityisesti niitä ongelmia, jotka aiheutuvat pohjoisen tuen ja LFA-tuen ulkopuolelle jäävässä eteläisimmässä Suomessa. Tukea maksetaan kotieläinten lukumäärän perusteella ja peltoalaperusteisena erityiskasveille.

Nuoret viljelijät saavat nykyisin pinta-alalisan ja hehtaarituen korotettuina, minkä vuoksi heille jää keskimäärin selvästi suurempia tulonmenetyksiä. Tähän perustuu koko maassa maksettava kansallinen nuorten viljelijöiden ylimääräinen hehtaarituki. Siementuotannon tukea maksetaan pitkäaikaisena kiloperusteisena tukena.

Alenevalla siirtymäkauden tuella helpotetaan maatalouden sopeutumista EU:n hintatasoon ja kompensoidaan niitä kustannuksia, jotka eivät laske yhtä nopeasti kuin hinnat. Siirtymäkauden pituudeksi tuli neuvottelujen loppuvaiheessa viisi vuotta. Tuki toteutetaan joko uutena tukena tai alentamalla nykyisiä tilakohtaisia tukia (hehtaaritukea ja pinta-alalisiä). Tuki maksetaan kahdessa muodossa. Kotieläintuotteille ja erikoiskasveille maksetaan alenevaa tuotantotukea. Yleistä tukea maksetaan asteittain alenevana pinta-alalisanä. Kokonaistuki muodostuu siis siirtymäkauden ja pitkäaikaisen tuen summasta.

Suomi on tasoittanut hintaeroja kuljetustuen avulla. Tätä tukimuotoa jatketaan osana pohjoista tukea ja osittain yleisenä kuljetustukena.

Tuen alueellinen jakaantuminen

Tukien kohdentamiseksi Suomi on jaettu kolmeen alueeseen, jotka noudattavat osittain vanhaa pinta-alajärjestelmän mukaista aluejakoa (ks. kuvio 1). Pohjoisen

maatalouden tukea maksetaan alueella C. Tuen porrastusta varten pohjoisen tuen alue on jaettu neljään osaan. Pohjoisen tuen eteläraajaksi on määritelty nykyisen pinta-alalisän etelävyöhykkeen pohjoisraja, joka on vakiintunut tukialueraja. Toisen alueen muodostaa Väli-Suomi (alue B), joka saa LFA-tukea, mutta ei pohjoista tukea. Kolmanteen alueeseen kuuluu se 15 prosentin peltoala, joka ei saa LFA-tukea (alue A).

Tilamalleja apuna käyttäen tuki on määritetty alueittain niin, että viljelijöiden tulot säilyisivät suurin piirtein ennallaan tai alenisivat tasaisesti kaikilla alueilla ja tuotantosuunnissa. Uuden tukijärjestelmän laatiminen ei voi onnistua niin hyvin, etteikö se muuttaisi tukitasoa jossain määrin, kuten jäljempänä olevasta tulo-tarkastelusta käy ilmi.

Kuviossa 1 esitetty tuki käsittää pääosan uudesta tukijärjestelmästä. Kansallinen tuki on porrastettu asteittain etelästä pohjoiseen kohoavaksi. Kotieläintuki on Etelä-Suomessa 1 800 markkaa eläinyksikköä kohti ja Lapin läänin pohjoisosassa 4 500 markkaa eläinyksiköltä. Lisäksi pohjoisimmassa Suomessa (C3 ja C4) maksetaan tuotantotukea maidolle sekä naudana- ja lampaanlihalle. Hehtaariohjeissa tuissa ei käytännössä ole suurta porrastusta. Tuki kasvaa 100 markasta 800 markkaan hehtaaria kohti pohjoiseen mentäessä.

Tilakoon mukaan tapahtuvaa porrastusta on siirtymäajan jälkeen vain kotieläintuessa; lypsylehmillä tuki maksetaan 30 yksikköä ylittävältä osalta 50 prosentilla alennettuna. Emolehmille kansallista kotieläintukea maksetaan EU:n emolehmä-palkkioilla vähennettynä.

Rukiille, vehnälle, mallasohralle, rypsilille, sokerijuurikkaalle ja teollisuusperunalle maksetaan hehtaariperusteista lisätukea pohjoisinta Suomea lukuunottamatta. Tätä erikoiskasvitukea maksetaan vain tiloille, joilla viljellään erikoiskasvitukea saavia kasveja vähintään kolmen hehtaarin alalla.

Taulukko 6. Pitkäaikainen kansallinen tukipaketti.

Tukimuoto	mrd. mk
Pohjoisten alueiden tuki	
kotieläintuki	2,02
hehtaarituki	0,24
hintatuki	0,10
Kansallinen erityistuki Etelä-Suomeen	
kotieläintuki	0,66
erikoiskasvituki	0,23
Nuorten viljelijöiden erityistuki	0,15
Puutarhatuotannon tuki	0,41
Yhteensä	3,80

C3

Pohjoinen kansallinen tuki

- kotieläintuki 3 400 mk
- hehtaarituki 400 mk
- hintatuki maidolle sekä naudan- ja lampaanlihalle 60 % nykyisestä tuesta

Ympäristötuki

- vilja 250 mk/ha
- nurmi 850 mk/ha

C1

Pohjoinen kansallinen tuki

- kotieläintuki 2 450 mk
- hehtaarituki 100 mk

Ympäristötuki

- vilja 250 mk/ha
- nurmi 850 mk/ha

A

Kansallinen erityistuki

- kotieläintuki 1 800 mk

Ympäristötuki

- vilja 1 130 mk/ha
- nurmi 1 730 mk/ha

C4

Pohjoinen kansallinen tuki

- kotieläintuki 4 500 mk
- hehtaarituki 800 mk
- hintatuki maidolle sekä naudan- ja lampaanlihalle 90 % nykyisestä tuesta

Ympäristötuki

- vilja 250 mk/ha
- nurmi 850 mk/ha

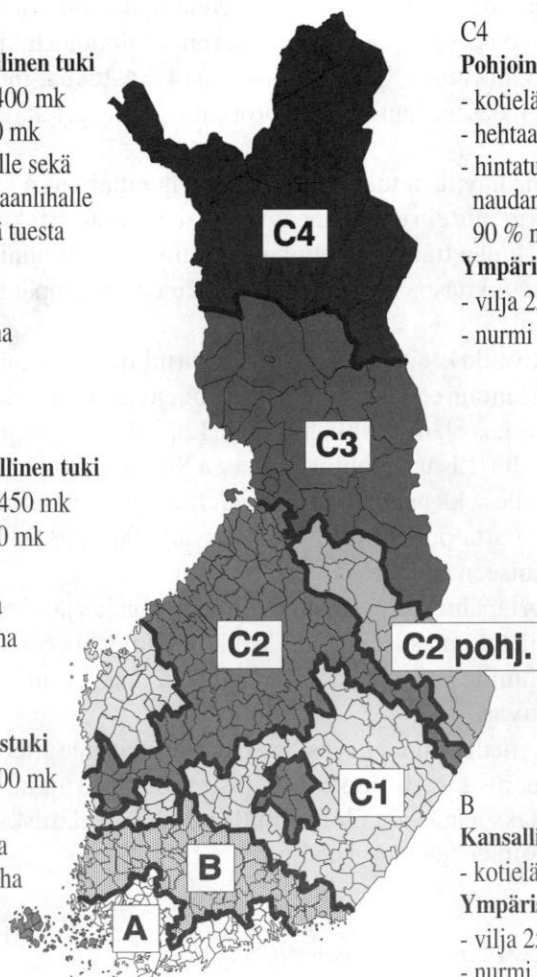
C2/C2 pohjoinen

Pohjoinen kansallinen tuki

- kotieläintuki 2 500 mk
- C2 pohj. 2 900 mk
- hehtaarituki 200 mk

Ympäristötuki

- vilja 250 mk/ha
- nurmi 850 mk/ha

B

Kansallinen erityistuki

- kotieläintuki 1 800 mk
- Ympäristötuki**
- vilja 250 mk/ha
 - nurmi 850 mk/ha

Eläinyksiköt alueilla C1 - C4

yli 2-vuotiaasta naudasta 1 kotieläinyksikkö, 6 kk - 2 v. naudasta 0.6, uuhesta 0.15, emakosta ja karjasta 0.70, lihasiasta 0.23, kanasta ja kalkkunasta 0.013, broilerista 0.0053, siipikarjan poikasista 0.0027, broileriemoista 0.026.

Eläinyksiköt alueilla A ja B

yli 2-vuotiaasta naudasta 1 kotieläinyksikkö, 6 kk - 2 v. naudasta 0.6, uuhesta 0.15, emakosta ja karjasta 0.90, lihasiasta 0.30, kanasta ja kalkkunasta 0.017, broilerista 0.0072, siipikarjan poikasista 0.0036, broileriemoista 0.034.

Kuvio 1. Tukialueet ja tuen määrät maatalouden kansallisen EU-tukipaketin mukaan.

Taulukossa 6 on esitetty, miten pitkäaikainen kansallinen tuki jakaantuu eri tukimuodoille. Kansalliset tukijärjestelyt on esitetty yksityiskohtaisesti liitteessä 2.

5.5. Tuen rahoituksen jakaantuminen Suomen ja EU:n kesken sekä vaikutukset valtiontalouteen

Kansallisen tuen lisäksi Suomi joutuu osallistumaan myös EU:lta saatavien tukimuotojen rahoitukseen. Tukipaketin kokonaiskustannus on siirtymäkauden jälkeen noin 8,7 miljardia markkaa vuodessa. EU:n maksuosuus pitkäaikaisista tuista on yhteensä 3,2 mrd. mk ja Suomen osuus 5,5 mrd. mk vuodessa. Taulukossa 7 on esitetty maa- ja puutarhatalouden tukitarpeen rahoituksen jakautuminen Suomen ja EU:n kesken ensimmäisenä jäsenyyvuonna sekä siirtymäkauden jälkeen vuonna 2000.

Rahoituslaskelmassa on oletettu, että EU:n keskeiset tukimuodot (CAP-reformituki, LFA-tuki ja ympäristötuki) ovat käytössä Suomessa jäseneksitulo vuodesta alkaen. Keskeiset EU:n maksamat tuet (vuoden 1993 tuotantomäärillä) olisivat

- peltoalaperusteinen viljan hinnanalennuskorvaus 1 300 milj. mk,
- kesannointikorvaus 300 milj. mk,
- sonninihnan tuotantopalkkio 230 milj. mk,
- 30 %:n osuus epäsuotuisten alueiden tuesta 450 milj. mk, sekä
- 50 %:n osuus peltoalaperusteisesta ympäristötuesta 700 milj. mk.

Lisäksi EU osallistuu tuottajahintojen kertosopeutuksen aiheuttamiin kustannuksiin viiden ensimmäisen vuoden aikana yhteensä 2,9 miljardin mk:n summalla. Tuen avulla voidaan osittain kattaa viljelijöiden tulonmenetyksiä ja varastojen arvon

Taulukko 7. Maa- ja puutarhatalouden tukitarpeen rahoituksen jakautuminen Suomen ja EU:n kesken vuosina 1995 ja 2000 (mrd. mk).

	Vuonna 1995			Vuonna 2000		
	Suomi	EU	Yhteensä	Suomi	EU	Yhteensä
CAP-reformituki	0	1,7	1,7	0	2,0	2,0
LFA-tuki	1,0	0,5	1,5	1,0	0,5	1,5
Ympäristötuki	0,7	0,7	1,4	0,7	0,7	1,4
Kansallinen tuki	3,8	0	3,8	3,8	0	3,8
Siirtymäkauden tuki	1,9	1,1	3,0	0	0	0
Yhteensä	7,4	4,0	11,4	5,5	3,2	8,70

alenemisesta aiheutuneita tappioita. Liitteessä 3 on esitetty kokonaistukitarpeen jakautuminen Suomen ja EU:n kesken viiden ensimmäisen vuoden aikana.

Suomen valtion osuus muodostuu LFA-tuen ja ympäristötuen maksuosuuksista sekä pitkäaikaisesta kansallisesta tuesta ja siirtymäkauden lisäkompensaatiosta (taulukko 7). Kansallinen siirtymäkauden tuki on määrältään ensimmäisenä vuonna noin 1,9 mrd. mk ja poistuu kokonaan viidennen vuoden jälkeen. Ympäristötuen osalta voimaantulo on jossain määrin epävarmaa, mutta CAP-reformituen ja LFA-tuen osalta ongelmia ei pitäisi olla.

EU-jäsenyyden valtiontaloudellisia vaikutuksia on tarkasteltu taulukossa 8 vertaamalla arvioituja valtion tulojen ja menojen muutoksia jäsenyysaikana vuoden 1994 valtion talousarvioon. Maatalouden hintasopeutustuki (siirtymävaiheen tuki ja pitkäaikainen kansallinen tuki) on merkittävä valtion menoja lisäävä tuki, mutta toisaalta nykyiset hinta- ja tulotuet poistuvat. Suomen valtion talousarviosta poistuu myös maataloustuotteiden vientituki, koska vientikustannusmaksut maksetaan EU:n varoista.

Kotimaisen maa- ja puutarhatalouden sopeuttamisesta syntyvä budjettituen tarve vuonna 1995 on 8,9 miljardia markkaa. Valtion maatalousmenot kasvavat ensimmäisenä vuonna laskelman mukaan tämänhetkisestä tasosta 2,4 miljardia markkaa. Vuoden 1994 talousarviossa olevat maataloustuki- ja markkinointimäärä-

Taulukko 8. EU-jäsenyyden vaikutukset Suomen valtion talousarvion maataloustukiin: nettomenojen muutos vuoteen 1994 verrattuna, mrd. mk.

	1995	1996	2000
Arvioidut muuttuvat erät			
Kansalliset maataloustuet	8,9	7,2	5,9
Budjetista poistuvat menot	-6,4	-6,9	-7,1
- hintapoliittinen tuki	-4,3	-4,3	-4,3
- markkinointituki	-1,8	-1,8	-1,8
- muut tuet	-0,3	-0,8	-1,0
Maatalousmenojen kasvu	2,4	0,3	-1,2
+ Rakennepoliitikasta aiheutuvat lisämenot	0,3	0,3	0,2
+ Teollisuuden tuet	2,7	0,2	0
- Sopeutustuki EU:lta	-1,1	-0,8	0
Elintarviketalouden nettomenojen muutos Suomen talousarviossa	4,3	0	-1,0

rahat riittävät maatalouden hintasopeuttamisen edellyttämään kompensoitotarpeeseen jo vuonna 1996. Kun myöhemmin vuosina maatalouden kustannussopeutuminen pienentää kompensointitarvetta, valtion menot pienenevät. Viiden vuoden siirtymäkauden päätyttyä maatalouden budjettituen tarve putoaa 5,9 miljardiin markkaan eli vuonna 2000 kotimaista budjettirahaa säästyy 1,2 miljardia markkaa vuoteen 1994 verrattuna.

Elintarviketalouden nettomenot kasvavat ensimmäisenä vuonna laskelman mukaan tämänhetkisestä tasosta 4,3 miljardia markkaa. Arviossa on otettu huomioon elintarviketeollisuudelle esitetty 2,7 miljardin markan tukipaketti. Siitä 2,2 miljardia menee varastojen arvon alentamiseen ja loppuosa ylikapasiteetin alasajoon sekä tutkimukseen ja tuotekehitystyöhön.

6. EU-jäsenyyden vaikutukset maatilojen tuloihin ja rakenteeseen

6.1. Tarkastelun lähtökohta

EU-jäsenyydellä ja kansallisella tukiratkaisulla on erittäin suuri vaikutus maatilojen tulonmuodostuksen rakenteeseen. Muutokset kohdistuvat tuotteiden ja tuotantopanosten hintoihin sekä maatilojen saaman tuen määrään. Maataloustuotteista saatava hinta laskee varsin voimakkaasti. Samanaikaisesti suoran tuen määrä tilaa kohti kasvaa.

Maatilojen liikevaihto syntyy peltokasvituotannon ja kotieläintalouden muodostamasta kokonaisuudesta. Kun liikevaihdosta vähennetään lähinnä ostotarvikkeista koostuvat muuttuvat kustannukset, koneiden, rakennusten ja perusparannusten poistot ja kunnossapito sekä maatalouden osuus korkomenoista, saadaan maatalousyrittäjälle jäävä tulos ennen veroja eli maataloustulo. Seuraavassa tarkastellaan, miten integroituminen EU:n maatalouspolitiikkaan ja siirtyminen uuteen tukijärjestelmään vaikuttaa maataloustuloon eri tuotantosuuntiin erikoistuneilla tiloilla eri puolilla Suomea.

Tarkastelu on suoritettu maatalouden kannattavuustutkimuksessa mukana olevien tilojen kirjanpitolietojen pohjalta. Tilojen tuottoja, kustannuksia sekä omaisuusarvoja koskevat pohjatiedot ovat vuosilta 1990-92. Tutkimustilat on jaettu alueittain ja tilakokoluokittain.

Lähtötilanteessa eli nykytilanteessa vallitseva hintataso on vuosien 1990-92 taso. Hintojen aleneminen EU-tasolle tapahtuu jäsenyyden ensimmäisenä päivänä. EU-tilanteessa vallitsevan keskimääräisen tuottajahintason arviointi sisältää luonnollisesti monia epävarmuustekijöitä. Arvioidut EU-jäsenyydessä vallitsevat tuottajahinnat on esitetty kappaleessa 5.2 sivuilla 26-27.

Maatalouden tuotantopanosten hintatason arviointi sisältää myös lukuisia

epävarmuustekijöitä. Hintojen alennukset nykytasosta ovat merkittävimpiä seuraavien tuotantopanosten kohdalla:

- ostorehut	40 %
- ostosiemenet	25 %
- nautakarjan hankinta	20 %
- porsaiden hinta	46 %
- kananpoikasten hinta	38 %
- lannoitteet	25 %

Suomi siirtyy heti jäsenyyden alussa arvonlisäverotukseen, jolloin tuottajien tuotantopanoksissa maksama arvonlisävero siirtyy kuluttajien maksettavaksi ja kustannukset alenevat vastaavasti. Piilevän liikevaihtoveron osuus nykyisen tuotannon arvosta eri tuotantosuunnissa on arvioitu seuraavaksi:

- maidontuotanto	5 %
- naudanlihantuotanto	6 %
- sianlihantuotanto	4 %
- kananmunantuotanto	5 %
- viljantuotanto	8 %

Kustannusten alentumiseen vaikuttavat monet muutkin tekijät, kuten aikaisemmin on todettu.

6.2. Maatilojen EU-tuet

Maatalouden tuki muodostuu kahdesta pääosasta: yhteisen maatalouspolitiikan säännösten perusteella maksettavasta tuesta ja Suomen omista varoistaan maksamasta kansallisesta tuesta. EU:n keskeiset tukimuodot ovat käytössä Suomessa jäseneksi-tulovuodesta alkaen. Niitä ovat viljan hinnanalennuskorvaus, öljykasvien ja valkuaiskasvien hehtaarituet, kesannointikorvaus ja epäedullisten alueiden vuoristotuki. Naudanlihaa tuottavilla tiloilla voidaan saada lisäksi emolehmäpalkkioita ja sonninlihan tuotantopalkkioita.

Viljan hinnanalennuskorvaus

Viljan hinnanalennuskorvaus on EU:n yhteisen maatalouspolitiikan uudistukseen (CAP-reformiin) liittyvä tukimuoto. EU:ssa päätettiin vuonna 1992 alentaa viljan markkinahinta satokauteen 1995/96 mennessä 100 ecuun tonnilta (76 p/kg). Viljanviljelijöiden tulonmenetyks kompensoidaan hehtaariperusteisella suoralla tuella. Maksettavan hehtaarituen suuruus määräytyy alueen keskisadon perusteella. Keski-

sato lasketaan satovuosien 1986/87 - 1990/91 keskiarvona siten, että paras ja heikoin vuosi jätetään huomioon ottamatta. Suomen noin 3 tonnin keskisato mahdollistaa runsaan 1 000 markan hehtaarikorvauksen tai vastaavasti 1 300 markan kesantopalkkion maksamisen. Viljan hinnanalennuskorvausta maksetaan kaikille tiloille vilja- ja öljykasvialan perusteella. Nurmialasta korvausta ei makseta.

Öljykasvien hehtaarituki

Öljykasvituotannossa on EU:ssa siirretty GATT:n muutospaineiden johdosta öljynpuristamoiden kautta maksettavasta tuesta suoraan viljelijöille maksettavaan hehtaaritukeen. Öljykasvien hehtaarituki lasketaan maailmanmarkkinoiden ja yhteisön viitehinnan perusteella siten, että tavoitteena on 359 ecun hehtaarituki yhteisön keskimääräisellä satotasolla. Viljelijöille maksettavan hehtaarituen suuruus määräytyy alueen keskisadon ja EU:n keskisatotason suhteen perusteella. Vertailukohtana voidaan käyttää joko öljykasvien tai viljan satotasoa. EU:n viljan keskisato on 4,60 tn/ha ja öljykasveilla 2,36 tn/ha.

Valkuaiskasvien hehtaarituki

Valkuaiskasvien (mm. pavut, herneet) hehtaarituen suuruus on 65 ecu/tn (490 mk) kertaa viljan keskisato. Alueen keskisatotaso määräytyy samoin perustein kuin viljan hinnanalennuskorvausta laskettaessa.

Emolehmäpalkkio

Eläinten lukumäärän perusteella maksetaan EU:ssa naudanlihan tuottajille kahta avustusta: emolehmäpalkkiota ja erityistä tuotantopalkkiota. Emolehmäpalkkiota maksetaan pelkästään naudanlihaa tuottaville tai alle 120 000 kg maitoa vuodessa tuottavalle tilalle. Vuonna 1995 palkkion suuruus on 120 ecua/emolehmä (910 mk). Tämän lisäksi voidaan kansallisesti maksaa lisäpalkkiota 25 ecua/emolehmä (190 mk). Tästä lisäpalkkiosta voidaan 20 ecua maksaa yhteisön varoista EU:n rakennepoliittisen aluejaon tavoite 1 ja tavoite 6 -alueilla.

Sonninlihan tuotantopalkkio

Vuodesta 1986 lähtien on lihanaudoista (lihamullit/sonnit) maksettu tuotantopalkkiota niissä EU-maissa, joissa ei ole käytetty vasikka- tai teurastuspalkkiota. Vuonna 1995 palkkio on 90 ecua (680 mk) sonnia kohti. Sitä maksetaan tiloille ensimmäiseltä 90 eläimeltä kaksi kertaa eläimen elinaikana, 10 ja 22 kuukautisina.

Laajaperäisen tuotannon tuki

Ympäristöystävällisten tuotantomenetelmien käytön rohkaisemiseksi sekä sonninlihan tuotantopalkkiota että emolehmäpalkkiota voidaan korottaa 30 ecu:lla (230 mk) eläintä kohti silloin, kun eläinmäärä on alle 1,4 kotieläinyksikköä rehuntuotantohehtaaria kohti.

LFA -tuki epäedullisille alueille

Epäedullisiksi luokitelluilla vuoristoalueilla maksetaan luonnonhaittakorvausta kotieläinyksiköiden tai hehtaarien perusteella. Neuvottelutuloksen mukaan epäedullisten alueiden nk. vuoristotukialue kattaa 85 % Suomen peltoalasta eli noin 1,95 miljoonaa hehtaaria. Tuen suuruus on 121,5 ecua (920 mk) nautayksikköä tai peltohehtaaria kohti. Nautakarja- ja lammastiloilla tuki maksetaan pääosin kotieläinyksiköiden perusteella. Sika-, kana- ja viljatililla tukea voidaan maksaa vain peltoalan perusteella. Tukea maksetaan enintään 120 yksiköstä ja ensimmäisen 60 yksikön jälkeen enimmäistuki putoaa puoleen.

Kansallinen tuki

EU-tukien lisäksi maksetaan maataloille kansallista tukea tulotason säilyttämiseksi. Suomen maatalouden kansallinen EU-tukijärjestelmä koostuu seuraavista tuista (ks. tukialuekartta s. 34 ja liite 2):

- pitkäaikainen pohjoinen tuki
- kansallinen erityistuki Etelä-Suomeen
- EU:n ympäristötuki
- nuorten viljelijöiden hehtaarituki
- aleneva siirtymäkauden tuki

6.3. Alueellinen ja tuotantosuunnittainen tulonmuutostarkastelu

6.3.1. Maidontuotanto

Maassamme oli vuonna 1992 lähes 38 000 lypsykarjatilaa. Näistä noin 15 000 tilalla eli lähes 40 prosentilla oli alle 10 lehmää. Yli 15 lypsylehmän tiloja oli noin 10 500 eli 28 % tiloista. Yli 30 lypsylehmän tiloja oli vajaat 400. Tuotanto on jakautunut varsin tasaisesti koko maan alueelle.

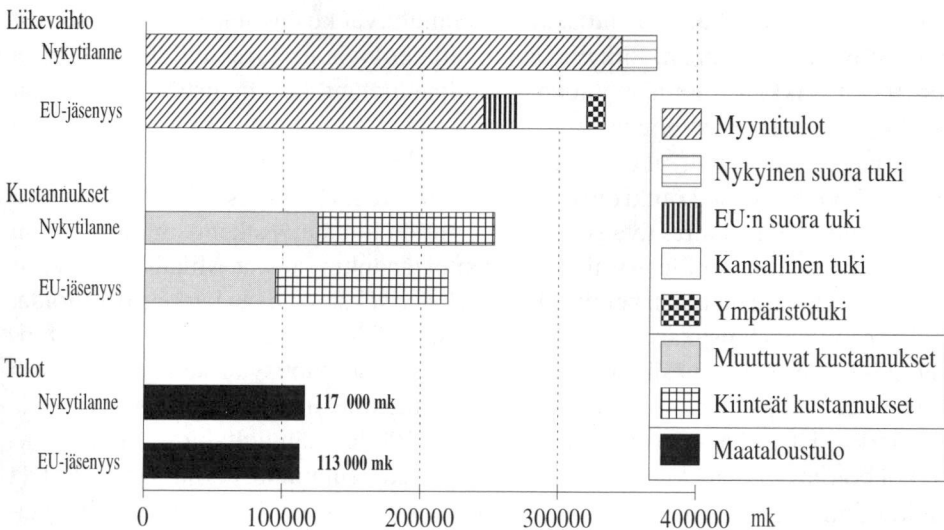
Maataloustuotteiden ja tuotantopanosten hintojen putoaminen EU-tasolle johtaa maidontuotantotilojen tuottajahintojen kautta tulevan tuoton voimakkaaseen laskuun. Tämä käy ilmi kirjanpitoaineiston pohjalta tehdyistä laskelmista, joissa on selvitetty

erikoistuneiden maitotilojen nykyisin saavuttamaa maataloustuloa sekä, miten EU:n tuottaja- ja panoshintatasoon siirtyminen vaikuttaa sen suuruuteen (KOLA ym. 1992, HIIVA 1994). Laskelmissa ei ole otettu huomioon tilarakenteen ja tuotantomäärien sekä panoskäytön muutoksia.

EU:n hinta- ja tukitasoon siirtymisen vaikutukset maataloustuloon vaihtelevat alueittain. Ilman kansallisia tukia laskettu maataloustulo alenee lypsykarjatiljoilla 35-50 % nykytasosta. EU-hintoihin siirtyminen alentaa eniten Pohjois-Suomen ja Lapin maitotilojen tulotasoa. Yhteinen hintataso merkitsee hintatuen alenemisen kautta suurinta pudotusta pohjoisen tuottajahintoihin. Esimerkiksi 15 lypsylehmän tilojen vuosina 1990-92 saavuttama maataloustulo oli Pohjois-Suomessa 138 000 mk, mistä se putoaa noin 71 000 markkaan. Etelä-Suomessa vastaava pudotus on 122 000 markasta 72 000 markkaan.

Hallituksen laatiman kansallisen tukipaketin turvin tuottajien tulotaso säilyy kuitenkin lähes nykyisellä tasolla lukuunottamatta hinta- ja tukitason vähäistä pudotusta (ks. kuvio 2 ja liite 4).

Vaikka tukipaketti korvaa lypsykarjatiljojen tulonmenetyksen keskimäärin varsin hyvin, tilakohtaiset vaihtelut ovat suuria. Suunniteltu tukijärjestelmä kohdistuu erilaisille lypsykarjatiljoille hyvin eri tavoin. Tukijärjestelmä on rakennettu keskimääräisiin tuotantomääriin perustuvaksi. Se tarkoittaa käytännössä sitä, että hyvä-

Kuvio 2. Maataloustulon nykytaso sekä maataloustulo EU-neuvottelutuloksen ja kansallisen tukipaketin mukaisilla tuilla keskiuurilla lypsykarjatalouteen erikoistuneilla kirjanpito-tiloilla (13 lypsylehmää + 20 ha peltoa) Sisä-Suomessa tukialueella C2.

tuottoiset, toimintaansa tehostaneet maidontuottajat eivät menesty jaossa yhtä hyvin kuin keskitasoa huonotuottoisemmat tilat. Tehottoman tilan tulos voi jopa kasvaa nykyisestä, kun samanaikaisesti tehokkaalla tilalla tulos heikkenee.

Jos esimerkiksi maitotilan tuotostaso ylittää selvästi alueen keskimääräisen tuotostason, suunnitellut tuet eivät kata todellisia tulonmenetyksiä. Vastaavalla tavalla jos maidontuottaja on saanut keskimääräistä korkeampaa pinta-alalisää, tilakokoonsa nähden alhaisesta tulotasosta johtuen tuet eivät korvaa tulonmenetyksiä.

Arvioitaessa suomalaisen maidontuotannon hintakilpailukykyä Euroopassa olisi laskettava, mikä vaikutus hintamuutoksilla on eri tuotantopanosten optimaaliseen käyttösuhteeseen. Esimerkiksi viljan hinnan halpeneminen ja edullinen tuontivalkuaisrehu saattaa tehdä rehuviljan tuottamisen lypsykarjatiloilta kannattamattomaksi. Rehuvilja kannattaa ehkä ostaa tilan ulkopuolelta. Halpenevan väkirehun osuus rehuyksiköistä voi pitkällä tähtäimellä lisääntyä myös tilalla tuotetun nurmirehun kustannuksella, jos nurmirehun tuotantokustannusta ei saada pienemmäksi.

Kun arvioidaan rehun hinnan muutoksen seurauksia tilatasolla, on tehtävä ero lyhyen ja pitkän tähtäyksen sopeutumisen välillä. Lyhyellä tähtäimellä tavallinen lypsykarjatala hyötyy viljan hinnan alenemisesta varsin vähän, koska tietyt kiinteät investoinnit ja tuotantopanokset ovat tilalla jo olemassa. Tilakohtaiset tekijät, kuten työvoima, olemassa olevat koneet ja rakennukset, näyttelevät lyhyellä aikavälillä hyvin keskeistä osaa tuotannon järjestämisessä. Lyhyellä tähtäyksellä tilan kannattaa jatkaa rehuviljan tuotantoa, kunhan muuttuvat kustannukset (mk/ry) jäävät alle ostoviljan tilahinnan. Pitkällä tähtäimellä kotovaraisen rehuviljan tuotannon lopettavat kaikki ne tuottajat, joiden rehuviljan tuotantokustannustaso muodostuu markkinahintaa korkeammaksi.

Lypsykarjatalouden rakennemuutokseen tukiratkaisu ei tuo juuri lisää vauhtia. Korkea kotieläinyksikkötuki on ongelmallinen rakennekehityksen kannalta, sillä se pääomittuu varsin suoraviivaisesti maitokiintiön hintaan. Rakennemuutos jatkuu todennäköisesti suunnilleen samaa tahtia kuin tähänkin saakka. Mikäli lypsykarjataloutta kuitenkin halutaan kehittää kilpailukykyiseksi, voidaan karkeasti arvioida, että kannattavan lypsykarjatilän tulisi nykyisillä EU-hinnoilla olla kooltaan vähintään 25-30 lypsylehmäyksikön suuruinen. EU:n sisäinen tuottavuuskehitys huomioon ottaen tuotantoyksiköiden on oltava tätäkin suurempia tietyn sopeutumisajan päätyttyä. Esimerkiksi Tanskassa tavoitellaan jo nyt yli 100 lehmän tuotantoyksiköitä. Yksikkökoon kasvu vaatii kuitenkin rahoitusta. Koska suunniteltu tukijärjestelmä pitää maitokiintiöiden hinnat korkeina, tilojen omarahoitusmahdollisuudet tilojen laajentamiseen eivät ole kovin hyvät tuottajahintojen laskiessa.

Rakennekehitykseen olisi paljon mahdollisuuksia. Kahden miljardin maitoliträn tuottamiseen riittää laskennallisesti 14 300 tilaa, joilla olisi keskimäärin 20 lehmää ja 7 000 litran keskituotos. Vuonna 1992 Suomessa oli noin 38 000 maidonlähettäjä, mutta vain 3 400 tilalla eli noin 7 % maitotiloista oli lehmiä 20 tai enemmän. Suomen keskimääräinen 11 lehmän keskikarjakoko on alhaisempi kuin Saksan 16

tai Tanskan 33 lehmän karjakoko. Yli 20 lypsylehmän tilat tuottavat noin viidenneksen maamme maidosta, kun vastaava osuus Saksassa on runsaat 60 % ja Tanskassa lähes 90 %.

6.3.2. Naudanlihantuotanto

Muuta nautakarjataloutta kuin lypsykarjatuotantoa harjoitti vuonna 1992 päätuotantosuuntanaan 11 872 tilaa. Näistä 10 750 harjoitti lihanautojen kasvatusta. Naudanlihan tuotantotiloja on tällä hetkellä runsaasti Etelä-Pohjanmaalla ja Keski-Suomessa.

Naudanliha on sekä Suomessa että EU:ssä paljolti lypsykarjatalouden sivutuote. Vain 1/4 tuotannosta tulee erikoistuneilta lihakarjatiloilta. Naudanlihasektori on siten hyvin riippuvainen maidontuotannon kannattavuudesta ja sitä ohjaavista järjestelmistä. Jos Suomi pystyy tuottamaan nykyistä tasoa vastaavan maitomäärän, Suomessa säilyisi lähes nykyisen suuruinen vasikkamäärä.

Naudanlihan tuottajahintasuhde Suomen ja EU-maiden välillä on maitoa epäedullisempi, sillä tuottajahinnat ovat pohjoisissa EU-maissa noin puolet Suomen tuottajahinnoista. Rehukustannusten alenemisesta huolimatta suomalaiset tuottajat pystyvät hyvin rajoitetusti kilpailemaan hinnalla halvan tuontilihan kanssa. EU:n tuottajahinnoilla Suomen naudanlihatiloilla olisi vaikeuksia saada kustannukset katetuiksi, vaikka tuotantopanosten hinnat laskisivat yleiseurooppalaiselle tasolle. Kannattavuus naudanlihantuotannossa on varsin heikko. Tämä koskee erityisesti itseuudistuvaa eli ns. emolehmätuotantoa. Pitkällä aikavälillä tuottajat eivät pysty jatkamaan ilman tukea, koska pitkällä aikavälillä sekä muuttuville että kiinteille kustannuksille on saatava täysimääräinen korvaus.

EU:n nykyiset tukimuodot eivät helpota Suomen naudanlihantuotannon kustannus- ja sopeutumisongelmia lyhyellä aikavälillä. EU:n tuet on mitoitettu kompensoivaikutustensa osalta EU:n hinta- ja kustannustasolle. EU:ssa ei ole käytössä Suomen kaltaista naudanlihan tuotantotukijärjestelmää, jolla tasoitetaan tuloeroja eri alueiden välillä. Kansallinen EU-tukipaketti takaa erikoistuneille naudanlihantuottajille kuitenkin mahdollisuuden tulojen säilyttämiseen lähes entisellä tasolla.

6.3.3. Sianlihantuotanto

Sikoja pitäviä tiloja oli maassamme vuonna 1992 kaikkiaan noin 10 000. Päätuotantosuuntana porsastuotanto oli noin 3 300 tilalla, yhdistelmäsiikatalous noin 1 000 tilalla ja lihasikojen kasvatusta noin 2 800 tilalla. Sikatilat keskittyvät tällä hetkellä Turun ja Etelä-Pohjanmaan maaseutupiireihin.

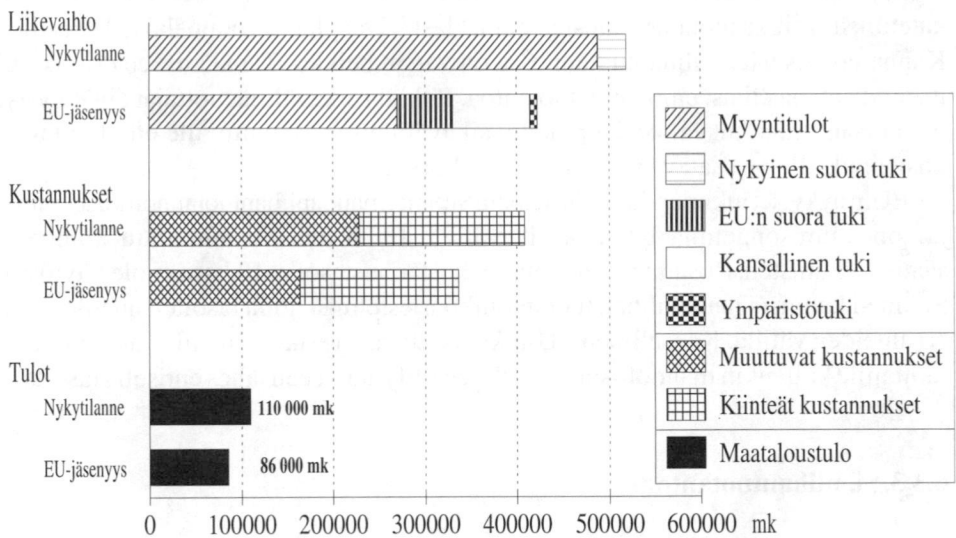
Myyntituotteiden sekä keskeisten tuotantopanosten hintojen aleneminen EU-tasolle johtaa sikatilojen tulojen voimakkaaseen laskuun. Näin käy siitä huolimatta,

että kustannussäästöt laskentaoletuksin muodostuvat varsin suuriksi. Sikataloudessa muuttuvat kustannukset voivat pudota jopa 40 prosenttia nykyisestä.

Alhaisemmat hinnat riittävät tosin muuttuvien kustannusten kattamiseen kaikissa tuotantosuunnissa, mutta yksikkökatteet jäävät pieniksi nykyiseen tilanteeseen verrattuna. Tilakokoa suurentamalla voidaan saadaan kustannussäästöjä kiinteissä pääoma- ja työkustannuksissa tilojen toimintaedellytysten turvaamiseksi. Tämä käy ilmi kirjanpitoaineiston avulla tehdystä analyysistä.

Etelä-Suomen sikataloutteen erikoistuneiden kirjanpitotilojen taloudellinen tulos oli hyvä vuonna 1990-92. Esimerkiksi keskisuurilla yhdistelmätiloilla (22 emakkoa ja 74 lihasikapaikkaa) maataloustulo oli keskimäärin 110 000 mk. EU-hinnoin ja -tuin maataloustuloksi jäisi 1 000 mk.

Kansallisen tukipaketin turvin sianlihan tuottajien tulotaso säilyy lähellä entistä tasoa (kuvio 3). Tulonmenetyks vaihtelee eri tuotantolinjoissa 15 prosentista 40 prosenttiin (ks. liite 4). Uusi tukijärjestelmä aiheuttaa kuitenkin melkoisia ongelmia, vaikka tulonmenetyksiä onnistutaankin korvaamaan. Tilanne, jossa tuottajahintojen kautta saatava tulo riittää vaivoin kattamaan kustannukset, saattaa olla tuottajan motivaation kannalta ongelmallista. Esimerkiksi keskisuurilla yhdistelmäsiikatoilla (22 emakkoa, 74 lihasikapaikkaa) suoran tuen osuus maataloustulosta kohoaa

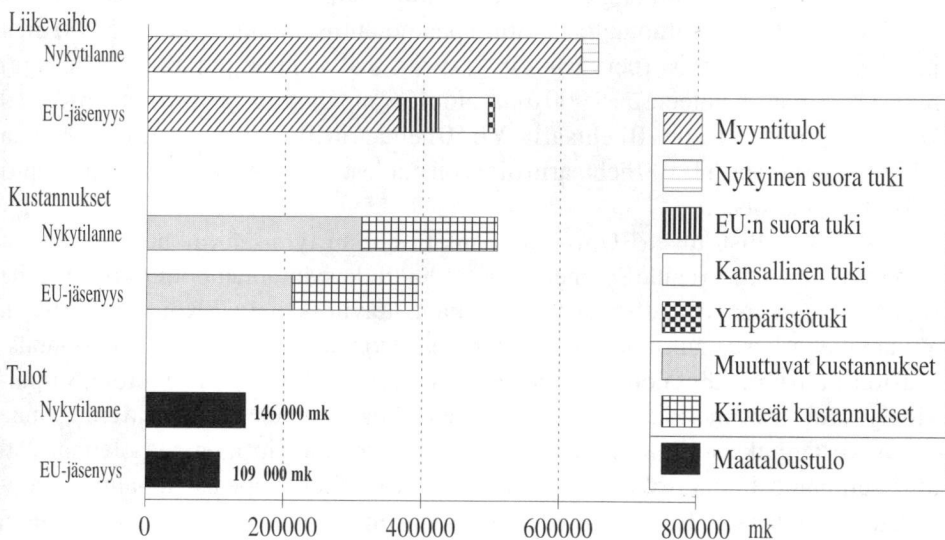

Kuvio 3. Maataloustulon nykytaso sekä maataloustulo EU-neuvottelutuloksen ja kansallisen tukipaketin mukaisilla tuilla keskisuurilla sianlihantuotantoon erikoistuneilla kirjanpitotiloilla (yhdistelmätuotanto, 22 emakkoa + 74 lihasikapaikkaa) Etelä-Suomessa tukialueella B.

100 prosenttiin.

Sikatiilojen kilpailukyky EU-hinnoin ja -tuin ilman kansallista tukea vaikuttaa varsin heikolta. Jos suomalaisesta sikataloudesta halutaan kehittää kilpailukykyinen pitkällä aikavälillä, tarve yksikkökoon kasvattamiseen sekä tilojen rahoitustukeen vaikuttaa ilmeiseltä. Karkeasti voidaan arvioida, että kannattavan porsastuotantotilan tulisi olla kooltaan 50-100 emakkoyksikön suuruinen, lihasikatilan vähintään noin 500 sikapaikan suuruinen. Esimerkiksi Tanskassa tavoitellaan jo nyt yli 200 emakon porsastuotantoyksiköitä.

Rakennekehitystä ajatellen voidaan laskea, että 170 miljoonan sianlihakilon tuottamiseen riittää laskennallisesti noin 4 000 päätoimista sikatilaa, joilla olisi keskimäärin joko 50 emakkoa tai 500 lihasikaa. Vuonna 1992 Suomessa oli päätuotantosuuntanaan sikataloutta harjoittavia tiloja noin 7 100. Päätuotantosuuntanaan porsastuotantoa harjoitti noin 3 300 tilaa ja yhdistelmätuotantoa noin 1 000 tilaa, mutta näistä vain 300 tilalla oli emakkoja 50 tai enemmän. Lihasikojen kasvatusta harjoitti päätuotantosuuntanaan puolestaan noin 2 800 tilaa, mutta vain noin 100 tilalla oli sikoja 500 tai enemmän. Sianlihasta yli 500 sian sikalat tuottivat noin 13 %.

Kuvio 4. Maataloustulon nykytaso sekä maataloustulo EU-neuvottelutuloksen ja kansallisen tukipaketin mukaisilla tuilla kananmunantuotantoon erikoistuneilla kirjanpito-tiloilla (2 290 kanaa + 29 ha peltoa) Etelä-Suomessa tukialueella B.

6.3.4. Kanamunantuotanto

Kanoja pitäviä tiloja oli vuonna 1992 lähes 15 000. Näistä kanamunantuotantoon erikoistuneita tiloja oli runsaat 2 200. Kanamunantuotanto on keskittynyt voimakkaasti Lounais-Suomeen ja osiin Pohjanmaata.

Kanamunantuotannon kannattavuus EU-hinnoin on verrattavissa sianlihan tuotantoon. Hintatasoero Suomen ja EU:n välillä on tosin ollut hieman sianlihaa pienempi. Ilman kansallisia tukia laskettu maataloustulo alenee kanamunantuotantoon erikoistuneilla kirjanpito-tiloilla 70-75 % nykytasosta. Maatalouden kansallinen tukipaketti säilyttää tulotason kuitenkin lähellä nykytasoa (kuvio 4 ja liite 4).

6.3.5. Viljantuotanto

Vuonna 1992 peltoala oli yhteensä 2 500 000 hehtaaria, josta viljelyksessä 1 630 000 hehtaaria. Viljaan keskittyneillä kasvinviljelytiloilla oli peltoa noin 680 000 hehtaaria ja muilla kasvinviljelyyn keskittyneillä tiloilla 120 000 hehtaaria eli yhteensä 800 000 hehtaaria. Maito- ja nautakarjatalouteen erikoistuneilla tiloilla viljeltiin noin 850 000 hehtaarilla. Keskisadoilla laskien viljatilat tuottivat vuonna 1992 viljaa yhteensä 1 400 milj. kg eli noin 50 % koko viljasadosta.

Vuonna 1992 viljantuotantoa harjoitti päätuotantosuuntanaan noin 35 200 tilaa ja erikoiskasvituotantoa (perunaa, öljykasveja, mallasohraa ja tärkkelyskasveja) noin 4 700 tilaa eli yhteensä 39 900 tilaa. Noin 35 % viljajaloista oli kooltaan alle 10 hehtaaria ja 66 % oli alle 20 hehtaaria. Yli 50 hehtaarin tiloja oli vain noin 2 800 tilaa eli 7 % viljajaloista. Yli 100 hehtaarin tiloja oli puolestaan noin 300 eli vajaa prosentti kaikista viljajaloista.

Ilman kansallista tukea EU:n hinta- ja tukitasoon siirtymisen vaikutukset olisivat erityisen dramaattisia näille Suomen lähes 40 000:lle kasvintuotantoon erikoistuneelle tilalle. Se johtaisi todelliseen tulo- ja kannattavuuskriisiin (KOLA ym. 1991). Viljanviljelyn kustannuksissa tapahtuu nimittäin huomattavasti vähemmän kustannussäästöjä kuin kotieläintaloudessa käytettäessä arvioissa EU:n panoshintoja. Viljanviljelyssä ei ole esimerkiksi kotieläintalouden rehukustannuksen tapaista erää, jonka osuus kustannuksista on huomattava ja jossa siirryttäisiin aiempaa olennaisesti alhaisemmalle hintatasolle. Kustannustasossa ei siten nopeasti tapahtuisi suuriakaan muutoksia EU-jäsenyyden seurauksena. Jopa Suomen parhaimpien tuotantoalueiden suurille (yli 50 ha) viljajaloille ei muodostuisi juuri lainkaan maataloustuloa EU-hinnoin laskettuna (KETTUNEN & MARTTILA 1992).

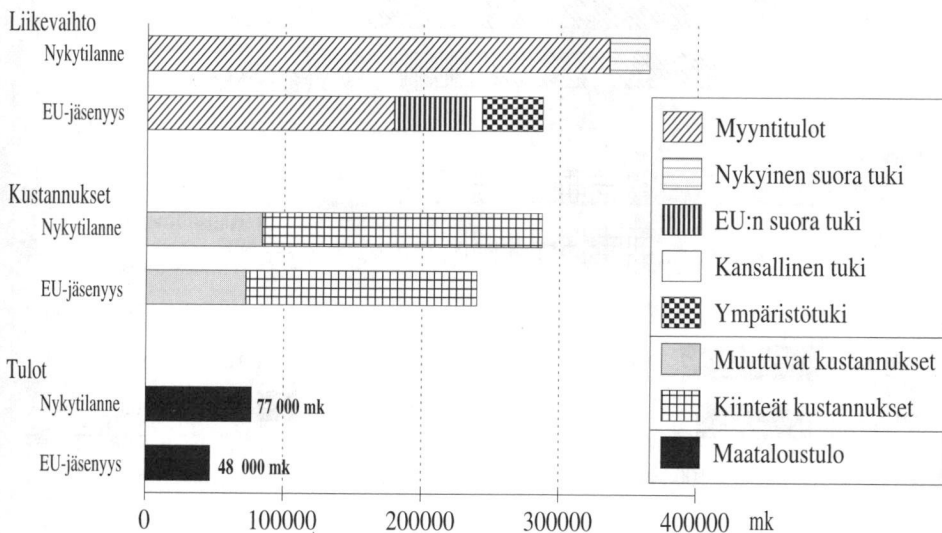
Suunniteltu kansallinen tukijärjestelmä kohdistuu erilaisille viljajaloille hyvin eri tavoin. Kirjanpitoaineiston pohjalta tehdyssä laskelmassa viljajalojen maataloustulo laskee keskimäärin noin 40-50 % (ks. kuvio 5 ja liite 4). Tilakohtaiset ja alueelliset vaihtelut ovat kuitenkin erittäin suuria. Tulonmenetys vaihteli eri alueiden välillä

noin 40 prosenttiyksikköä. Jos viljatilán satotaso ja katetuotto hehtaaria kohden ylittävät selvästi maan keskimääräisen tason, suunnitellut tuet eivät kata todellisia tulonmenetyksiä. Sen sijaan jos viljantuottajan saamat katetuotot hehtaaria kohden ovat olleet keskimääräistä selvästi alhaisempia, uusi tukijärjestelmä voi joissakin tapauksissa jopa parantaa tulosta aikaisempaan nähden.

Koska hinnat alenevat tasolle, joka ei vastaa nykyisiä tuotantokustannuksia, viljatilojen riippuvuus suorasta tuesta kasvaa huomattavaksi. Esimerkiksi Etelä-Suomen 40 ha:n viljatioilla nousee tuen osuus maataloustulosta yli 100 prosenttiin.

Koska tukijärjestelmä perustuu suoraan tukeen, tuen pääomittumismahdollisuus pellon hintaan on suuri. Hehtaariperusteinen tuki nostaa myös pellon vuokrahintoja. Viljantuotannon rakennemuutokseen tukiratkaisu ei näin ollen tuo lisää vauhtia. Viljantuotannossa rakennemuutos voi jopa hidastua tukiratkaisun johdosta.

EU:n hinta- ja tukitasolla viljan tuotanto olisi pitkällä aikavälillä mahdollista ainoastaan hyvin suurilla ja kaikkein parhaimpien alueiden tiloilla, joiden rahoitusasema on erittäin hyvä. Edellytyksenä on käytännössä lähes neljän tonnin keskimääräisten hehtaarisatojen saavuttaminen ja pääomakustannusten pudottaminen selvästi alle 1 500 markkaan hehtaarilta. Viljatilalla tulee olla peltoa viljelyksessä vähintään 100-150 hehtaaria ja tilan velkarasituksen on oltava erittäin vähäinen (KOLA ym. 1991). Rajoitteena tässä tapauksessa on investointien rahoitus. Tulo-

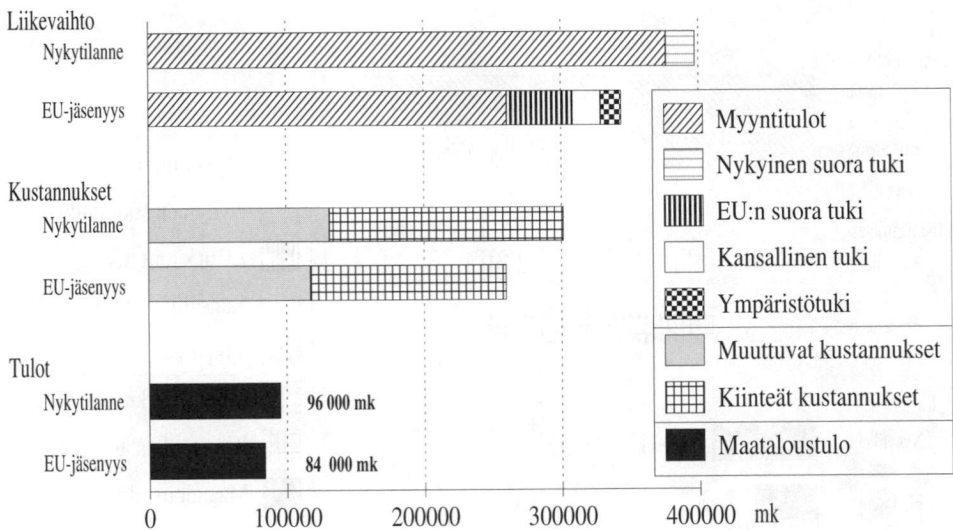

Kuvio 5. Maataloustulon nykytaso sekä maataloustulo EU-neuvottelutuloksen ja kansallisen tukipaketin mukaisilla tuilla keskiuurilla viljantuotantoon erikoistuneilla kirjanpitoiloilla (peltoala keskim. 39 ha) Etelä-Suomessa tukialueella A.

rahoitus heikkenee selvästi siirryttäessä alhaiselle tuottajahintatasolle ja investoinnit tulevat kalliiksi, vaikka maan hinta laskisi selvästi. Tässäkin tapauksessa tulotason ylläpitäminen vaatii liitännäiseksi esimerkiksi metsä- tai sivuansiotuloja.

6.3.6. Sokerijuurikas

Jäsenyysneuvotteluissa Suomi sai likimain nykyistä tuotantoa vastaavan sokerikiintiön. Sopimusviljelijöiden kiintiön puitteissa tuotetusta juurikkaasta saama perushinta on ilman kansallisia tukitoimia noin 30 p/kg eli noin 75 % nykyisestä keskimääräisestä hinnasta. EU:n perushinta kattaisi nykyisellä kustannus- ja satotasolla vain työkustannuksen ja muut muuttuvat kustannukset. Kuitenkin jo tuotannossa tarvittavan työmenekin supistaminen tanskalaiselle tasolle ja pääomakustannusten (mm. maan hinnan) aleneminen voi mahdollistaa tuotannon jatkumisen suurilla ja kaikkein parhaimmilla tuotantoalueilla olevilla tiloilla. Kansallisen sokerintuotannon turvaaminen edellyttää kuitenkin myös jalostusportaan kilpailukykyisyyttä eurooppalaisilla markkinoilla.

Kuvio 6. Maataloustulon nykytaso sekä maataloustulo EU-neuvottelutuloksen ja kansallisen tukipaketin mukaisilla tuilla sokerijuurikkaan tuotantoon erikoistuneilla kirjanpitotiloilla (peltoala keskimäärin 30 ha, josta sokerijuurikasta 10 ha) Etelä-Suomessa tukialueella B.

6.3.7. Perunantuotanto

Ruokaperunan hinnanmuodostus on varsin vapaata sekä EU:n että Suomen markkinoilla. Suuri hintojen vaihtelu eri vuosina onkin ollut markkinoille ominainen piirre. Unionijäsenyyden vaikutukset ruokaperunan tuotantoon aiheutuvat lähinnä kaupan halukkuudesta perunan tuontiin. Keskeisellä sijalla tulee kuitenkin edelleen olemaan paikallisen kysyntätarpeen tunteminen ja hyväksikäyttö.

EU-jäsenyys merkitsisi voimakkaampia sopeutumispaineita teollisuusperunan tuotantoa harjoittaville tiloille kuin ruokaperunaa tuottaville. Elintarviketeollisuuden olisi mahdollista hankkia hinta-laatusuhteeltaan paras perunaraaka-aine yhteisiltä eurooppalaisilta markkinoilta. Tilanne on sama perunatärkkelystä käyttävän teollisuuden kohdalla, jolle EU:n tuotantotuki takaisi jatkossakin maailmanmarkkinahintaisen tärkkelyksen saannin.

IV. VAIKUTUS ELINTARVIKETAALOUTEEN

7. Vaikutus maatalouteen ja elintarviketeollisuuteen

7.1. Maatalous

Integraation vaikutuksesta maatalouteen on tehty monenlaisia laskelmia siitä lähtien, kun hakemuspäätös oli tehty. Tulokset ovat olleet hyvin kirjavampia, mikä johtuu erityisesti siitä, että hinta- ja tukitasosta ei ole ollut tietoa. Markkinahintojen varassa Suomen maatalouden tulevaisuus olisi hyvin vaikea. Tuotantokustannukset ovat erityisesti kasvinviljelyssä hyvin korkeat luonnonolojen takia. Satotaso jää EU:n keskitason alapuolelle huolimatta runsaasta tuotantopanosten käytöstä. Huono peltoviljelyn tuottavuus rasittaa myös kotieläintuotantoa, vaikka se voikin turvautua halpaan tuontirehuun.

Sen jälkeen kun päätös kansallisesta tukipaketista on tehty - olkoonkin että sen lopullinen läpimeno EU:n komissiossa on vielä avoin - pohja kvantitatiivisille arvioille maatalouden tulevaisuudesta on aikaisempaa parempi. Tosin arvioihin liittyy vielä yksi vaikeus. Viljelijät ovat aivan uudenlaisen tilanteen edessä. Maatalouden kokonaistuki (markkinahinnat plus tuotantoon sitomaton tuki) on lähes yhtä suuri kuin ennen. Viljelijä saa kuitenkin puolet liikevaihdosta riippumatta siitä, miten suuri tuotanto on. Miten hän tulee reagoimaan tässä tilanteessa? Tekeekö hän tuotantopäätöksensä markkinahintojen vai kokonaistuen mukaan?

Tuotannon ylärajat

Liittymissopimus asettaa käytännössä ylärajan maataloustuotannolle. CAP-reformin mukainen peltoala on sidottu 1,6 milj. hehtaariin. Sitä suurempi vilja-ala ei ole taloudellisesti kannattava, koska hinnanalennuskorvaus ja kansalliset tuet jäävät saamatta. Tämänhetkinen vilja-ala on pienempi kuin 1,6 milj. ha kesannoinnin takia. EU:n säännösten mukaan vilja-alasta on kesannoitava 15 %, kun tuotanto ylittää 92 tonnia. Suomen oloissa tilakoon on oltava noin 30 ha, ennenkuin raja tulee vastaan. Arvioiden mukaan kesannoitiin EU-Suomessa noin 5 %:iin vilja-alasta eli noin 90 000 hehtaariin, kun se on ollut lähes puoli miljoonaa hehtaaria. Miten paljon viljelijät muutoin kesannoivat EU:n puitteissa on vielä avoin.

Sopimus rajaa käytännössä viljanviljelyn maksimialan, joka on kuitenkin suurempi kuin nykyinen viljely suuren kesannoinnin takia.

Maidontuotannon kiintiö on sama kuin vuoden 1992 tuotanto. Tuotannon vähentämissopimuksia tehneiden ns. SLOM-kiintiö on 200 milj. litraa. Osa siitä voi palata tuotantoon. Näin ollen maidontuotannon yläraja on hieman korkeampi kuin nykyinen tuotanto.

Naudanlihantuotanto on sidoksissa maidontuotantoon, joka ei voi kasvaa. Varsinaista lihakarjaa on vähän ja vaikka emolehmäkiintiö sallii pienen tuotannon lisäyksen, sen vaikutus on pieni. Sonnipalkkiokiintiö sitoo käytännössä naudanlihantuotannon nykyiselle tasolle.

Sianlihan ja kananmunien tuotannon yläraja määräytyy myös käytännössä liittymissopimuksen takia korkeintaan nykyiselle tasolle. Tilojen kansallinen tuki määräytyy nykyisten eläinmäärien ja pinta-alojen mukaan. Siirtymäkaudella rakennetta saa muuttaa, mutta kokonaistuki on sidottu. Näin ollen sianlihan ja kananmunien tuotannon lisäämiseen ei ole mahdollisuuksia.

Maataloustuotannon kehitys lähitulevaisuudessa

Liittymissopimuksen kiintiöt sallivat pienen maataloustuotannon lisäyksen nykyiseen tasoon verrattuna. Toisaalta kokonaistuen väheneminen alentaa jossain määrin tuotantoa. Tarjonnan jousto hinnan suhteen on yleensä pieni, ehkä noin 0,3, minkä perusteella voisi kaavamaisesti arvioida tuotannon vähenevän varsin vähän. Kun toisaalta osa tuotannon rajoituksista poistuu, kokonaistuotannon voi olettaa ainakin siirtymäkauden aikana säilyvän lähes ennallaan.

Teoreettisesti ajatellen viljelijän tulisi käyttää tuotantopanoksia siten, että viimeisen tuotantopanoksen käytön kustannus on sama kuin tuoton lisäys. Hintojen aletessa optimaalinen tuotantopanosten käyttö yleensä alenee. Esimerkiksi viljan hinta tulee putoamaan 1,78 markasta kilolta noin 0,80 markkaan kilolta. Samanaikaisesti lannoitteiden hinnat alenevat noin 30 %. Lannoituksen intensiteettiä tulisi tämän takia alentaa jonkin verran, mikä alentaa satotasoa. Koko maata koskevia satotasofunktioita ei ole käytettävissä, joten ei voida arvioida, kuinka suuri satotason putoaminen on. Se lienee kuitenkin vain muutaman prosentin. Vaikutus ei ole kovin suuri, mutta sillä on vaikutusta erityisesti ympäristöpoliittisesti, koska lannoitteiden käyttö vähenee.

CAP-reformituki on uusi asia Suomen viljelijöille. Sen vaikutusta on vaikea arvioida tässä vaiheessa, kun muut tekijät ovat sitä merkittävämpiä. Suomen keskisadot ovat noin 3,0 tonnia/ha, joten CAP-reformituki jää pieneksi verrattuna Keski-Euroopan viljelijöiden saamaan tukeen, mikä on herättänyt arvostelua. Todennäköisesti CAP-reformi alentaa viljelyn intensiteettiä.

Koska CAP-reformin vaatima kesannointi jää varsin pieneksi, viljan viljelyala voi nousta parin viimeisen vuoden tasosta. Vaikka siis viljelyn intensiteetti aleneekin, viljantuotanto kasvaa todennäköisesti jonkin verran nykyisestä tasosta, mutta ei kuitenkaan merkittävästi.

Kotieläintuotannon kehittymisestä on yhtäläillä vaikea tehdä arvioida kuin viljanviljelystäkin. Markkinahinnat alenevat, joskin myös tuotantopanosten hinnat alenevat. Toisaalta suora tuki lisääntyy, joten viljelijöiden reaktioita on vaikea arvioida. Periaattessa tuotantopäätösten tulisi perustua hintoihin.

Maidon tuottajahinta alenee 30 %. Tuotantopanosten hintojen vaikutus kohtaa monella tavalla tuottajia. Osa tuottajista käyttää pelkästään kotoisia rehuja, joiden tuotantokustannukset eivät muutu paljoa integraation seurauksena. Tarjonnan hintajousto on tutkimusten mukaan matala (noin 0,3). Joustot tuotantopanosten hintojen suhteen ovat hieman suuremmat, joten kokonaisuudessaan maidontuotannon intensiteetissä ei tapahtuisi näin arvioiden suuria muutoksia. Pitkällä aikavälillä ruokinta voi siirtyä ostorehuihin, jolloin tuotannon tehokkuus voi palata entiselle tasolle. Yllä mainittu pätee myös naudanlihan tuotantoon. On todennäköistä, että siirtymäkauden aikana maidon ja naudanlihan tuotannossa ei tapahdu kovin suurta muutosta.

Sianlihan ja kananmunan markkinahinnat putoavat voimakkaasti, mutta myös rehujen hinnat putoavat samassa suhteessa. Tuotannon intensiteetissä ei näin ollen tapahtune suuria muutoksia. Tuotannon kannattavuus putoaa kuitenkin erityisesti niillä tiloilla, jotka ovat käyttäneet kotoisia rehuja.

Maataloustuotannon kannattavuus alenee lähes koko maataloudessa ja kaikissa tuotantosuunnissa. Normaalisessa taloudellisessa tilanteessa tämä merkitsisi tuotannon alenemista. Koko kansantalouden työllisyystilanne on kuitenkin huono, joten siirtyminen maataloudesta muihin ammatteihin ei ole mahdollinen. Ainoa tapa hankkia toimeentulo on jatkaa maataloutta, mikä huolimatta tuen alenemisesta on taloudellisesti mahdollista. Tulotaso voi hieman laskea, mutta ei niin paljon, että se romahduttaisi tuotannon jatkamisen kokonaan. Maatalousyrityksiä on joutunut jatkuvasti konkurssiin, mutta suhteellisesti vähän. Näin tulee käymään myös integraation jälkeenkin, mutta tuskin oleellisesti kasvavassa määrin.

Tuotannon jatkaminen on useimmiten mahdollista, vaikka uusintainvestointeja ei tehdäkään. Näin voidaan jatkaa 5 - 10 vuotta tilanteesta riippuen. Konekannan uusiminen tulee ensimmäisenä vaikuttamaan siihen, onko tuotannon jatkaminen mahdollista vai ei. Sukupolven vaihdos on myös kriittinen vaihe tilan tulevaisuuden kannalta. Silloin joudutaan sijoittamaan rahaa tilan lunastamiseksi ja silloin joudutaan myös tekemään suurempia investointeja mm. rakennuksiin. Mikäli tällöin tilan jatkaminen ei näytä pitkällä aikavälillä mahdolliselta, tuotanto tilalla loppuu. Pelot voivat kuitenkin siirtyä toiseen viljelmään, jolloin peltoalapasiteetti ei koko maataloutta ajatellen vähene.

Vaikutus eri tuotantosuunnissa

Tukipaketti on laadittu niin, että se ei olennaisesti muuta kannattavuutta eri tavalla eri tuotantosuunnissa. Edellä olleet tilalaskelmat osoittivat kuitenkin, että tulot alenevat eniten viljanviljelyssä. Tämä on sikäli ongelmallista, että pahimmin kannattavuuden alenemisesta kärsivä viljantuotanto sijaitsee parhailla tuotanto-alueillamme. Siirtyminen viljasta muihin tuotteisiin ei kuitenkaan ole mahdollista kotieläintalouden kiintiöiden takia, jolloin tuotantoa on joko jatkettava tai lopetettava se kokonaan. Toisaalta kilpailukyvisimmän tuotannonalamme, maidontuotannon,

päätuotantoalue Sisä-Suomessa on kehittynyt myös maan sisällä kilpailukykyisimmäksi. Siten on odotettavissa, että tuotantorakenteissa ei tapahdu merkittäviä muutoksia lyhyellä aikavälillä. Liittymissopimus rajoittaa toisaalta esim. maidon- ja lihantuotannon laajentamista. Tuotantoa voidaan siis jatkaa niiltä osin korkeintaan entisessä laajuudessaan.

Maatalouden rakennekehitysvaihtoehdot

Maatalouden rakennekehityksen ennustamiseen liittyy monia epävarmuustekijöitä. Arviot kehityssuunnasta ovat kuitenkin pitkälti yhteneväisiä: tuotantoyksiköiden määrä vähenee, keskikoko kasvaa ja maataloustuotannon vaatima työpanos vähenee. Maatalouden rakenteellinen sopeutuminen EU-jäsenyyteen määräytyy pitkälti nykyisen rakenteen ja sen kehittymisedellytysten, -vaatimusten ja -rajoitteiden mukaisesti. Suomen lähtökohdat maatalouden rakenteen suhteen ovat hyvin erilaiset kuin nykyisten jäsenmaiden. Keskitilakoko on pieni, tilojen väliset etäisyydet suuria ja tilakoon kasvattaminen fyysisesti vaikeampaa kuin Keski-Euroopassa.

Rakennekehitykseen olennaisesti vaikuttava tekijä on viljelijöiden ikärakenne. Maatalouden työvoima on suurelta osin varsin ikääntynyttä verrattuna muiden elinkeinojen työvoimaan. Suurin ikäluokka on 45-54 vuotiaat. Yksityishenkilöiden omistamista maataloista noin 40 prosenttia on yli 55-vuotiaiden viljelijöiden hallussa. Eläkeikäisten viljelijöiden omistuksessa on lähes joka viides maatila. Viljelijäväestön jakauman keskittyminen yhä vanhempiin ikäluokkiin johtuu siitä, että ammatin tulo on ollut suhteellisen vähäistä ja lisäksi siirtyminen maataloudesta muihin elinkeinoihin on painottunut nuoriin ikäluokkiin. Maatalousammattiin tulon arvioidaan hidastuvan edelleen eli maataloudessa toimivan väestön määrä supistuu vielä pitkään vuoden 1995 jälkeen.

Maatalouden rakenteen kehittyminen on myös tulevaisuudessa kiinteässä yhteydessä maatalouden hinta- ja tukipolitiikkaan sekä yleiseen aluepolitiikkaan. Korkeaksi kohoavat kotieläinyksikkö- ja hehtaarituet ovat ongelmallisia rakennekehityksen kannalta, sillä suora tuki pääomittuu varsin suoraviivaisesti tuotantovälineiden hintaan. Hehtaariperusteinen tuki nostaa myös pellon vuokrahintoja. Maatalouden rakennemuutokseen tukiratkaisu ei näin ollen tuo juuri lisää vauhtia.

Tilarakenne muovautuu EU-jäsenyydessäkin erityisesti viljelijöiden tekemien päätösten pohjalta. Rakenteen kehitysvaihtoehdoissa tilat voidaan karkeasti jakaa kolmeen eri ryhmään: 1) taloudellisesti kannattavaan toimintaan pystyvät perusmaatalousyritykset, 2) kilpailukyvyttömät tilat ja 3) monipuolisia maaseutuelinkeinoja harjoittavat tilat.

Kilpailukykyisten ja kustannustehokkaiden tilojen tuotannosta riippuu hyvin pitkälti Suomen maatalouden kokonaistuotannon taso. Nämä tilat investoivat, laajentavat ja tehostavat tuotantoaan.

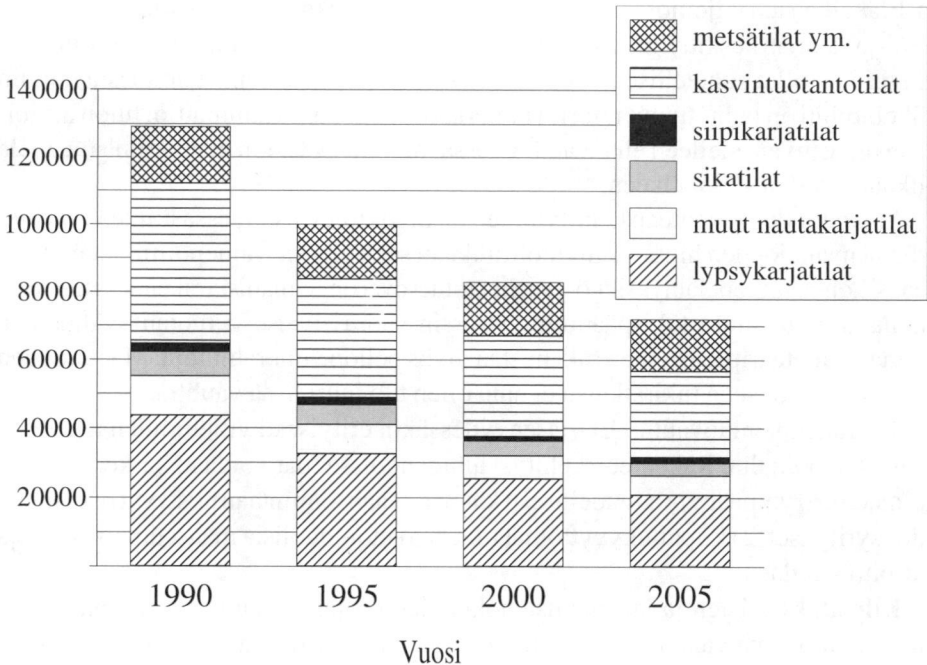
Yksikkökoon kasvattaminen teknologisen kehityksen mahdollistamalle tasolle aiheuttaa omat ongelmansa. Tuotantopääoman voimakas kasvu lisää pääoman

hoitokustannuksia, ja omarahoituksen vähentyminen johtaa velkaantumisasteen kasvuun. Koska suunniteltu tukijärjestelmä ylläpitää tuotantovälineiden hinnat korkeina, omarahoitusmahdollisuudet tilojen laajentamiseen eivät ole kovin hyvät tuottajahintojen laskiessa. Rakennekehityksen edistämiseksi tarvittaisiin erityisiä rakennepoliittisia tukitoimenpiteitä.

Tilat, joilla ei ole edellytyksiä jatkaa maataloustuotannossa pitkällä aikavälillä, ovat pienehköjä, syrjäisiä, iäkkäiden viljelijöiden hallussa ja ilman potentiaalisia jatkajia. Mutta niiden velkarasitus on vähäinen, joten ne saattavat pysyä pitkäänkin tuotannossa. Kuitenkin näiden tilojen rakennekehitysmahdollisuudet ovat huonot, ja toiminnan päätepointe on todennäköisesti uus- tai uusintainvestointien tarve.

Erikoistumisen ja siihen liittyvän yrityskoon kasvun ohella toisena vaihtoehtona on maataloustuotannon jatkaminen suhteellisen pienimuotoisena joko sivuansio- tai osa-aikatiloiilla, jolloin maataloudesta saatavaa tuloa täydennetään muiden tulolähteiden avulla. Tilat pyrkivät erilaistamaan toimintansa uusiin elinkeinoihin ja tuotantomuotoihin, joille on kysyntää joko alueellisesti tai valtakunnallisesti, jopa kansainvälisestikin.

Kuviossa 7 on esitetty arvio tilojen lukumäärän kehityksestä kokonaistasolla ja eri tuotantosuuntien osalta EU-neuvottelutuloksen ja kansallisen tukipaketin

Kuvio 7. Tilalukumäärän kehitys tuotantosuunnittain vuosina 1990-2005.

toteutuessa. Arvio pyrkii olemaan eräänlainen perusskenaario, jonka lähtökohtana on nykyinen tilarakenne. Maatalouden kokonaistuotannon on oletettu päätuotteiden osalta supistuvan vuoteen 2005 mennessä noin 15 prosenttia nykyiseltä tasolta. Perusskenaariota hahmoteltaessa on tarkasteltu olemassa olevien tilojen olosuhteita (kokoa ja ikärakennetta) ja arvioitu varsin kaavamaisesti maatilojen laajenemistarve, jotta EU-tilanteessa päästään nykyiselle työ- ja pääomatulon tasolle. Perusskenaarioon mukaan lypsykarjatiljoilla on keskimäärin 20 lehmää, sikatiloilla noin 300 lihasikaa tai 50 emakkoa, kanatiloilla 600 kanaa ja viljatiljoilla keskimäärin 50 ha peltoa vuonna 2005. Oletusten ja rajausten pohjalta on laskettu ja arvioitu millaiseen tilamäärään ne johtavat. Jos keskeisten tuotteiden tuotantomäärät jäisivät maitoa (100 %) lukuunottamatta 90 prosenttiin kotimaisesta kulutuksesta tilojen lukumäärä vuonna 2005 on perusskenaariossa 72 000. Näistä lypsykarjatiljoja on 20 800, muuta nautakarjataloutta harjoittavia tiloja 5 500, sikatiloja 3 600, siipikarjatiljoja 1 300 ja muita tiloja noin 40 000. Arvion mukaan tuotannosta poistuisi näin ollen 10 vuoden kuluessa noin 35 000 tilaa.

7.2. Elintarviketeollisuus

Jos maataloustuotanto supistuu EU-jäsenyyden seurauksena, se aiheuttaa huomattavia sopeutumisongelmia myös elintarviketeollisuudessa, josta suurin osa jalostaa nimenomaan paikallisia maataloustuotteita elintarvikkeiksi. Esimerkiksi meijerit ja lihanjalostuslaitokset toimivat lähes yksinomaan paikallisen raaka-aineen turvin.

Suomalainen elintarviketeollisuus voisi periaatteessa toimia ulkomaisen raaka-aineen turvin, vaikka kotimainen maataloustuotanto vähenisikin. Eräät raaka-aineet, kuten vilja ja sokeri, ovat suhteellisen helposti korvattavissa tuonnin avulla. Kuitenkin pitemmälle jalostetut maito- ja lihatuotteet ilmeisesti tuotaisiin jalosteina, jolloin osa paikallista jalostusprosessia jäisi pois. Monilla paikallisilla yrityksillä tuskin olisi suuriakaan toimintaedellytyksiä tuontiraaka-aineen varassa.

Elintarviketeollisuuden tuottavuus on kansainvälisesti vertaillen varsin heikko. Suojattu kilpailutilanne on jarruttanut kehitystä, sillä yritykset eivät ole olleet pakotettuja kehittämään tuotantomenetelmiä, tuottavuutta, liikkeenjohtotaitoa tms. kilpailukyvyn kannalta tärkeitä seikkoja siten kuin vapaan kaupan puitteissa. Tuotekehitys ei ole kyennyt luomaan kansainvälisiä merkkituotteita.

Elintarviketeollisuutemme kansainvälistymistä vaikeuttaa kotimarkkinoiden pienuus. Laajamittaiseen omaehtoiseen tuotekehittelyyn ei ole ollut juurikaan mahdollisuuksia. Suurtuotannon etuja on pystyttävä hankkimaan keskittymällä joihinkin tiettyihin kannattaviin tuotteisiin.

Taloudellisesti edullisen tuotantoyksikön koko edellyttää tulevaisuudessa valtakunnan rajat ylittävää markkinointia. Elintarviketeollisuudessamme toki on koneita, joiden kapasiteetti pystyy tarvittaessa kattamaan Suomen kysynnän moninkertaisesti. Mutta Euroopan elintarvikemarkkinoita hallitseviin monikansallisiin

yrityksiin verrattuna suomalaiset yritykset ovat hyvin pieniä. Saksalaiset tai englantilaiset yritykset pääsevät jo kotimarkkinoillaan niin pitkiin sarjoihin, että kiinteät kustannukset voidaan jakaa moninkertaiselle tuotevolyymille kotimaiseen elintarviketeollisuuteen verrattuna. Niiden liikevaihto on yleensä moninkymmenkertainen verrattuna suurimpiinkin suomalaisiin, ja ne pystyvät hankkimaan raaka-aineensa suurissa erissä edullisesti (ALA-PEIJARI 1991). Ellei suomalainen tuotanto pysty kansainvälistymään nopeasti laajentamalla markkina-aluetta, yrityskokoa ja tuotantoa, integraation seurauksena uhkaa vain tuonnin kasvu.

Integraatioprosessi ei kuitenkaan välttämättä edellytä suurta yrityskokoa. Pienikin voi menestyä, jos se nauttii ns. osaamisen ekonomiasta, ts. operoi omalla kapealla osaamisen alueella ja on siinä kärjessä. Nimenomaan pienille yrityksille on mahdollisuuksia kapeilla markkinoilla, joille kenenkään ison yrityksen ei kannata lähteä. Elintarviketeollisuuden sopeutumisstrategiana muuttuviin markkinaolosuhteisiin voi siis olla joko 1) kasvu ja keskittyminen esimerkiksi monikansallisten yritysraakenteiden kautta tai 2) korkeampiasteinen erikoistuminen tuotteiden ja/tai palveluiden osalta.

Sopeutuminen

Elintarviketeollisuutta varten on laadittu siirtymävaiheen tukipaketti, jonka turvin kilpailukykyä voidaan parantaa. Sopeuttamiseen on varattuna yhteensä 1,2 mrd. mk EU:n normaalin tuen lisäksi, josta kilpailuedellytysten parantamiseen 500 milj. mk ja uusiin investointeihin ja tuotannon lopettamiseen 700 milj. mk.

Tukipaketti mahdollistaa sen, että raaka-aineen tuotanto ei tule oleellisesti vähenemään Suomessa. Elintarviketeollisuuden mahdollisuudet selviytyä integraatiosta ovat periaatteessa olemassa. Suurin osa meijeriteollisuutta ja valtaosa teurastamoteollisuutta on osuustoiminnallista, joten ne eivät joudu kovin suureen kilpailuun raaka-aineesta. Niillä on siis mahdollisuus parantaa kilpailukykyään maksamalla tuottajille sitä hintaa, joka tekee niiden toiminnan mahdolliseksi. Tosin niiden intressinä on myös maksaa viljelijöille mahdollisimman hyvää hintaa, mutta vaikeassa tilanteessa ne voivat käyttää mahdollisuuttaan vaikuttaa raaka-aineen hintaan.

On odotettavissa, että maahan tuodaan jossain määrin elintarvikkeita jäsenmaista riippumatta kilpailukyvyistä. Uudet tuotemerkit kiinnostavat kuluttajia ja siten markkinoille voi tulla pieniä määriä tuotteita, jotka vaikuttavat vähentävästi kotimarkkinateollisuuden mahdollisuuksiin. Kuluttajat tuntuvat kuitenkin suosivan kotimaisia elintarvikkeita hyvin vahvasti, joten ulkomaisten tuotteiden kilpailuasema ei ole niin hyvä kuin hinta edellyttäisi (TAURIAINEN & RISTOLAINEN 1994).

EU-jäsenyys avaa portit ulkomaisille elintarvikkeille, mutta antaa samalla mahdollisuuksia omien tuotteiden vientiin. Juusto on esimerkki tällaisista tuotteista. Maahan tulee ulkolaisia juustoja, mutta samalla suomalaisilla on mahdollisuus myös vientiin, sillä niillä on jo vakiintuneet markkinat Euroopassa ja tuotemerkit

ovat tunnetut (YLI-JAMA 1993). Integraation perusasioihin kuuluu markkinoiden hyödyntäminen ja erikoistuminen. Näin joitain elintarviketeollisuuden osia voi hävitä, mutta jäljelle jäävien osuus voi kasvaa erikoistumisen kautta.

Suomalaisen elintarviketeollisuuden valtteina pidetään korkeaa teknistä tasoa ja raaka-aineiden puhtautta. Varsinkin puhtauden merkityksestä kilpailuetuna on puhuttu paljon. Vielä on kuitenkin osoittamatta, mistä löytyvät ostajat, jotka sen perusteella ovat valmiita maksamaan suomalaisista tuotteista selvästi enemmän. Puhtaus on kuitenkin varmasti keskeinen osa siinä suomalaisen elintarvikkeen tuotekuvassa, joka siitä olisi kansainvälisillä markkinoilla luotava. On ilmeistä, että maataloustuotteiden laadun ja turvallisuuden merkitys korostuu ruuhkautuvassa ja saastuvassa Euroopassa.

Kotimainen elintarviketeollisuus tuntee ulkomaisia kilpailijoita paremmin suomalaisen perusmaun, ja sen tuottamia tuotteita pidetään korkealaatuisina ja puhtaina. Näihin vahvuuksiin panostaminen ja niiden tehokkaampi markkinointi auttaisivat myös suomalaisia elintarvikeyrityksiä kohottamaan imagoaan, joka olisi vahva ase tulevaisuuden kilpailutilanteessa.

8. Vaikutus kuluttajahintoihin

Kuluttajahintoihin vaikuttavia tekijöitä ovat tuottajahinnat, jalostuksen ja kaupan marginaalit sekä arvonlisäveroitus. Koska tuottajille maksettavat markkinahinnat tulevat alenemaan huomattavasti, on oletettu, että kuluttajahinnat alenisivat myös huomattavasti integraation seurauksena.

Taulukkoon 8 on koottu vähittäishintoja Suomesta ja eräistä EU-maista vuodelta 1992. Tilastotiedot on kerätty virallisista tilastoista. Kuluttajahintojen vertailussa on samat ongelmat kuin tuottajahintojen vertailussa: tuotteet eivät ole identtisiä ja valuuttakurssit vaihtelevat päivittäin. Hintavertailu on tehty vuoden 1992 keski-kurssien mukaan. Ecu:n keski-kurssi oli tällöin 5,80. Toukokuussa 1994 se oli 6,25, joten Suomen hinnat ovat tällä hetkellä noin 7 % edullisempia suhteessa muihin maihin kuin vuonna 1992.

Ennen vuotta 1991 Suomen hintataso oli hyvin korkea. Tänä päivänä Suomen vähittäishinnat ovat Keski-Euroopan tasoa. Suurin syy hintojen tasoittumiseen on markan devalvointi. Ruuan vähittäishinnat ovat myös laskeneet, kuluttajahintaindeksin mukaan noin 5 % vuodesta 1992. Se on osittain seurausta tuottajahintojen laskemisesta, mutta oletettavasti laman aikana niin jalostuksen kuin kaupankin marginaalit ovat hieman laskeneet.

Tuottajahinta ei selitä vähittäishintojen eroja. Leivän kilohinta on Suomessa 18 mk ja Ranskassa 9 mk. Maitolitra maksaa Englannissa enemmän kuin Suomessa, mutta juusto ja voi ovat siellä halvempia kuin Suomessa. Tanska on kalliimpi maa kuin Suomi, vaikka sen maataloutta pidetään hyvin tehokkaana ja tuottajahinnat

Taulukko 8. Peruselintarvikkeiden keskihinnat eräissä Euroopan maissa 1992 (KUPIAINEN 1994).

	Suomi	Ruotsi	Tanska	Saksa	Ranska	Englanti	Kreikka
Maito	4,05	4,66	4,11	3,80	4,73	4,71	8,68 ¹⁾
Voi	32,66	27,92	28,00	24,40	31,09	19,15	15,38
Juusto	50,10	51,54	..	47,09	41,34	30,16	..
Margar.	20,52	18,58	9,45	9,78	16,87	14,74	..
Vehnäj.	5,85	5,43	6,34 ²⁾	3,54	4,97	3,43	..
Vehnäl.	18,45	22,39	17,23	15,02	9,22	7,17	2,94
Sokeri	7,60	5,51	7,71 ²⁾	5,33	6,13	5,11	4,71
Kananm.	17,26	19,93	19,11	12,60	14,73	12,43	12,77
Naudanp.	70,95	71,23	89,11	54,52	72,69	63,18	..
Porsaank.	49,34	46,41	52,70	37,03	35,14
Peruna	3,72	2,78	4,06	3,43	3,42	2,83	1,87
Tomaatti	15,78	18,78	17,43	11,42	9,84	9,90	..
Valuuttakurssi		0,771	0,744	2,877	0,849	7,875	0,024
Lvv-%	15	18	25	7	5,5	0	8

¹⁾ Kilohinta laskettu 410 gramman iskukuumennetusta pakkauksesta.

²⁾ Hinnat vuoden 1991 tilastosta 1992 tietojen puuttuessa.

ovat halvemmat kuin Suomessa. Teollisuus, kauppa ja verotus vaikuttavat hintaan enemmän kuin viljelijä.

Miten hinnat muuttuvat

On vaikea arvioida tarkkaan, mikä on tuottajahintojen alenemisen vaikutus vähittäishintoihin. Tärkeimpien tuotteiden marginaalilaskelmien mukaan raaka-aineen osuus verottomasta vähittäishinnasta vaihtelee huomattavasti tuotteesta toiseen. Raaka-aineen osuus on nestemäisten maitotuotteiden hinnasta 50-60 % ja juustojen hinnasta noin 50 %. Tiskilihan vähittäishinnasta tuottajahinnan osuus on noin 40 %. Jauhojen osalta tuottajan osuus on runsas puolet, mutta leivän hinnasta vain noin 13 %. Mitä pitemmälle jalostetusta tuotteesta on kysymys, sitä pienempi on tietenkin tuottajahinnan osuus vähittäishinnasta. Karkeasti arvioiden tuottajahinnan osuus on ehkä keskimäärin 40 % vähittäishinnasta, kun otetaan huomioon maito-, liha- ja viljatuotteet. Niiden osuus elintarvikemenoista on noin 70 %.

Jos tuottajahinnat alenevat 40 %, voi kaavamaisesti laskea, että elintarvikkeiden hinnat alenevat sen seurauksena noin 11 %.

Jalostuksen marginaalit riippuvat koko elintarviketeollisuuden kilpailukyvyistä. Voimakas rakennerationalisointi on ollut meneillään elintarviketeollisuudessa, mutta

Taulukko 9. Suomen liikevaihtovero tuotteittain verottomasta myyntihinnasta 1992.

Maito	0,2	Kananmunat	9,8
Voi	-6,9	Naudan paisti	8,8
Juusto	3,5	Porsaankyljys	10,1
Margariini	22,0 ¹⁾	Peruna	14,6
Vehnäleipä	19,1	Tomaatti	9,1
Sokeri	22,0 ²⁾		

¹⁾ Nettoliikevaihtoveron lisäksi tuotteen vähittäishintaan sisältyy ravintorasvaveroa 21,0 % verollisesta vähittäismyyntihinnasta.

²⁾ Liikevaihtoveron lisäksi vähittäishinnassa on sokerivero, joka oli vuonna 1992 1,49 mk/kg.

integraatio pakottanee nopeuttamaan sitä. Siirtymäkauden aikana elintarviketeolisuus saa tukea rakennerationalisointiin, joten siltä osin voidaan odottaa jalostuksen marginaalien alenevan vielä nykyisestäkin tasosta. Tässä yhteydessä oletamme, että jalostuksen ja kaupan osuus hinnasta ei tule muuttumaan.

Arvonlisäverolla (alv) on ratkaiseva merkitys kuluttajahintojen korkeuteen. EU-maiden alv vaihtelee nollassa 25 %:iin. Englannissa veroa ei ole lainkaan, kun sen sijaan Tanskassa vero on täysimääräinen 25 %.

Suomessa siirryttiin EU:n mukaiseen alv-veroon kesäkuun alussa 1994, mutta elintarvikkeiden osalta se toteutetaan vasta jäsenyyden alkaessa. Suomessa elintarvikkeiden verotuksen lähtökohtana on ollut, että perustuotanto on vapaa verosta. Tämä on toteutettu palauttamalla kannettu vero takaisin jalostusportaaseen. Tämä liikevaihtoveron palautus on kuitenkin ollut ajoittain suurempi kuin sen olisi pitänyt olla, minkä takia vero on ollut jopa negatiivinen (ks. taulukko 9). Elintarvikkeilla on laskettu olevan keskimäärin 15 %:n vero (verottomasta vähittäishinnasta laskettuna).

Suomessa tulee käyttöön 17 %:n arvonlisävero elintarvikkeille vuosiksi 1995-1997, minkä jälkeen se alenee 12 %:iin. Keskimääräinen vero nousee nykyisestä tasosta noin 2 prosenttiyksikköä eli nostaa samalla määrällä hintoja. Tällöin elintarvikkeiden hinnat alenesisivat edellä mainittu 11 % huomioon ottaen noin 9 %. Kuluttajavirasto arvioi, että hintojen aleneminen olisi noin 10 %. Näyttäisi siis siltä, että elintarvikkeiden hinnat voivat aleta noin 10 %, elleivät kauppa ja jalostus ota itselleen raaka-aineen hinnan alenemisesta syntyvää hyötyä. On tietenkin olemassa vaara, että marginaalit kasvavat hintojen alentuessa. Laman seurauksena marginaalit ovat pysyneet ennallaan tai jopa alentuneet, mikä voi olla tulos normaalista rationalisoinnista, mutta se on voinut tapahtua myös tinkimällä katteista niin jalostuksessa kuin kaupassakin. Hintojen alentuessa on kiusaus palauttaa marginaalit ennalleen.

Hintasuhteet muuttuvat

Siirtyminen arvonlisäverotukseen tulee muuttamaan yksittäisten tuotteiden verotusta huomattavasti. Ennen kaikkea lihan ja viljatuotteiden hinnat laskevat, kun sen sijaan maitotuotteiden hinnat voivat nousta. Maitotuotteiden hinnat riippuvat huomattavassa määrin siitä, miten maitorasva ja valkuainen hinnoitellaan. Maitorasvan hintaa voitaneen edelleen alentaa, jolloin voihin hinta halpenee. Samalla on kuitenkin pakko nostaa valkuaisen hintaa, jolloin maitonesteiden ja juuston hinnat nousevat. Markkinatilanne vaikuttanee siihen, miten maitorasvan ja valkuaisen hinnat asetetaan.

Taulukoissa 10 ja 11 on esitetty muutamia laskelmia siitä, miten vähittäishinnat voisivat muuttua. Niissä on oletettu, että tuottajahinnat ja arvonlisävero muuttuvat mutta jalostuksen ja kaupan marginaalit pysyvät ennallaan. Lihan sivutuottoa on muutettu samassa suhteessa kuin tuottajahinta muuttuu. Samoin on menetelty rasvakorjausta tehtäessä.

Jauhojen hinnan alennus voisi olla suurin, jopa 35 % vehnän hinnan pudotessa 80 penniin kilolta. Leivän hinnan laskennallinen aleneminen olisi 8,5 %, sillä viljan hinnan alenemisen lisäksi myös verotus kevenee hieman. Nykyinen liikevaihtovero verottomasta hinnasta on noin 18,5 %, josta se putoaa 17 %:iin.

Hinnanmuodostus ei välttämättä ole näin yksinkertainen uudessa tilanteessa. Kulutusmaito on Suomessa suhteellisen halpa, joten ei ole olemassa syitä alentaa sen hintaa, varsinkin kun ulkomainen kilpailu ei voi olla merkittävä. Sen sijaan juustojen hintakilpailu tulee olemaan kovaa, joten hintaa pitää pikemminkin laskea kuin esim.

Taulukko 10. Lihan hinnan muodostus ennen ja jälkeen integraation. Arvonlisävero (alv) laskettu 17 % mukaan integraation jälkeen, sitä ennen nettoliikevaihtovero (lvv).¹⁾

	Sianliha		Naudanliha	
	Ennen	Jälkeen	Ennen	Jälkeen
Tuottajahinta	16,18	7,56	23,50	15,75
Sivutuotto	-0,29	-0,14	-2,15	-1,44
Marginaali yht.	23,82	23,82	27,43	27,43
Veroton hinta	39,71	31,24	48,78	41,74
Ivv, alv	3,93	5,31	3,75	7,10
Vähittäishinta	43,64	36,55	52,53	48,84
Muutos %		-16,2		-7,0

¹⁾Lähde: MTTL:n marginaalilaskelmat vuodelta 1993.

Taulukko 11. Kulutusmaidon ja emmentaljuuston hinnan muodostus ennen ja jälkeen integraation. Arvonlisävero (alv) laskettu 17 % mukaan integraation jälkeen, sitä ennen nettoliikevaihtovero (lvv).¹⁾

	Kulutusmaito		Emmentaljuusto	
	Ennen	Jälkeen	Ennen	Jälkeen
Raaka-aine	2,67	2,04	25,49	18,14
Rasvakorjaus	-0,16	-0,12	-	-
Marginaali yht.	1,42	1,42	22,66	22,66
Veroton hinta	3,93	3,34	48,15	40,80
lvv, alv	-0,02	0,57	1,63	6,94
Vähittäishinta	3,91	3,91	49,78	47,74
Muutos %		0		-4,1

¹⁾ Lähde: MTTL:n marginaalilaskelmat vuodelta 1993.

säilyttää ennallaan. Lihan vähittäishinnan voi olettaa alenevan raaka-aineen hinnan halvetessa. Ruhon eri osien hintasuhteet voivat kuitenkin muuttua ja kuluttajan voi siten olla vaikeaa huomata hintojen alenemista. Lihatuotteiden hinnat alevat todennäköisesti ulkomaisen kilpailun takia.

Elintarvikkeiden kulutuksessa ei tulle tapahtumaan suuria muutoksia, sillä hinta- ja tulojoustot ovat pieniä. Kuluttajien preferenssien muutokset voivat edelleenkin olla merkittävämpiä tekijöitä kuin taloudellisissa tekijöissä tapahtuneet muutokset. Terveysnäkökohdat ovat viime vuosina erityisesti vaikuttaneet kulutukseen siten, että rasvaisten maitotuotteiden ja osittain myös lihan kulutus ovat alentuneet. Väestön demograafiset muutokset ja ruokailussa tapahtuneet muutokset ovat erityisesti vaikuttaneet kulutukseen viime vuosina. Kansallisten ruokailutottumusten ei uskota juuri muuttuvan, eikä integraatiolla pitäisi olla kovin suurta vaikutusta kulutukseen muutoin kuin hintasuhteiden muutosten kautta.

9. Suomen ja EU:n maksutasapaino

Yksittäisen jäsenmaan menestymistä EU:n järjestelmässä voidaan mitata hyvin monen eri tekijän osalta (KUHMONEN 1994). Suoraan hallinnollisiin määräyksiin perustuvana mittarina voidaan käyttää nettojäsenmaksua. Nettojäsenmaksu mittaa yhteisön markkinoista ja sen rahoitusjärjestelmistä hyötymistä kuitenkin hyvin kapeasta näkökulmasta; jäsenmaan maksuja EU:n talousarvioon verrataan suhteessa talousarviosta saatuihin tuloihin.

Taulukossa 12 on esitetty yhteenveto Suomen maksuista EU:n talousarvioon ja Suomen EU:n talousarviosta saamista tuloista. Suomi maksaa EU:n budjettiin vuosina 1995-96 noin 7 miljardia markkaa vuodessa. Summan on arvioitu kasvavan lähes 9 miljardiin markkaan vuosikymmenen lopussa.

EU kerää varat budjetin menopuolen kattamiseen lähinnä kolmesta tulolähteestä, jotka ovat a) jäsenmaiden maksamat osuudet keräämistään arvonlisäveroista, b) jäsenmaiden maksamat osuudet kansallisesta BKT:sta, ja c) tuontitullit, tuontimaksut ja verot maataloustuotteiden kaupasta EU:n ulkopuolisten maiden kanssa sekä sokerin ja sokerivalmisteiden verot. Taulukon 12 mukaisesti Suomen osalta arvonlisäverojen osuus on yli puolet ja BKT:n mukaiset tilitykset runsas neljännes.

Taulukko 12. Suomen maksut EU:lle ja tulot EU:lta vuosina 1995, 1996 ja 1999, mrd. mk käyvin hinnoin.

Maksut ja tulot	1995	1996	1999
1. Maksut			
1.1. ALV-maksu	3,60	3,60	3,40
1.2. BKT-maksu	1,90	2,00	3,60
1.3. Tullit, tuontimaksut ja verot	1,30	1,50	1,75
- tullit	1,20	1,40	1,65
- maatalousmaksu	0,20	0,20	0,20
- sokerimaksu	0,05	0,06	0,07
- keräilykustannukset	-0,15	-0,16	-0,22
Maksut EU:n talousarvioon yhteensä	6,80	7,10	8,70
1.4. Valtion maksut			
EU:n talousarvion ulkopuolelle	-	0,3	0,3
1.5. Siirtymätuki EU:lta	-1,1	-0,8	-
Maksettava EU:lle	5,7	6,6	9,0
2. Tulot			
2.1. Maatalous	2,7	3,2	3,2
2.2. Rakennerahastot	2,0	2,1	2,3
2.3. Muut tulot	0,6	0,7	0,8
Tulot yhteensä	5,3	6,0	6,3
Erotus (tulot-maksut)	-0,4	-0,6	-2,7

Budjettiosuuden lisäksi Suomi joutuu sijoittamaan rahaa mm. Euroopan investointipankkiin ja ETA-rahoitusjärjestelmään.

Budjettilaskelmassa on Suomen maksuista EU:n talousarvioon vähennetty maatalouden välittömän hintasopeutuksen kustannuksiin EU:sta vuosina 1995-1998 saatava siirtymäkauden tuki, joka on neljän vuoden aikana yhteensä 2,9 miljardia markkaa.

EU:n rahoitus Suomelle puolestaan muodostuu pääosin EU:n budjettirahoituksella toimivista maatalousrahaston takuu- ja ohjauksrahastosta (EAGGF), aluerahastosta (ERDF) ja sosiaalirahastosta (ESF). Suomen osuus EU:n rahastoista on arvioiden mukaan noin 5,5-6,0 miljardia markkaa vuodessa.

Suomi saa EU:lta maatalouden takuurahastosta yhteensä noin 2,7 miljardia markkaa. Keskeiset takuurahaston maksamat tukikomponentit (vuoden 1993 tuotantomäärillä) ovat peltoalaperusteinen viljan hinnanalennuskorvaus (1 300 milj.mk), kesannointikorvaus (300 milj. mk), sonninlihan tuotantopalkkio (230 milj. mk) sekä 50 %:n osuus ympäristötuesta (850 milj. mk).

Lisäksi jäsenyysneuvotteluissa sovittiin, että Suomi saa EU:n talousarvion rakennerahastoista tukea vuosina 1995-99 keskimäärin noin 2 miljardia markkaa vuodessa. Tähän summaan sisältyy EAGGF:n ohjauksrahastosta maksettava 30 prosentin osuus epäsuotuisten alueiden tuesta (450 milj. mk).

Muut tulot liittyvät tutkimus-, teknologia- ja koulutushankkeisiin, teollisuustukeen, sosiaalipolitiikkaan ja muihin rakennepoliittisiin toimiin. Vuosina 1995-96 niiden määrä on kaavamaisen arvion mukaan 0,6-0,7 miljardia markkaa ja vuonna 1999 noin 0,8 miljardia markkaa. Arvio perustuu oletukseen, että tutkimus- ja koulutusohjelmissa suomalaisten menestys on keskimääräinen.

Suomi on EU:n budjetin osalta nettomaksaja yhdessä muiden sellaisten maiden kanssa, joissa on korkea yleinen kulutus- ja elintaso ja suhteelliselta kooltaan pieni maataloussektori. Taulukon 12 mukaan Suomen nettojäsenmaksu EU:lle on ensimmäisinä jäsenyysvuosina kuitenkin varsin pieni, alle miljardin markan suuruusluokkaa. Arvion mukaan nettojäsenmaksu kuitenkin kohoaa lähes 3 miljardiin viidessä vuodessa.

Nykyisen maataloustuotannon ylläpitämisestä aiheutuvat vientikustannusmaksut siirtyvät EU:n budjetin kautta kulkeviksi. Taulukossa 12 kuvatussa nettomaksu- asemassa ei ole otettu huomioon sitä vientitukea, jonka EU joutuu maksamaan markkinoidessaan Suomen maataloustuotteita kolmansiiin maihin. Tämä on sellainen tukierä, jota on hyvin vaikea kohdentaa EU:n jäsenvaltioille. EU:n vientituen sekä varastointi- ja interventio toimintatuen taso riippuu pitkälti suomalaisen elintarviketuonnin määrästä. Koska tuonti EU-maista tulee kasvamaan, osa suomalaisesta maataloustuotannosta on vietävä, vaikka tuotanto olisi omavaraisuustasolla. Arvioiden mukaan se merkitsee noin 1-1,5 miljardin markan suuruista tukea¹⁾. Jos

¹⁾ EU:n vientituen suuruus muodostuu lopulta siitä, viedäänkö ylijäämä tuettuna yhteisön ulkopuolelle vai kilpailukykyisesti yhteisömarkkinoille.

se otettaisiin huomioon olisi Suomi selvä nettosaaja ensimmäisten jäsenyysvuosien aikana.

10. Keskustelu sopimuksesta ja tukipaketista

Maatalous on arvostellut voimakkaasti liittymissopimusta. Alkuperäiset neuvottelutavoitteet eivät toteutuneet sen mielestä sellaisina kuin ne oli asetettu. Neuvottelutavoitteita olivat pitkä siirtymäkausi ja riittävä kokonaistuki, josta suuri osa tulisi EU:sta. Pohjoisen tuen tuli olla pysyvää. Monet olivat arvostelleet myös neuvottelutavoitteita liian vaatimattomiksi.

Siirtymäkautta ei tullut eikä EU ollut valmis maksamaan pysyvää erikoistukea koko maahan. LFA-tukea saadaan kuitenkin maksaa lähes koko maassa. Kansallisen tuen salliminen oli melkoinen myönnitys. Suomi saa harjoittaa tavallaan kansallista maatalouspolitiikkaa, joskin sen on tapahduttava EU:n normien puitteissa. Monien viljelijöiden pelkona tuntuu olevan, ettei tuki ole pysyvää ja siten maatalouden kannattavuus huononee oleellisesti tulevaisuudessa. Monien kohdalla taloudellinen tilanne muuttuu jo heti integraation tapahduttua, koska tuki muuttaa muotoaan hintatuesta hehtaari- tai eläinmääräiseksi tueksi. Tehokkaat tuottajat kärsivät niin kasvinviljelyssä kuin kotieläintaloudessa.

Tukipaketin arvostelun kohteena on ennen kaikkea ollut tuen korkeus. Maatalouden tukea on arvosteltu aina ja kun valtion maksama tuki jopa lisääntyy siirtymäkauden alussa, tukisummat ovat ärsyttäneet veronmaksajia. Tukihan sinänsä alenee hieman siirtymäkauden jälkeen ja myös valtionalouden menot pienenevät hieman tulevaisuudessa.

Tukipakettia on arvosteltu myös siitä syystä, että sen katsotaan säilyttävän maatalouden rakenteen nykyisellä tasolla. Tuen seurauksena useimmat viljelijät voivat jatkaa tuotantoaan, jolloin rakennekehitys pysähtyy. Tukijärjestelmään ei liity mitään ylläkkaita tehostaa tuotantoa ja suurentaa yrityskokoa. Monet katsovat, että tuotanto säilyy maan pohjoisissa osissa, mutta eteläosissa maata tuotanto taantuu. Tämä on päinvastainen kehitys kuin mihin pitäisi pyrkiä. Luontaiset edellytykset ovat tietenkin parhaimmat maan eteläisissä osissa.

Totta onkin, että hallituksen tukijärjestelmässä ei ole selvää ohjelmaa rakenteen kehittämiseksi, vaikka sinänsä tukijärjestelmä ei estäkään rakennekehitystä. Toisaalta jo liittymissopimukseen liittyy selviä ratkaisuja rakenteen kehittämistä ajatellen. Suomi sai oikeuden tukea kansallisesti viiden vuoden siirtymäkauden ajan rakenteen parantamista.

Käsitykset tuen vaikutuksesta maatalouteen ovat ristiriitaiset. Ennen neuvottelujen päättymistä tehdyssä mielipidetutkimuksessa kävi ilmi, että jopa Suomen neuvottelutavoite oli monien viljelijöiden mielestä liian matala (TAURIAINEN & RISTOLAINEN 1994). Haastattelun mukaan jopa puolet viljelijöistä oli valmis lopet-

tamaan tuotannon viiden vuoden kuluessa. Tässä lopettajien joukossa oli myös suuri joukko nuoria viljelijöitä, joiden tilat olisivat elinkelpoisia integraatiosta huolimatta.

Miten tällaiseen mielipidetiedusteluun tulisi suhtautua? Perustuvatko vastaukset integraation vaikutukseen vai yleensä epävarmuuteen maatalouselinkeinon jatkamisesta. Maataloudesta on poistunut jatkuvasti tiloja ja viljelijöitä, mikä on sinänsä ollut toivottavaa. Se on vähentänyt ylituotantopaineita ja auttanut rakennekehitystä. Luonnollinen kehitys tulisi tapahtumaan ilman integraatiotakin. Monet kysyvätkin, onko integraation tukipaketti hidastamassa luonnollista kehitystä sen sijaan että se kiihdyttäisi sitä.

Tässä julkaisussa esitetyt laskelmat samoin kuin monet muutkin laskelmat osoittavat, että tulonmenetykset jäävät suhteellisen pieniksi. Ajanmyötä ne on mahdollista myös kompensoida rationalisoinnin avulla. Siitä huolimatta maataloustuottajat ja heidän järjestönsä vastustavat EU:iin liittymistä. Tämä vastustus johtuu osittain mainitusta tulonalenemisesta, mutta se johtunee myös pelosta, että maatalouden tuki vähenee tulevaisuudessa tai että tukipakettia ei edes hyväksytä lopullisesti esitetyssä muodossa. Pelätään myös, että EU:n komissio ei hyväksy kaikkia tukimuotoja ja että tukitasoa lasketaan tulevaisuudessa.

Viljelijät arvostelevat myös yleensä EU:n tukijärjestelmiä. CAP-reformituki on varsinaisilla viljanviljelyalueilla kaksin- tai kolminkertainen Suomen saamaan CAP-reformitukeen verrattuna, koska satotaso on Suomessa paljon alempi kuin esim. Keski-Euroopassa.

Lopuksi voidaan vielä kysyä, missä määrin julkisen vallan on syytä tukea maataloustuotannon säilymistä ennallaan? Ylituotannosta aiheutuvat kustannukset siirtyvät EU:ssa komission vastattavaksi. Ylituotannon ylläpitäminen maksaa kuitenkin siltä osin kuin kotimaista tukea tarvitaan kansalliseen tukeen ja virallisen EU-tuen kotimaiseen osuuteen. Tuen voi arvioida olevan noin 30 % tuotannon arvosta. Työllistämistukena se on varmaankin hyväksyttävissä ainakin toistaiseksi. On makuasia, katsotaanko tämä tuki maatalouden vai koko elintarvikeketjun tueksi. Kaikki hyötyvät siitä. Onhan niin, että kotimaisen raaka-aineen väheneminen eittäamättä vähentää myös elintarvikeketjun muiden osien työllisyyttä. Puhtaasti kansantaloudellisesti ylituotannon jatkaminen ei pitkällä aikavälillä ole perusteltavissa.

11. Yhteenveto

EU-jäsenyyden ja unionin yhteisen maatalouspolitiikan vaikutus Suomen maatalouteen on huomattava. Olosuhteet maataloustuotannon harjoittamiseen ovat Suomessa paljon huonommat kuin EU:n tärkeimmissä tuottajamaissa. Maantieteellisen sijainnin takia maatalouden tuottavuus on heikko, mikä ilmenee ensisijaisesti käytettyjen tuotantopanosten määrään nähden alhaisina hehtaarisatoina.

EU:iin liittymisen seurauksena Suomen tuottajahintataso alenee 40-50 %. Tuotantopanosten hintojen lasku helpottaa osittain maatalouden sopeutumista uuteen tilanteeseen. Panoshintojen arvioidaan kuitenkin laskevan keskimäärin tuotehintoja vähemmän. Eri tuotantosuuntien sopeutumiskyky on hyvin erilainen. Rehun hinnan lasku alentaa kotieläintuotannon kustannuksia, kun taas kasvin-tuotannossa kustannussäästöt jäävät vähäisiksi.

Jäsenyysneuvotteluissa Suomen tavoitteena oli saada sellaiset ehdot, joiden turvin maataloutta voitaisiin jatkaa, vaikka tuottajahinnat putoavatkin huomattavasti. Suomi piti erityisen tärkeänä riittävän tukitason saavuttamista ja haki EU:lta tukea epädullisten luonnonolojen aiheuttamiin haittoihin. Suomi haki normaalia epäsuotuisten alueiden tukea koko maahan ja halusi koko maan myös erityisen pohjoisen tuen piiriin. Lisäksi Suomi haki pitkää siirtymiskautta ja liittymistasausmaksujärjestelmän käyttöä.

Neuvottelutuloksen mukaan Suomi joutui jossain määrin tinkimään tavoitteistaan. Suomi ei saanut läpi vaatimustaan siirtymäajoista ja asteittaisesta hintasopeutuksesta, vaan rajasuoja poistuu Suomen ja EU:n väliltä heti jäsenyyden alussa. Neuvotteluissa sovittiin, että EU:n nykyjärjestelmän mukainen epädullisten alueiden vuoristotukialue kattaa 85 % maatalousmaan alasta.

Maatalouden kansallista tukea eli ns. pohjoisen maatalouden tukea voidaan liittymissopimuksen mukaan maksaa 62. leveyspiirin pohjoispuolella ja siihen liittyvillä em. leveyspiirin eteläpuolisilla alueilla. Liittymisratkaisu mahdollistaa kansallisen tuen käytön myös 62. leveyspiirin eteläpuolella vakavien vaikeuksien hoitamiseksi. Lisäksi Suomi sai oikeuden tukea välittömästä hintasopeutuksesta aiheutuvan maatalouden ja elintarviketeollisuuden kustannus- ja rakennesopeutusta viiden vuoden siirtymäkauden ajan. EU osallistuu yhteensä 2,9 miljardin markalla hintasopeutuksesta aiheutuviin kustannuksiin ensimmäisten jäsenyysvuosien aikana.

Suomi sai oikeuden myös EU:n nykyjärjestelmän mukaiseen ympäristömaatalouden tukeen. EU varasi maatalouden ympäristötukeen käytettäväksi vuositasolla 850 milj. markkaa.

Maa- ja puutarhataloustuottajille EU-jäsenyydestä aiheutuvaksi nettotulonmenetykseksi on arvioitu noin 8,7 miljardia markkaa vuodessa. Tämä kompensointitarve katetaan jäsenyysneuvotteluissa sovitulla maa- ja puutarhatalouden tukipaketilla, joka sisältää CAP-reformituen, epädullisten alueiden tuen, maatalouden ympäristötuen, pohjoisen tuen sekä erillisen Etelä-Suomen kansallisen tuen. Siirtymäkaudella tarvitaan lisäksi sopeutustukea, koska tuottajahinnat alennetaan välittömästi EU-hintatasoon tuotantokustannusten alentuessa viiveellä.

Hallitus on laatinut maatalouden kansallisen tukipaketin, joka täyttää liittymissopimuksen hengen ja kirjaimen. Viiden vuoden siirtymäkauden jälkeen on laskettu tarvittavan vuositasolla 3,8 miljardia markkaa pitkäaikaista kansallista tukea sekä lisäksi siirtymäkauden aikana nopeasti laskevaa sopeutustukea, jonka suuruus olisi ensimmäisenä vuonna 3 miljardia markkaa. Kotimaisen budjettituen tarve koko

elintarviketaloudelle vuonna 1995 on 10,8 miljardia markkaa. Valtion elintarviketalouden nettomenot kasvavat ensimmäisenä vuonna laskelman mukaan tämänhetkisestä tasosta 4,3 miljardia markkaa. Viiden vuoden siirtymäkauden päätyttyä budjettituen tarve putoaa noin 6,1 miljardiin markkaan eli vuonna 2000 kotimaista budjettirahaa säästyy 1,0 miljardia markkaa vuoteen 1994 verrattuna.

Laaditun tukipaketin avulla viljelijöiden tulotaso pyritään ylläpitämään nykyisellä tasolla lukuunottamatta vähäistä pudotusta heti alusta lähtien. Vaikka tukipaketti korvaa maatilojen tulonmenetyksen keskimäärin varsin hyvin, tuotantosuunnittaiset ja tilakohtaiset vaihtelut ovat suuria. Ilman rakennekehitystä tulonmenetykset on lypsykarjatilajoilla keskimäärin noin 10 %, sikatiloilla 25 % ja viljatilajoilla 45 %. Viljelijöiden odotetaan kuitenkin saavan aikaan säästöjä pääomakustannuksissa ja siten kompensoivan tulonmenetyksiään.

Tukijärjestelmä on rakennettu keskimääräisiin tuotantomääriin perustuvaksi. Se tarkoittaa käytännössä sitä, että hyväntuottoisten, toimintaansa tehostaneiden tuottajien tulonmenetykset ovat suuremmat kuin keskitasoa huonotuottoisempien tilojen. Tehottoman tilan tulos voi jopa kasvaa nykyisestä, kun samanaikaisesti tehokkaalla tilalla tulos heikkenee.

EU:n mukainen tukipolitiikka tulee muuttamaan myös tulonmuodostuksen rakennetta, sillä kansallinen tuki maksetaan suorana tukena kotieläinyksiköiden ja hehtaarien perusteella. Suoran tuen osuus maataloustulosta kasvaa hyvin suureksi. Lypsykarjatilajoilla suoran tuen osuus on keskimäärin 75 %, sika- ja viljatilajoilla yli 100 % maataloustulosta.

Tuottajahintojen alenemisen vaikutusta elintarvikkeiden vähittäishintoihin on vaikea arvioida. Arvonlisäveron suuruudella on ratkaiseva merkitys kuluttajahintojen korkeuteen. Jos tuottajahinnat alenevat keskimäärin 40 %, voi kaavamaisesti arvioida, että elintarvikkeiden hinnat alenevat sen seurauksena noin 10 %.

Suomen ja EU:n saavuttama neuvottelutulos luo peruskehityksen maa- ja elintarviketalouden sopeutumiselle. Mikään sopimus sellaisenaan ei kuitenkaan takaa maatalouden selviytymistä. Paljon riippuu maataloudesta itsestään eli maatalousyritysten kilpailukyvyistä.

Tavoitteet ja suuntaviivat siitä, mihin suomalaista maa- ja elintarviketaloutta halutaan kehittää, eivät ole myöskään selkiytyneet. Ongelma on ainakin yhtä paljon poliittinen kuin taloudellinen. Maatalouden kilpailukyyn parantaminen ja tulevaisuuden toimintaedellytysten turvaaminen edellyttää tilakoon kasvua. Tilakoon kasvu puolestaan merkitsee yritysten lukumäärän voimakasta vähenemistä. Laajassa harvaan asutussa maassa, missä vaihtoehtoisten ansiomahdollisuuksien tarjonta on yleensä vähäistä, tämä merkitsee uhkaa maaseudun elinvoimaisuuden kannalta. Näiden taustalla vaikuttavien tekijöiden pohjalta on ymmärrettävissä myös ristiriitaisuus siinä, mihin suuntaan Suomen maataloutta on kehitettävä EU-jäsenyyden toteutuessa. Yksi keskeisiä kysymyksiä on myös se, missä määrin suoran tulotuen käyttö hidastaa kilpailukykyisen rakenteen syntymistä kapitalisoituessaan tuotantopanosten hintoihin.

Lähteet ja aiheeseen liittyvää kirjallisuutta

- AALTONEN, S. Agriculture and food industries in the Finnish national and regional economy. Teoksessa KETTUNEN, L. (toim.) 1993. Finnish Agriculture and European Integration. Maatalouden taloudellisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 71: 37-52. Helsinki.
- ALA-PEIJARI, J. 1991. EY-täysjäsenyyden vaikutukset Suomen elintarviketeollisuuteen. Elintarviketeollisuusliitto. 23 s.
- ANON 1993. Finnish position paper. Accession of Finland to the EC.
- ANON 1994a. Act concerning the conditions of accession of the Kingdom of Norway, the Republic of Austria, the Republic of Finland and the Kingdom of Sweden and the adjustments to the to the Treaties on which the European Union is founded, jossa tärkeimmät maataloutta koskevat artiklat:
Act concerning the conditions of accession and the adjustments to the to the Treaties, part one; principles, articles 1-10.
Act concerning the conditions of accession and the adjustments to the to the Treaties, part four: transitional measures, title IV: transitional measures concerning Finland, chapter 1: free movement of goods, articles 84-85.
Act concerning the conditions of accession and the adjustments to the to the Treaties, part four: transitional measures, title IV: transitional measures concerning Finland, chapter 5: financial and budgetary provisions, articles 106-111.
Act concerning the conditions of accession and the adjustments to the to the Treaties, part four: transitional measures, title VI: agriculture, articles 137
Act concerning the conditions of accession and the adjustments to the to the Treaties, part four: transitional measures, title VI: agriculture, chapter I: provisions concerning national aids, articles 138-144.
Act concerning the conditions of accession and the adjustments to the to the Treaties, part four: transitional measures, title VI: agriculture, chapter II: other provisions, articles 145-149.
- ANON 1994. Hallituksen tiedote 4.3.1994. Yhteenveto ja arvioita EU-jäsenyyss-neuvottelujen keskeisistä lopputuloksista.
- ANON 1994. Valtioneuvoston periaatepäätös 26.5.1994 Suomen maa- ja elintarviketalouden sopeuttamisesta EU-jäsenyyteen.
- COHEN, M. 1986. Denmark in the European Community: A Decade of Agricultural Change. International Economic Division, Economic Research service, USDA.
- COMMISSION 1993. The agricultural situation in the Community. 1992 Report. Commission of the European Communities. Brussels-Luxembourg 1993.
- EUROSTAT 1993. Agricultural Prices 1983-92, Eurostat, theme 5, series C. Brussels-Luxembourg.
- HIIVA, E. 1994. EU-jäsenyyden taloudelliset vaikutukset maitotiloilla. Maatalouden taloudellisen tutkimuslaitoksen tiedonantoja 194: 5-60. Helsinki.

- KETTUNEN, L. 1992. Suomen maatalouden sopeutuminen Euroopan integraatioon. Maatalouden taloudellisen tutkimuslaitoksen tiedonantoja 178: 5-15. Helsinki.
- KETTUNEN, L. & MARTTILA, J. 1992. Mahdollisen Euroopan yhteisöön liittymisen vaikutus peltoviljelyyn. Maatalouden taloudellisen tutkimuslaitoksen tiedonantoja 178: 24-34. Helsinki.
- KETTUNEN, L. 1992. Adaptation of Finnish Agriculture in European Integration. Proceedings of the 28th Seminar of the European Association of Agricultural Economists, September 10-12, 1992, Lisbon, Portugal. Wissenschaftsverlag Vauk, Kiel.
- KETTUNEN, L. General conditions of agriculture and problems of integration. Teoksessa KETTUNEN, L. (toim.) 1993. Finnish Agriculture and European Integration. Maatalouden taloudellisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 71: 7-20. Helsinki.
- KOLA, J., MARTTILA, J. & NIEMI, J. 1991. EY:n ja Suomen maatalouden ja maatalouspolitiikan vertailu. Maatalouden taloudellisen tutkimuslaitoksen tiedonantoja 174. 118 s. Helsinki.
- KOLA, J. 1992. Maaseutu-, maatalous- ja elintarviketeollisuusyritysten sopeutumisstrategiat yhdentyvässä Euroopassa. Maatalouden taloudellisen tutkimuslaitoksen tiedonantoja 178: 35-46. Helsinki.
- KOLA, J., MARTTILA, J. & NIEMI, J. 1992. Maidontuotanto ja EY. Maatalouden taloudellisen tutkimuslaitoksen tiedonantoja 181. 113 s. Helsinki.
- KOLA, J., MARTTILA, J. & NIEMI, J. 1992. Finnish agriculture in European integration: A firm level approach. Agricultural Science in Finland 1: 5-14.
- KOLA, J. Principles of agricultural policy in Finland in relation to the CAP of the EC. Teoksessa Kettunen, L. (toim.) 1993. Finnish Agriculture and European Integration. Maatalouden taloudellisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 71: 21-36. Helsinki.
- KUHMONEN, T. 1992. Suomen maatalous- ja maaseutupolitiikan keinot EY:n jäsenenä. PTT:n raportteja ja artikkeleita No. 102. Espoo.
- KUHMONEN, T. 1994. "Bajjerin tie" ja Hollannin malli; kansallinen politiikka ja markkinat Euroopan maatalouden muovaajina. PTT:n raportteja ja artikkeleita No. 119. Espoo.
- KUPIAINEN, T. 1994. Peruselintarvikkeiden hintaerot ja kansainvälinen keskihinta-vertailu. Maatalouden taloudellisen tutkimuslaitoksen tiedonantoja 196. 71 s. Helsinki.
- LATUKKA, A., PYYKKÖNEN, P., RYHÄNEN, M., SIPILÄINEN, T. & YLÄTALO, M. 1994. Maatalousyritysten taloudellinen sopeutuminen Euroopan liiton jäsenyyteen. Helsingin yliopisto. Taloustieteen laitoksen julkaisuja 4. 62 s. Helsinki
- MARTTILA, J. & NIEMI, J. 1993. Finnish agriculture and the Common Agricultural Policy. Proceedings of the 28th Seminar of the European Association of Agricultural Economists, September 10-12, 1992, Lisbon, Portugal. Wissenschaftsverlag Vauk, Kiel.

- MARTTILA, J. Grain production and the CAP - The competitive consequences of the CAP reform. Teoksessa KETTUNEN, L. (toim.) 1993. Finnish Agriculture and European Integration. Maatalouden taloudellisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 71: 53-68. Helsinki.
- MÄKINEN, P. 1992. Yhteisön jäsenyyden vaikutukset maataloussektoriin. Suomi Euroopan yhteisön jäseneksi? Taloudelliset vaikutukset. Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen julkaisuja 5, VATT, Government Institute for Economic Research, Helsinki.
- NIEMI, J. & MARTTILA, J. 1992. Suomalaisen sikatalouden kilpailukyky Euroopassa. Maatalouden taloudellisen tutkimuslaitoksen tiedonantoja 177. 70 s. Helsinki.
- NIEMI, J. Challenges facing the Finnish livestock sector as regards to the integrated European market. Teoksessa KETTUNEN, L. (toim.) 1993. Finnish Agriculture and European Integration. Maatalouden taloudellisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 71: 69-87. Helsinki.
- OECD 1991. Agricultural policies, markets and trade. Monitoring and Outlook 1991. Paris 1990.
- PIETOLA, K. 1991. Arvonlisäverotuksen vaikutukset Suomen maatalouteen. Maatalouden taloudellisen tutkimuslaitoksen tiedonantoja 167. Helsinki.
- PIRTTIJÄRVI, R. 1992. EY:n ympäristöpolitiikka ja maatalous. Maatalouden taloudellisen tutkimuslaitoksen tiedonantoja 183: 89-114. Helsinki.
- SUMELIUS, J. 1992. Kan vi anpassa jordbruket till integrationen i Europa? Maatalouden taloudellisen tutkimuslaitoksen tiedonantoja 178: 16-23.
- TAURIAINEN, J. & RISTOLAINEN, R. 1994. Viljelijän selviytymisen mahdollisuudet EU-jäsenyyden luomassa tilanteessa. Elintarviketiedon raportteja ja artikkeleita 40. 82 s. Helsinki.
- TÖRMÄ, P. 1993. Maitotuotteiden kauppa EY:ssä. Maatalouden taloudellisen tutkimuslaitoksen tiedonantoja 191: 25-67. Helsinki.
- YLI-JAMA, M-R. 1993. Euroopan yhdentymisen vaikutukset toimialan rakenteeseen Suomen juustomarkkinoilla. Maatalouden taloudellisen tutkimuslaitoksen tiedonantoja 191: 5-24. Helsinki.
- VAITTINEN, R. 1992. Maatalouden tuontisuoja ja sen kustannukset Suomessa. Labour Institute for Economic Research, Research Report 39. Helsinki.
- VATT 1994. Elintarviketalouden sopeuttaminen EU-kilpailukykyiseksi, toim. Rolf Myhrman. Valtion taloudellisen tutkimuslaitoksen keskustelualoitteita 65. 74 s. Helsinki.

**Maa- ja puutarhatalouden kokonaislaskelma vuonna 1993 käyvin
hinnoin ja EU-hinnoin.**

Maatalouden kokonaistuotto	Vallitseva		EU - taso		Muutos
	milj.kg	mk/kg	milj.mk	mk/kg	
KASVINVILJELYTUOTTO					
Ruis	62,00	2,85	176,7	0,91	56,5
Vehnä	358,00	2,26	809,1	0,84	299,4
Ohra	1100,00	1,77	1947,0	0,76	837,2
Kaura	1000,00	1,67	1670,0	0,76	759,8
Ruokaperuna	436,19	1,39	606,3	1,00	436,5
Teollisuusperuna	174,97	0,51	89,2	0,38	66,9
Siemenperuna	5,98	1,36	8,1	1,02	6,1
Sokerijuurikas	996,00	0,414	412,3	0,30	296,9
Öljykasvit	111,16	3,657	406,5	1,24	138,2
Nurmikasvien siemenet			41,6		31,2
Yhteensä			6166,9		2928,8 -3238,1
KOTIELÄINTUOTTO					
Maito	2374,00	2,82	6694,7	2,04	4853,6
Naudanliha	106,00	27,92	2959,5	15,75	1669,2
Sianliha	168,00	18,06	3034,1	7,56	1269,8
Lampaanliha	1,10	27,88	30,7	15,33	16,9
Hevosenliha	0,87	18,143	15,7	12,70	11,0
Siiipikarjanliha	35,00	12,585	440,5	6,55	229,3
Kananmunat	70,00	9,2	644,0	6,30	441,1
Yhteensä			13819,1		8490,9 -5328,3
PUUTARHATUOTTEIDEN TUOTTO					
Avomaanvihannestuotanto			340,0		136,0
Kasvihuonetuotanto			690,0		365,7
Kasvihuonevihannestuotanto			585,0		310,1
Marjatuotanto			290,0		188,5
Hedelmätuotanto			20,0		10,0
Taimitarhatuotanto			100,0		60,0
Yhteensä			2025,0		1070,3 -954,8
TUOTANTO YHTEENSÄ			22011,0		12489,9 -9521,1
TUET					
Maidon tuotantoavustus			737,8		0,0
Lihan tuotantoavustus			634		0,0

Maatalouden kokonaistuotto	Vallitseva		EU - taso	Muutos
	milj.kg	mk/kg	milj.mk	
			mk/kg	milj.mk
Kananmunien lisähinta			164,9	0,0
Kotieläinluvun muk. tuki			206,9	0,0
Emolehmäpalkkiot			37,8	0,0
Viljelmäkoon muk. tuki			758,7	0,0
Hehtaarituki			1116,3	0,0
Rehuviljan tuot. palkkio			27,5	0,0
Muu tuki			581,1	0,0
Yhteensä			4265,0	0,0 -4265,0
KOKONAISTUOTTO YHTEENSÄ			26276,0	12489,9-13786,1

Maatalouden kustannukset	Vallitseva		EU	Muutos
	milj.mk	tasot	% milj.mk	
Väkilannoitteet	1579,6		0,75	1184,7
Maatalouskalkki	85,4		0,75	64,1
Oma rehuvilja				
- ohra	459,0		0,43	197,4
- kaura	681,0		0,46	313,3
Väkirehut				
- seokset	2655,5		0,60	1593,3
- muut	41,0		0,60	24,6
Rehunsäilöntäaineet	122,6		1,00	122,6
Kasvinsuojeluaineet	318,0		1,00	318,0
Ostosiemenet	260,9		0,75	195,7
Poltto- ja voiteluaineet	663,4		1,00	663,4
Sähkö	434,3		1,00	434,3
Maatalouden poltto- ja tarvepuu	67,7		1,00	67,7
Eläinten välityskustannus	55,4		1,00	55,4
Yleismenot	1681,9		1,00	1681,9
Palkkakustannus				
- palkat	561,1		1,00	561,1
- sosiaalikulut	356,2		1,00	356,2
Kone- ja kalustokustannus				
- poistot	3322,0		0,90	2989,8
- kunnossapito	961,2		0,85	817,0

Maatalouden kustannukset	Vallitseva taso milj.mk	EU % milj.mk	Muutos
Työvälineet ja laitteet	157,1	0,90	141,4
Rakennuskustannus			
- poistot	1254,0	0,90	1128,6
- kunnossapito	465,4	0,85	395,6
Velkojen korot	1820,0	0,80	1456,0
Eläinten tuonti	6,0	1,00	6,0
Vuokramenot			
- tuotantovälineistä	289,4	1,00	289,4
- rakennuksista ja maasta	339,3	1,00	339,3
Maatalousyrittäjiltä peritty kustannus			
- tapaturmavak.	42,9	1,00	42,9
- sijaisavusta	25,0	1,00	25,0
- viikkovapaasta	17,0	1,00	17,0
Markkinoimismaksut	500		0
Piilevä liikevaihtovero			-800
Puutarhatuotannon kustannukset	1120		600
KUSTANNUKSET YHTEENSÄ	20342,3	15281,6	-5060,7
Tuotto	26276,0	12489,9	
Kustannukset	20342,3	15281,6	
YRITTÄJÄTULO	5933,7	-2791,7	-8725,4

Maa- ja puutarhatalouden pitkäaikaiset tuet

Tukien mitoitus perustuu valuuttakurssiin 1 ECU = 6,30 FIM. Tukien markkamäärät ovat vuoden 1994 rahassa.

EU:n kanssa yhteisesti rahoitettavat tuet:**1) EU:n vuoristo-LFA -tuki:**

luonnonhaittakorvaus maksimi 146 ECU/LU tai /ha (920 mk)

2) EU:n ympäristötuki

(maksetaan tilakohtaisen ympäristöohjelman tai viljelyssään maa- ja metsätalousministeriön yhdessä ympäristöministeriön kanssa määrittelemät ehdot täyttävillä tiloille, alemman taksan mukaan myös velvoitekesannolle)

- maatalouden tuki eteläisimmässä Suomessa (A):
 - viljat, rypsi, tärkkelysperuna ym. eli EU:n peltokasvitukea saavat kasvit: 1 130 mk/ha (180 ECU/ha)
 - muut kasvit (mm. nurmet): 1730 mk/ha (275 ECU/ha)
- maatalouden tuki muualla maassa (B- ja C-alueet):
 - viljat ym.: 250 mk/ha (40 ECU)
 - nurmet ym.: 850 mk/ha (135 ECU)
- puutarhatuotanto (A-C4): yksivuotiset kasvit 1730 mk/ha (275 ECU/ha), monivuotiset 4410 mk/ha (700 ECU/ha)
- luomutuki perustuen lisäksi

tilakohtaisella siirtymäkaudella	A-alue 1800 mk/ha
	B-alue 1400 mk/ha
	C-alue 1500 mk/ha

siirtymäkauden jälkeen koko maassa 600 mk/ha

Suomen kokonaan kansallisesti rahoittamat tuet:**3) Pohjoisten alueiden tuet (liittymissopimuksen art. 142):****Kotieläintuki**

Pohjois-Suomi C4	4500 mk, 714 ECUa
Pohjois-Suomi C3	3400 mk, 540 ECUa
Pohjois-Suomi C2 pohj.	2950 mk, 468 ECUa
Pohjois-Suomi C2	2500 mk, 397 ECUa
Pohjois-Suomi C1	2450 mk, 389 ECUa

- eläinyksiköt EU-säädösten mukaiset, paitsi (keskimääräisen eläinkannan mukaan)(*):
 - emakosta ja karjusta 0,70 LU, lihasiasta 0,23 LU, kanasta ja kalkkunasta 0,013 LU, broilerista 0,0053 LU, siipikarjanpoikasesta 0,0027 LU, broileremosta 0,026 LU
- pohjoisen kotieläintuen ehdot määritellään siten, että ne eivät houkuttele yrityksiä siirtymään korkeamman tuen alueelle

Hehtaarituki

Pohjois-Suomi C4	800 mk, 127 ECUa
Pohjois-Suomi C3	400 mk, 63 ECUa
Pohjois-Suomi C2	200 mk, 32 ECUa
Pohjois-Suomi C1	100 mk, 16 ECUa

4) Kansallinen tuotantotuki alueilla C4-C3 (art. 141)

- maidolle, naudat- ja lampaanlihalle:
tukeen varataan noin 100 milj. markkaa vuodessa

5) Kansallinen kotieläintuki alueille A ja B (art. 141)

Kotieläintuki

Eteläisin Suomi (A) ja Väli-Suomi (B): 1800 mk/LU (286 ECUa)

- eläinyksiköt EU-säädösten mukaiset, paitsi (keskimääräisen eläinkannan mukaan)(*):
 - emakosta ja karjusta 0,90 LU, lihasiasta 0,30 LU, kanasta ja kalkkunasta 0,017 LU, broilerista 0,0072 LU, siipikarjanpoikasesta 0,0036 Lu, broileremosta 0,034 LU

6) Kansallinen tuki erkoiskasvien tuotannolle (A, B, C1 ja C2); muu peruna myös C3 ja C4) (art. 141, art. 29/liite 1):

- vehnä ja ruis 800 mk/ha; mallasohra 400 mk/ha; rypsi 300 mk/ha; sokerijuurikas A ja B 1500 mk/ha, C1 ja C2 2000 mk/ha (**); ruokateollisuusperuna A ja B 2700 mk/ha, C1 ja C2 2900 mk/ha (**); tärkkelysperuna A ja B 600 mk/ha, C1 ja C2 1000 mk/ha (**); muu peruna koko maassa 2400 mk/ha (**): siementuotannon tuki
- siirtymäkauden tukia mitoitettaessa arvioidaan mahdolliset erkoiskasvien tukien tarkistamistarpeet

(Viljat, rypsi ja tärkkelysperuna saavat myös EU:n kokonaan rahoittamaa peltokasvitukea)

7) Kansallinen hehtaarituki nuorille viljelijöille koko maassa (art. 141):

- 200 mk/ha (32 ECU)

8) Kansallinen puutarhatuotannon tuki (art. 141)

- avomaatuotanto: pinta-alamatuki (30 milj. mk), varastointituki (60 milj. mk) ja herukan tuotantotuki (4,5 milj. mk)
- kasvihuonetuotanto: pinta-alamatuki (280 milj. mk) ja pitkäaikainen korkotuki (50 milj. mk)

9) Kansallinen kuljetustuki (art. 141)

- C-alueella kotieläintuotteille, alueilla C3-C4 myös rehuille

(*) Sikojen ja siipikarjan erilaiset eläinyksiköt pohjoisen ja kansallisen tuen alueilla johtuvat tuen pienemmästä porrastustarpeesta nautakarjatalouteen verrattuna.

(**) Jos ko. kasveille ei makseta korkeampaa ympäristötukea, tukea on korotettava 600 mk/ha

(***) Jos voidaan käyttää muuntokerrointa 5 (17 %); muussa tapauksessa tukitarve on korkeampi

Maa- ja puutarhatalouden tukitarpeen (mrd. mk) jakautuminen Suomen ja EU:n kesken.

	CAP-tuki	LFA-tuki	Ympäristö-tuki	Pohjoinen tuki	Sopeutus-tuki	Yhteensä
<i>1. jäsenyysvuosi</i>						
Suomi	0	1,0	0,7	3,8	1,9	7,4
EU	1,7	0,5	0,7	0	1,1	4,0
Yhteensä	1,7	1,5	1,4	3,8	3,0	11,4
<i>2. jäsenyysvuosi</i>						
Suomi	0	1,0	0,7	3,8	0,5	6,0
EU	2,0	0,5	0,7	0	0,8	4,0
Yhteensä	2,0	1,5	1,4	3,8	1,3	10,0
<i>3. jäsenyysvuosi</i>						
Suomi	0	1,0	0,7	3,8	0,3	5,8
EU	2,0	0,5	0,7	0	0,5	3,7
Yhteensä	2,0	1,5	1,4	3,8	0,8	9,5
<i>4. jäsenyysvuosi</i>						
Suomi	0	1,0	0,7	3,8	0,2	5,7
EU	2,0	0,5	0,7	0	0,3	3,5
Yhteensä	2,0	1,5	1,4	3,8	0,5	9,2
<i>5. jäsenyysvuosi</i>						
Suomi	0	1,0	0,7	3,8	0,2	5,7
EU	2,0	0,5	0,7	0	0	3,2
Yhteensä	2,0	1,5	1,4	3,8	0,2	8,9
<i>6. jäsenyysvuosi</i>						
Suomi	0	1,0	0,7	3,8	0	5,5
EU	2,0	0,5	0,7	0	0	3,2
Yhteensä	2,0	1,5	1,4	3,8	0	8,7

Eri tuotantosuuntaa harjoittavien kirjanpitotilojen tuloksia nykytilanteessa¹⁾ sekä EU-neuvottelutuloksen ja kansallisen tukipaketin mukaisilla tuilla.

Taulukko 1. Pienet maidontuotantoon erikoistuneet kirjanpitotilat (keskim. 10 lehmää) Etelä-Suomessa, tukialueella B.

	Suomi	EU	%
Tilojen lukumäärä	9	9	
Peltoala, ha	13	13	
Lehmäluku kpl	10	10	
Nautakarja yht. ny	13,4	13,4	
Ha/ny	0,99	0,99	
Ry-sato/ha	3264	3264	
Myyntituotot - kustannukset, mk/tila	78327	23544	28
Nykyinen tuki, mk/tila	16685		
EU-tuki:			
Viljan hinn.alenn.korv.+öljykasv. ja valk.kasv. hehtaarituki+kesann.palkkio		6208	7
LFA-tuki		12494	15
Ympäristötuki		8598	10
Kansallinen tuki:			
Kansallinen pohjoinen/erityistuki			
- kotieläintuki		24444	29
- hehtaarituki			
Erityiskasvituet			
Tuet yhteensä, mk/tila		51744	62
ALV-hyvitys (5 % maitotuotosta)		8782	10
Maataloustulo yhteensä, mk/tila	95012	84070	100
Muutos, %		-12	

Taulukko 2. Keskisuuret maidontuotantoon erikoistuneet kirjanpitotilat (keskim. 15 lehmää) Etelä-Suomessa, tukialueella B.

	Suomi	EU	%
Tilojen lukumäärä	22	22	
Peltoala, ha	24	24	
Lehmäluku kpl	15	15	
Nautakarja yht. ny	21,4	21,4	
Ha/ny	1,13	1,13	
Ry-sato/ha	3134	3134	

¹⁾ Tilojen tuottoja, kustannuksia sekä omaisuusarvoja koskevat pohjatiedot ovat vuosilta 1990-92.

	Suomi	EU	%
Myyntituotot - kustannukset, mk/tila	96983	10174	9
Nykyinen tuki, mk/tila	24752		
EU-tuki:			
Viljan hinn.alenn.korv.+öljykasv. ja valk.kasv. hehtaarituki+kesann.palkkio		13055	12
LFA-tuki		20470	18
Ympäristötuki		14658	13
Kansallinen tuki:			
Kansallinen pohjoinen/erityistuki			
- kotieläintuki		40050	36
- hehtaarituki			
Erityiskasvituet			
Tuet yhteensä, mk/tila		88233	79
ALV-hyvitys (5 % maitotuotosta)		13705	12
Maataloustulo yhteensä, mk/tila	121735	112112	100
Muutos, %		-8	

Taulukko 3. Suuret maidontuotantoon erikoistuneet kirjanpitotilat (keskim. 19 lehmää) Etelä-Suomessa, tukialueella B.

	Suomi	EU	%
Tilojen lukumäärä	20	20	
Peltoala, ha	31	31	
Lehmäluku kpl	19	19	
Nautakarja yht. ny	26,5	26,5	
Ha/ny	1,19	1,19	
Ry-sato/ha	2003	2003	
Myyntituotot - kustannukset, mk/tila	140250	25439	16
Nykyinen tuki, mk/tila	25316		
EU-tuki:			
Viljan hinn.alenn.korv.+öljykasv. ja valk.kasv. hehtaarituki+kesann.palkkio		19205	12
LFA-tuki		26128	17
Ympäristötuki		18625	12
Kansallinen tuki:			
Kansallinen pohjoinen/erityistuki			
- kotieläintuki		51120	32
- hehtaarituki			
Erityiskasvituet			
Tuet yhteensä, mk/tila		115078	73
ALV-hyvitys (5 % maitotuotosta)		17828	11
Maataloustulo yhteensä, mk/tila	165566	158345	100
Muutos, %		-4	

Taulukko 4. Keskiuuret maidontuotantoon erikoistuneet kirjanpitotilat (keskim. 13 lehmää) Sisä-Suomessa, tukialueella C2.

	Suomi	EU	%
Tilojen lukumäärä	29	29	
Peltoala, ha	20	20	
Lehmäluku kpl	13	13	
Nautakarja yht. ny	18,4	18,4	
Ha/ny	1,07	1,07	
Ry-sato/ha	2993	2993	
Myyntituotot - kustannukset, mk/tila	91193	11959	11
Nykyinen tuki, mk/tila	25674		
EU-tuki:			
Viljan hinn.alenn.korv.+öljykasv. ja valk.kasv. hehtaarituki+kesann.palkkio		6404	6
LFA-tuki		17370	15
Ympäristötuki		13239	12
Kansallinen tuki:			
Kansallinen pohjoinen/erityistuki			
- kotieläintuki		47200	42
- hehtaarituki		3938	3
Erityiskasvituet			
Tuet yhteensä, mk/tila		88151	78
ALV-hyvitys (5 % maitotuotosta)		12862	11
Maataloustulo yhteensä, mk/tila	116867	112972	100
Muutos, %		-3	

Taulukko 5. Keskiuuret maidontuotantoon erikoistuneet kirjanpitotilat (keskim. 15 lehmää) Etelä-Pohjanmaalla, tukialueella C1.

	Suomi	EU	%
Tilojen lukumäärä	10	10	
Peltoala, ha	22	22	
Lehmäluku kpl	15	15	
Nautakarja yht. ny	22,1	22,1	
Ha/ny	0,98	0,98	
Ry-sato/ha	3233	3233	
Myyntituotot - kustannukset, mk/tila	76728	1196	1
Nykyinen tuki, mk/tila	27348		
EU-tuki:			
Viljan hinn.alenn.korv.+öljykasv. ja valk.kasv. hehtaarituki+kesann.palkkio		7964	7
LFA-tuki		21510	18
Ympäristötuki		14000	12

	Suomi	EU	%
Kansallinen tuki:			
Kansallinen pohjoinen/erityistuki			
- kotieläintuki		57281	49
- hehtaarituki		2156	2
Erityiskasvituet			
Tuet yhteensä, mk/tila		102911	87
ALV-hyvitys (5 % maitotuotosta)		13806	12
Maataloustulo yhteensä, mk/tila	104076	117913	100
Muutos, %		13	

Taulukko 6. Keskisuuret maidontuotantoon erikoistuneet kirjanpitotilat (keskim. 15 lehmää) Pohjois-Suomessa, tukialueella C3.

	Suomi	EU	%
Tilojen lukumäärä	27	27	
Peltoala, ha	23	23	
Lehmäluku kpl	15	15	
Nautakarja yht. ny	21,3	21,3	
Ha/ny	1,08	1,08	
Ry-sato/ha	2899	2899	
Myyntituotot - kustannukset, mk/tila	99456	35480	20
Nykyinen tuki, mk/tila	38381		
EU-tuki:			
Viljan hinn.alenn.korv.+öljykasv. ja valk.kasv.			
hehtaarituki+kesann.palkkio		6466	4
LFA-tuki		20102	11
Ympäristötuki		16183	9
Kansallinen tuki:			
Kansallinen pohjoinen/erityistuki			
- kotieläintuki		74290	42
- hehtaarituki		9208	5
Erityiskasvituet			
Tuet yhteensä, mk/tila		126249	72
ALV-hyvitys (5 % maitotuotosta)		14238	8
Maataloustulo yhteensä, mk/tila	137837	175967	100
Muutos, %		28	

Taulukko 7. Pienet porsaantuotantoon erikoistuneet kirjanpitotilat (keskim. 29 emakkoa) tukialueilla B ja C1.

	Suomi	EU B-tukial.	%	EU C1-tukial.	%
Tilojen lukumäärä	23	23		23	
Peltoala, ha	22	22		22	
Emakot kpl	29	29		29	
Sikoja yht. ny	34,5	34,5		34,5	
Sato, ry/ha	3254	3254		3254	
Myyntituotot - kustannukset, mk/tila	106371	-35014	-39	-35014	-39
Nykyinen tuki, mk/tila	19471				
EU-tuki:					
Viljan hinn.alenn.korv.+öljykasv. ja valk.kasv. hehtaarituki+kesann.palkkio		25320	28	20420	23
LFA-tuki		17802	20	17802	20
Ympäristötuki		6807	8	6807	8
Kansallinen tuki:					
Kansallinen pohjoinen/erityistuki					
- kotieläintuki		59400	66	62720	69
- hehtaarituki				2173	2
Erityiskasvituet					
Tuet yhteensä, mk/tila		109329	122	109922	122
ALV-hyvitys (4 % sikatuotosta)		15422	17	15422	17
Maataloustulo yhteensä, mk/tila	125842	89737	100	90330	100
Muutos, %		-29		-28	

Taulukko 8. Suuret porsaantuotantoon erikoistuneet kirjanpitotilat (keskim. 44 emakkoa) tukialueilla B ja C1.

	Suomi	EU B-tukial.	%	EU C1-tukial.	%
Tilojen lukumäärä	21	21		21	
Peltoala, ha	30	30		30	
Emakot kpl	44	44		44	
Sikoja yht. ny	70,4	70,4		70,4	
Sato, ry/ha	3454	3454		3454	
Myyntituotot - kustannukset, mk/tila	154654	-72252	-52	-72252	-51
Nykyinen tuki, mk/tila	26795				
EU-tuki:					
Viljan hinn.alenn.korv.+öljykasv. ja valk.kasv. hehtaarituki+kesann.palkkio		37172	27	29978	21
LFA-tuki		24739	18	24739	17
Ympäristötuki		8734	6	8734	6

	Suomi	EU B-tukial.	%	EU C1-tukial.	%
Kansallinen tuki:					
Kansallinen pohjoinen/erityistuki					
- kotieläintuki		117720	84	123946	87
- hehtaarituki				3016	2
Erityiskasvituet					
Tuet yhteensä, mk/tila		188365	135	190413	134
ALV-hyvitys (4 % sikatuotosta)		23729	17	23729	17
Maataloustulo yhteensä, mk/tila	181449	139842	100	141890	100
Muutos, %		-23		-22	

Taulukko 9. Pienet yhdistelmätuotantoon erikoistuneet kirjanpitolilat (keskim. 22 emakkoa + 74 lihasikapaikkaa) tukialueilla B ja C1.

	Suomi	EU B-tukial.	%	EU C1-tukial.	%
Tilojen lukumäärä	21	21		21	
Peltoala, ha	28	28		28	
Emakot kpl	22	22		22	
Siat 2-6 kk kpl	74	74		74	
Sikoja yht. ny	53,6	53,6		53,6	
Sato, ry/ha	3259	3259		3259	
Myyntituotot - kustannukset, mk/tila	79382	-82809	-96	-82809	-96
Nykyinen tuki, mk/tila	30722				
EU-tuki:					
Viljan hinn.alenn.korv.+öljykasv. ja valk.kasv. hehtaarituki+kesann.palkkio		35761	41	28840	33
LFA-tuki		24389	28	24389	28
Ympäristötuki		7877	9	7877	9
Kansallinen tuki:					
Kansallinen pohjoinen/erityistuki					
- kotieläintuki		84780	98	89033	103
- hehtaarituki				2846	3
Erityiskasvituet					
Tuet yhteensä, mk/tila		152807	177	152985	177
ALV-hyvitys (4 % sikatuotosta)		16186	19	16186	19
Maataloustulo yhteensä, mk/tila	110104	86184	100	86362	100
Muutos, %		-22		-22	

Taulukko 10. Suuret yhdistelmätuotantoon erikoistuneet kirjanpitotilat (keskim. 32 emakkoa + 204 lihasikapaikkaa) tukialueilla B ja C1.

	Suomi	EU B-tukial.	%	EU C1-tukial.	%
Tilojen lukumäärä	31	31		31	
Peltoala, ha	43	43		43	
Emakot kpl	32	32		32	
Siat 2-6 kk kpl	204	204		204	
Sikoja yht. ny	115,7	115,7		115,7	
Sato, ry/ha	3573	3573		3573	
Myyntituotot - kustannukset, mk/tila	183927	-121460	-66	-121460	-65
Nykyinen tuki, mk/tila	32786				
EU-tuki:					
Viljan hinn.alenn.korv.+öljykasv. ja valk.kasv. hehtaarituki+kesann.palkkio		52257	28	42143	23
LFA-tuki		36745	20	36745	20
Ympäristötuki		12054	7	12054	6
Kansallinen tuki:					
Kansallinen pohjoisen/erityistuki					
- kotieläintuki		173880	95	182256	98
- hehtaarituki				4303	2
Erityiskasvituet					
Tuet yhteensä, mk/tila		274936	150	277501	149
ALV-hyvitys (4 % sikatuotosta)		30364	17	30364	16
Maataloustulo yhteensä, mk/tila	216713	183840	100	186405	100
Muutos, %		-15		-14	

Taulukko 11. Pienet lihasiantuotantoon erikoistuneet kirjanpitotilat (keskim. 139 lihasikapaikkaa) tukialueilla B ja C1.

	Suomi	EU B-tukial.	%	EU C1-tukial.	%
Tilojen lukumäärä	15	15		15	
Peltoala, ha	30	30		30	
Siat 2-6 kk kpl	139	139		139	
Sikoja yht. ny	67,7	67,7		67,7	
Sato, ry/ha	3581	3581		3581	
Myyntituotot - kustannukset, mk/tila	40968	-142965	-339	-142965	-342
Nykyinen tuki, mk/tila	30433				
EU-tuki:					
Viljan hinn.alenn.korv.+öljykasv. ja valk.kasv. hehtaarituki+kesann.palkkio		36256	86	29239	70
LFA-tuki		24325	58	24325	58
Ympäristötuki		9685	23	9685	23

	Suomi	EU B-tukial.	%	EU C1-tukial.	%
Kansallinen tuki:					
Kansallinen pohjoinen/erityistuki					
- kotieläintuki		84780	201	88470	212
- hehtaarituki				2981	7
Erityiskasvituet					
Tuet yhteensä, mk/tila		155046	368	154700	370
ALV-hyvitys (4 % sikatuotosta)		30030	71	30030	72
Maataloustulo yhteensä, mk/tila	71401	42111	100	41765	100
Muutos, %		-41		-42	

Taulukko 12. Suuret lihasiantuotantoon erikoistuneet kirjanpitotilat (keskim. 398 lihasikapaikkaa) tukialueilla B ja C1.

	Suomi	EU B-tukial.	%	EU C1-tukial.	%
Tilojen lukumäärä	21	21		21	
Peltoala, ha	50	50		50	
Siat 2-6 kk kpl	398	398		398	
Sikoja yht. ny	168,1	168,1		168,1	
Sato, ry/ha	3522	3522		3522	
Myyntituotot - kustannukset, mk/tila	120198	-279433	-213	-279433	-208
Nykyinen tuki, mk/tila	41478				
EU-tuki:					
Viljan hinn.alenn.korv.+öljykasv. ja valk.kasv. hehtaarituki+kesann.palkkio		59927	46	48327	36
LFA-tuki		37232	28	37232	28
Ympäristötuki		15191	12	15191	11
Kansallinen tuki:					
Kansallinen pohjoinen/erityistuki					
- kotieläintuki		226260	173	236107	176
- hehtaarituki				4977	4
Erityiskasvituet		5840	4	5840	4
Tuet yhteensä, mk/tila		344450	263	347674	259
ALV-hyvitys (4 % sikatuotosta)		65946	50	65946	49
Maataloustulo yhteensä, mk/tila	161676	130963	100	134187	100
Muutos, %		-19		-17	

Taulukko 13. Pienet viljantuotantoon erikoistuneet kirjanpitotilat (keskim. 21 ha peltoa) Etelä-Suomessa, tukialueilla A ja B.

	Suomi	EU A-tukial.	%	EU B-tukial.	%
Tilojen lukumäärä	34	34		34	
Peltoala, ha	21	21		21	
Vilja-ala, ha	16	16		16	
Sato, ry/ha	3610	3610		3610	
Myyntituotot - kustannukset, mk/tila	12745	-49954	-307	-49954	-365
Nykyinen tuki, mk/tila	13427				
EU-tuki:					
Viljan hinn.alenn.korv.+öljykasv. ja valk.kasv. hehtaarituki+kesann.palkkio		28252	174	28252	207
LFA-tuki				15760	115
Ympäristötuki		23748	146	5418	40
Kansallinen tuki:					
Kansallinen pohjoinen/erityistuki					
- kotieläintuki					
- hehtaarituki					
Erityiskasvituet		3408	21	3408	25
Tuet yhteensä, mk/tila		55408	341	52838	386
ALV-hyvitys (8 % viljatuotosta)		10797	66	10797	79
Maataloustulo yhteensä, mk/tila	26172	16251	100	13681	100
Muutos, %		-38		-48	

Taulukko 14. Keskisuuret viljantuotantoon erikoistuneet kirjanpitotilat (keskim. 39 ha peltoa) Etelä-Suomessa, tukialueilla A ja B.

	Suomi	EU A-tukial.	%	EU B-tukial.	%
Tilojen lukumäärä	25	25		25	
Peltoala, ha	39	39		39	
Vilja-ala, ha	28	28		28	
Sato, ry/ha	3842	3842		3842	
Myyntituotot - kustannukset, mk/tila	48316	-82109	-172	-82109	-200
Nykyinen tuki, mk/tila	29012				
EU-tuki:					
Viljan hinn.alenn.korv.+öljykasv. ja valk.kasv. hehtaarituki+kesann.palkkio		55162	116	55162	134
LFA-tuki				27526	67
Ympäristötuki		44358	93	10258	25

	Suomi	EU A-tukial.	%	EU B-tukial.	%
Kansallinen tuki:					
Kansallinen pohjoinen/erityistuki					
- kotieläintuki					
- hehtaarituki					
Erityiskasvituet		8790	18	8790	21
Tuet yhteensä, mk/tila		108310	227	101736	248
ALV-hyvitys (8 % viljatuotosta)		21416	45	21416	52
Maataloustulo yhteensä, mk/tila	77328	47617	100	41043	100
Muutos, %		-38		-47	

Taulukko 15. Suuret viljantuotantoon erikoistuneet kirjanpitotilat (keskim. 86 ha peltoa) Etelä-Suomessa, tukialueilla A ja B.

	Suomi	EU A-tukial.	%	EU B-tukial.	%
Tilojen lukumäärä	24	24		24	
Peltoala, ha	86	86		86	
Vilja-ala, ha	62	62		62	
Sato, ry/ha	3865	3865		3865	
Myyntituotot - kustannukset, mk/tila	89699	-207509	-253	-207509	-301
Nykyinen tuki, mk/tila	52125				
EU-tuki:					
Viljan hinn.alenn.korv.+öljykasv. ja valk.kasv. hehtaarituki+kesann.palkkio		125442	153	125442	182
LFA-tuki				62873	91
Ympäristötuki		98488	120	22430	33
Kansallinen tuki:					
Kansallinen pohjoinen/erityistuki					
- kotieläintuki					
- hehtaarituki					
Erityiskasvituet		20771	25	20771	30
Tuet yhteensä, mk/tila		244701	298	231516	336
ALV-hyvitys (8 % viljatuotosta)		44972	55	44972	65
Maataloustulo yhteensä, mk/tila	141824	82164	100	68979	100
Muutos, %		-42		-51	

Taulukko 16. Kananmunantuotantoon erikoistuneet kirjanpitotilat tukialueella B.

	Suomi	EU	%
Tilojen lukumäärä	13	13	
Peltoala, ha	29	29	
Kanat kpl	2290	2290	
Ry-sato/ha	3735	3735	
Myyntituotot - kustannukset, mk/tila	121117	-54291	-150
Nykyinen tuki, mk/tila	24431		
EU-tuki:			
Viljan hinn.alenn.korv.+öljykasv. ja valk.kasv. hehtaarituki+kesann.palkkio		35675	33
LFA-tuki		21979	20
Ympäristötuki		8936	8
Kansallinen tuki:			
Kansallinen pohjoinen/erityistuki			
- kotieläintuki		69890	64
- hehtaarituki			
Eryiskasvituet		2927	3
Tuet yhteensä, mk/tila		139407	128
ALV-hyvitys (5 %)		23595	22
Maataloustulo yhteensä, mk/tila	145548	108711	100
Muutos, %		-25	

Maatalouden taloudellisen tutkimuslaitoksen julkaisuja Publications of the Agricultural Economics Research Institute

- No 61 FAMILY FARMING POSSIBILITIES. Finnish-Baltic Common Seminar, Helsinki, Finland 1990. 121 p. Helsinki 1990.
- No 62 PUURUNEN, M. A comparative study on farmers' income. 114 p. Helsinki 1990.
- No 63 KETTUNEN, L. Suomen maatalous vuonna 1990. 56 s. Helsinki 1991.
- No 63a KETTUNEN, L. Finnish agriculture in 1990. 56 p. Helsinki 1991.
- No 64 KOLA, J. Production control in Finnish agriculture. 134 p. Helsinki 1991.
- No 65 KETTUNEN, L. Suomen maatalous vuonna 1991. 59 s. Helsinki 1992.
- No 65a KETTUNEN, L. Finnish agriculture in 1991. 59 p. Helsinki 1992.
- No 66 STRATEGIES AND TACTICS FOR FAMILY FARMING. Finnish-Baltic joint seminar Riga Latvia 1991. 91 p. Helsinki 1992.
- No 67 TUTKIMUKSIA SUOMEN MAATALOUDEN KANNATTAVUUDESTA. Tilivuodet 1988-1990. Summary: Investigations of the profitability of agriculture in Finland in business years 1988-1990. 154 s. Helsinki 1992.
- No 68 STATE REGULATION OF AGRICULTURAL PRODUCTION. Finnish-Baltic joint seminar Vilnius Lithuania 1992. 104 p. Helsinki 1992.
- No 69 TORVELA, M. Maatalousekonomian tutkimukseen liittyviä ajatuksia. Some thoughts on the Research of Agricultural Economics in Finland. 36 p. Helsinki 1992.
- No 70 KETTUNEN, L. Suomen maatalous vuonna 1992. 59 s. Helsinki 1993.
- No 70a KETTUNEN, L. Finnish agriculture in 1992. 59 p. Helsinki 1993.
- No 71 KETTUNEN, L. (ed.). Finnish Agriculture and European Integration. 119 s. Helsinki 1993.
- KETTUNEN, L. General conditions of agriculture and problems of integration. s. 7-20.
- KOLA, J. Principles of agricultural policy in Finland in relation to the CAP of the EC. s. 21-36.
- AALTONEN, S. Agriculture and food industries in the Finnish national and regional economy. s. 37-52.
- MARTTILA, J. Grain production and the CAP - The competitive consequences of the CAP reform. s. 53-68.
- NIEMI, J. Challenges facing the Finnish livestock sector as regards to the integrated European market. s. 69-88.
- KUHMONEN, T. The LFA-scheme in Finland - poor criteria or good regions? s. 89-100.
- VESANTO, T. & LEHTIMÄKI, S. Horticulture in Finland. s. 101-117.
- No 72 AGRICULTURAL DEVELOPMENT PROBLEMS AND POSSIBILITIES IN BALTIC COUNTRIES IN THE FUTURE. Finnish-Baltic Joint Seminar, Saku, Estonia 1993. 87 s. Helsinki 1993.
- No 73 KETTUNEN, L. Suomen maatalous vuonna 1993. 61 s. Helsinki 1994.
- No 73a KETTUNEN, L. Finnish agriculture in 1993. 62 p. Helsinki 1994.
- No 73b KETTUNEN, L. Finlands lantbruk 1993. 63 s. Helsinki 1994.
- No 74 SUMELIUS, J. Controlling nonpoint source pollution of nitrogen from agriculture through economic instruments in Finland. 66 p. Helsinki 1994.

ISBN 952-9538-49-9
ISSN 0788-5393
Helsinki 1994